ΗΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

2
1979

ΕΤΟΣ Β΄ ΤΕΥΧΟΣ 1

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1979

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Per. 158

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

ΕΔΡΑ: ὁδὸς Στρατηγοῦ Καλλάρη 2, τηλ. 277 185, Θεσσαλονίκη

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος: Γαβριὴλ Μιχαήλ, δικηγόρος
Α' Ἀντιπρόεδρος: Φώτιος Πέτσας, καθηγητὴς Πανεπιστημίου
Β' Ἀντιπρόεδρος: Ἐπαμεινώνδας Βαδίλης, γεωπόνος
Γεν. Γραμματεύς: Θεοφάνης Βλάχος, ἔμπορος
Ταμίας: Ἀντώνιος Ντασκαγιάννης, τραπεζικὸς
Ἔφορος Μελετῶν: Εὔδοξος Τσολάκης, καθηγητὴς Πανεπιστημίου
Ἔφορος Ἀλληλεγγύης: Ἀλεξάνδρα Τοτοκώτση, οἰκοκυρὰ
Ἔφορος Ψυχαγωγίας: Εὐάγγελος Τίλλης, ἀρτοποιὸς
Ἔφορος Νεολαίας: Βασίλειος Γκέλης, σκαλιστὴς

ΗΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

EPIRUS

A PERIODICAL PUBLISHED BY
THE EPIROTIC SOCIETY OF THESSALONI
2, Stratigou Kallari Street,
Thessaloniki, Greece

Χειρόγραφα γιὰ δημοσίευση, ἀντίτυπα δημοσιευμάτων γιὰ ἀναγγελία ἢ βλιοκρισία, περιοδικὰ γιὰ ἀνταλλαγὴ κλπ. ἀποστέλλονται: *Περιοδικὸ «Ἤπρος», Γραφεῖα Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης, ὁδὸς Στρατηγοῦ Καλλάρη Θεσσαλονίκη.*

Χρηματικὰ ἐμβάσματα: *Ἠπειρωτικὴ Ἑστία Θεσσαλονίκης, ὁδὸς Στρατηγ Καλλάρη 2, Θεσσαλονίκη.*

Συνδρομὴ ἐτήσια, ἐσωτερικοῦ	δρχ.	100
Νομικὰ πρόσωπα, Ὀργανισμοὶ κλπ.	»	200
Κοινότητες, Σχολεῖα κλπ.	»	200
Συνδρομὴ ἐτήσια ἐξωτερικοῦ	δολλ.	6
Τιμὴ τεύχους	δρχ.	50

Ἐπιμέλεια Ὕλης: Φώτιος Μ. Πέτσας, ὁδὸς Γρηγορίου Παλαμᾶ 6, Θεσσαλονίκη
Σχέδιο ἐξωφύλλου: Ἀργύρης Κούντουρας.
Τσιγκογραφήματα: Δούκας - Ἀρτοποιὸς - Βιάρος.
Τυπογραφεῖο Ἀθανασίου Ἀλτιντζῆ, ὁδὸς Βασ. Σοφίας 38, Θεσσαλονίκη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Περιοδικά

ΗΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ Β' ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1979 ΤΕΥΧΟΣ 1

Ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη...

Συνεχίζομε γιὰ δεύτερο χρόνο τὴν ἔκδοσή μας. Περάσαμε — σὺν Θεῷ — τὴν ἀνεπάντεχη μπόρα τῶν σεισμῶν, τὴν ἀναπόφευκτη φοβία τοῦ πρώτου ξεκινήματος, τὴν ἔμφυτη ἀνησυχία μήπως δὲν ἐπιχειροῦμε τίποτε καλό, ἀλλὰ καὶ τὶς συμφυεῖς μὲ κάθε σχεδιασμὸ ὑπέρμετρες ἐλπίδες.

Τώρα ξέρουμε λίγο-πολὺ τί θέλουμε, τί μποροῦμε, σὲ τί ἐλπίζουμε. Μποροῦμε πράγματι νὰ κάνουμε κάτι, ὅλο καὶ καλύτερο. Γι' αὐτὸ συνεχίζουμε τὴν προσπάθεια. Πάντα μὲ τὸν ἴδιο ἀνιδιοτελὴ σκοπό: νὰ βοηθήσουμε τὴν Ἤπειρο καὶ τοὺς Ἠπειρῶτες μὲ «τὸ κατὰ δύναμιν». Καὶ πάντα μὲ τὴν ἐθελοντικὴ προσπάθεια.

Τὸν περασμένο Μάη, ἀκριβέστερα στὶς 13.5.1979, ἔγινε ἡ ἐτήσια Γενικὴ Συνέλευση τῶν μελῶν τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑστίας κ. Γαβριὴλ Μιχαήλ, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κ. Θεοφάνης Βλάχος, ὁ Ταμίας κ. Ἀντώνιος Ντασκαγιάννης καὶ μαζί τους ὅλο τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο παρουσίασαν τὰ Πεπραγμένα τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν περίοδο 1978-1979, ἐλογοδότησαν, ἄκουσαν κρίσεις καὶ ὑποδείξεις καὶ πῆραν τὴν ἔγκριση τῶν παρόντων.

Ἐπὶ θέματος τιμῆς τῆς μνήμης τοῦ Ἱδρυτοῦ τῆς Ἑστίας μας ἀειμνήστου καθηγητοῦ Περικλέους Βιζουκίδου ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ὁμόφωνα ἐτίμησε τὸν Ἱδρυτή της καὶ ἀπεδοκίμασε τὸν ἀδίκως θίξαντα τὴν ἄσπιλη μνήμη τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἐξόχου ἐπιστήμονος καὶ ἀνιδιοτελοῦς πατριώτου.

Ὁμόφωνη ἐπίσης ἦταν καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία τοῦ περιοδικοῦ μας. Σ' αὐτὴν θὰ στηριχθοῦμε γιὰ τὴ βελτίωσή του.

Ἀπὸ τὶς προτάσεις, ποὺ ἔγιναν, ἀξιοσημείωτες εἶναι: 1) ἡ πρόταση πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἑστίας νὰ συναντῶνται συχνότερα στὸ Ἐντευκτήριο τῆς Ἑστίας γιὰ ἀλληλογνωριμία καὶ ἀλληλοβοήθεια σύμφωνα μὲ τὸ καταστατικὸ τῆς Ἑστίας καὶ 2) ἡ πρόταση γιὰ πραγματοποίηση ἐπισκέψεων στὴν Ἤπειρο, σὲ ὁ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΧΟΛΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λη τὴν Ἤπειρο, μὲ ὀργανωμένες ἐκδρομὲς τῶν μελῶν καὶ τῶν φίλων τῆς Ἑστίας, γιὰ νὰ γνωρίσουμε καὶ νὰ δώσουμε τὸ παρὸν σὲ ὅλη τὴν Ἤπειρο καὶ ὄχι μόνον, ὅπως συνήθως συμβαίνει, στὴ γενέτειρα, στὸ χωριό μας.

Τὰ Πεπραγμένα τῆς Ἑστίας κατὰ τὸ διάστημα 1978-1979 συνοψίζονται σὲ ἄλλες σελίδες τοῦ τεύχους αὐτοῦ. Ἐδῶ δὲν μένει παρὰ νὰ εὐχηθοῦμε δραστηριότερη τὴ νέα περίοδο, καθολικότερη τὴ συμμετοχὴ τῶν συμπατριωτῶν μας τῆς Θεσσαλονίκης, πυκνότερη τὴν ἐπικοινωνία μας μὲ τὴν Ἤπειρο καὶ τοὺς Ἠπειρῶτες τῆς διασπορᾶς, ἀποτελεσματικότερες τὶς ἐνέργειές μας γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἠπείρου.

Ἀνταποκρίνονται ἤδη στὴν πρόσκλησή μας γιὰ συνεργασία στὴν «Ἤπειρο» ἀρκετοὶ συμπατριῶτες καθένας μὲ τὴν εἰδικότητά του. Ἐπαναλαμβάνομε τὴν ἔκκληση πρὸς τοὺς κορυφαίους Ἠπειρῶτες νὰ συνεργασθοῦν. Τώρα ἔχουν τὰ δεδομένα: τὶς προθέσεις μας, τὸ σχῆμα μας, τὸ ὕφος καὶ τὶς δυνατότητες τοῦ περιοδικοῦ. Μέσα στὰ πλαίσια αὐτὰ εἶναι δεκτὴ κάθε ὑπεύθυνη προσφορὰ ὕλης καὶ κάθε ὑπόδειξη.

Τὸ καλοκαίρι θὰ ἔχουμε, ὅπως κάθε χρόνο, κάποια ὕφεση σ' ὅλες τὶς δραστηριότητες τῆς Ἑστίας (ἐκτὸς τοῦ Ἐντευκτηρίου), ἀλλ' ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο θὰ ξεκινήσουμε πάλι γιὰ τὴ νέα περίοδο 1979-1980 μὲ νέα ὁρμὴ γιὰ καινούργια ἐπιτεύγματα· καὶ φυσικὰ γιὰ τὸ δεύτερο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας αὐτῆς τῆς χρονιᾶς. Ἐπὶ τοῦ παρόντος μένομε στὴν ἑξαμηνιαία ἔκδοση.

Εὐχόμαστε ἕνα ἥσυχο καλοκαίρι στοὺς Θεσσαλονικεῖς ἰδιαιτέρως, ποὺ ταλαιπωρήθηκαν τὸν περασμένο Ἰούνιο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στὴ γενέτειρα, στὴν Ἑλλάδα καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμο. Γιὰ νὰ ἐπουλωθοῦν πληγές! Ἀλλὰ καὶ ν' ἀνατείλη κάποτε ἡ Δικαιοσύνη γιὰ τοὺς ἀδικημένους: στὴ μαρτυρικὴ Βόρειο Ἤπειρο, στὴν Κύπρο, παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν συμπατριῶτες μας Ἕλληνες καὶ εἰδικότερα Ἠπειρῶτες ποὺ ὑποφέρουν κάτω ἀπὸ τὴ βία καθεστώτων τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀδικίας.

Ἡ φωνή μας θὰ θέλαμε νὰ φθάση παντοῦ ὅπου ὑπάρχει πόνος, φτώχεια, καταπίεση, μ' ἕνα λόγο κατάργηση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Νὰ γίνουν κάποτε τ' ἀνθρώπινα δικαιώματα κτῆμα ὅλων τῶν λαῶν καὶ ὄχι κούφιες προπαγανδιστικὲς λέξεις.

ἡ «Ἤπειρος»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἀπὸ τὸν πρυτανικὸ λόγο ποὺ ἐκφωνήθηκε στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων στὶς 30 Ἰανουαρίου 1979 καὶ δημοσιεύθηκε σὲ ἰδιαίτερη ἔκδοση πρόσφατα, ἀποσποῦμε γιὰ τοὺς ἀναγνῶστες μας τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι κάνουμε ἔτσι εὐρύτερα γνωστὸ ἕνα κείμενο, ποὺ πρέπει νὰ διαβάσουν ὅλοι οἱ Ἠπειρῶτες. Ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Στέφανος Ι. Παπαδόπουλος, καθηγητὴς τῆς τακτικῆς ἕδρας τῶν Νεωτέρων Χρόνων στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Πανεπιστημίου, εἶναι παγκόσμια αὐθεντία γιὰ τὴν Ἱστορία τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ καὶ οἱ ἐκτιμήσεις του εἶναι γενικὰ παραδεκτές. Ὁ κ. Στέφανος Παπαδόπουλος γεννήθηκε στὴ Ρητίνη τοῦ Ὀλύμπου τὸ 1929, σπούδασε στὴ Νομικὴ καὶ στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, καί, μὲ ὑποτροφία, στὸ Παρίσι καὶ στὶς Η.Π.Α. Δημοσίευσε πολλὰ συγγράμματα καὶ μελέτες σὲ ἑλληνικὰ καὶ ξένα περιοδικά. Εἶναι μέλος τοῦ Δ.Σ. ἐπιστημονικῶν ἱδρυμάτων καὶ μετέσχε σὲ ὑπερδέκα διεθνὴ συνέδρια. Ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἔγινε δημότης Ἰωαννίνων.

Ὅταν μιλάει κανεὶς γιὰ τὴν Ἤπειρο, δὲν αἰσθάνεται ποτὲ τὴν ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιεῖ μὲ φειδὼ τὸν ἔπαινο, γιατὶ ὁ χῶρος αὐτὸς στάθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἡ προφυλακὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους σὲ καίριους τομεῖς τῆς ζωῆς του...

Δεμένη μὲ πανάρχαιους θρύλους ἡ Ἤπειρος, ὁμολογημένη κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ («ἀρχέγονος Ἑλλὰς Ἤπειρος» κατὰ τὸν Πτολεμαῖο), πέρασε στὴν ἱστορία διατηρώντας μὲ πεῖσμα— προέκταση τῆς περηφάνειας τῶν βουνῶν της— τὸ δικό της ἦθος, τὸ αὐστηρό, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀγωνιστικὸ καὶ φιλελεύθερο. Ἔτσι ἔδωσε, μὲ τὴν παρουσία της καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν παιδιῶν της, τὴ συνεισφορά της στὴν ἱστορία τῆς φυλῆς μ' ἕναν τρόπο ξεχωριστό, αὐτὸν ποὺ ἀποκρυσταλλώθηκε καὶ διαμορφώθηκε κατὰ τὴ μακραίωνη σκλαβιὰ στὸ γνωστὸ τρίπτυχο: Ἀγῶνες καὶ θυσίες γιὰ τὴ διατήρηση ἢ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐλευθερίας, ἀνάπτυξη καὶ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων, πλούσια συνεισφορὰ γιὰ τὴν ἱκανοποίηση καὶ θεραπεία κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀναγκῶν, αὐτὸ ποὺ ἀποτέλεσε τὴ μοναδικὴ στὸ εἶδος της Ἠπειρωτικὴ εὐποιία. . . . . .

Ἀπὸ τὴ γενικότερη θεώρηση ὅλων τῶν κινημάτων καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων στὴν Ἤπειρο μποροῦμε νὰ καταλήξουμε στὴ γενικὴ διαπίστωση ὅτι οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες τῆς ἐνιαίας Ἠπείρου, ὄχι μόνο δὲν ὑστέρησαν σὲ φρόνημα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἄλλων περιοχῶν, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὲς φορές, πρωτοπόρησαν σὲ ἐπαναστατικὲς ἐκδηλώσεις, πολλὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες, ὅπως οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν, εἶχαν εὐρύτερες ἐπιπτώσεις.

Εἴτε μετέχοντας σὲ κινήματα ὑποκινούμενα ἀπὸ ξένες δυνάμεις, εἴτε ἐνερ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γώντας αὐτόβουλα καὶ ὑπηρετώντας καθαρὰ δικούς των σκοπούς, εἴτε, τέλο
ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴ Μεγάλη Ἰδέα καὶ ἐναρμονισμένοι μὲ τοὺς γενικότερους π
θους τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οἱ Ἠπειρῶτες ξεπλήρωσαν τὸ χρέος τους πρὸς τὸ Γένο
Ἂν στὶς ἐπαναστατικὲς ἐκδηλώσεις τους προστεθεῖ καὶ ἡ δραστηριότητά το
στοὺς τομεῖς τῆς παιδείας καὶ τῆς εὐποιίας, τότε ὁλοκληρώνεται ἡ ἀνεκτίμη
προσφορά τους στὸν Ἑλληνισμό, γιὰ τὴν ὁποία μποροῦν νὰ εἶναι ὑπερήφαν

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ ΤΟΥ

Ἐξάλλου ἔπειτα ἀπὸ πρόσκληση τοῦ δημάρχου Ἰωαννιτῶν κ. Κων. Φρόντζου, ὁ πρύτα
κ. Στέφανος Παπαδόπουλος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸ κατὰ τὴν ἐπίσημη ἐκδήλωση ποὺ
γινε τὸ ἀπόγευμα τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου 1979 γιὰ τὴν ἐπέτειο τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰω
νίνων στὴν αἴθουσα τῆς Ἑταιρείας Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν. Παρέστησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰ
βερνήσεως κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ
σης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ, Ὑπουργοί, ἡ Ἡγεσία τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, πολλοὶ ἄλλοι ἐ
σημοι καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς κοινωνίας τῆς ἠπειρωτικῆς πρωτεύουσας. Καὶ ἀπὸ τὸν μνημε
δη αὐτὸν πανηγυρικό, κατ' ἀνάγκην, περιοριζόμεθα νὰ παραθέσουμε τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλο

Τὰ Γιάννινα, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου καὶ ἡ πνευματικὴ πρωτεύου
τοῦ Γένους κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, πατρίδα μεγάλων εὐεργετ
καὶ κέντρο πολιτιστικῆς ἀκτινοβολίας σ'ὁλόκληρο τὸ βαλκανικὸ χῶρο, γιορ
ζουν φέτος τὴν 66η ἐπέτειο τῆς ἀπελευθέρωσής των.

Τὸ γεγονὸς τῆς ἅλωσης τοῦ Μπιζανιοῦ, ἀκραία ἔξαρση τῶν ἀπελευθερω
κῶν ἀγώνων τοῦ 1912-13, ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερα νὰ παραμένει ὡς μνήμη ἄμε
ποὺ μετατρέπεται σὲ παρόν, ὅταν ὑπάρχουν οἱ κατάλληλες προϋποθέσεις. Ἡ
ὁ ἑορτασμὸς τῆς σημερινῆς ἐπετείου, μὲ τὸ συναισθηματικὸ κραδασμὸ ποὺ
μιουργεῖ καὶ τὴν ἀνάπλαση τοῦ παρελθόντος, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότε
προϋποθέσεις γιὰ νὰ γίνει παρὸν ἡ μεγάλη αὐτὴ στιγμὴ τῆς ἱστορίας . .

Ἀναγνωρίστηκε ἤδη καὶ ἔγινε κοινὴ συνείδηση, ὅτι κατὰ τὴν ἐποπ
τοῦ Μπιζανιοῦ ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ παρουσίασε μιὰ ἀπὸ τὶς ὡραιότερες ἐξάρ
της ποὺ ἀκτινοβολεῖ καὶ θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέει τοὺς Ἕλληνες. Ἡ ὡστ
δύναμη αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀνάτασης δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἐπισημανθεῖ: ἦν
ἡ ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας, αὐτὴ ποὺ ἀποτελεῖ τὸ συνεκτικὸ δεσμὸ στὴν ὅλη ἱσ
ρικὴ διαδρομὴ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἀπὸ τὸ βαθύτερο περιεχόμενο τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου ποὺ γιορτάζουμε σ
μερα, ἂς ἐμπνευστεῖ ἰδιαίτερα ἡ νέα γενιά. Ἂς παραδειγματιστεῖ τόσο ἀπὸ τ
προαπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες τῶν Ἠπειρωτῶν ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ
κοῦ ἀγώνα τοῦ Μπιζανιοῦ. Κι ἂς γνωρίζουν ἀκόμη οἱ νέοι μας ὅτι ὅσοι ἀγω
στηκαν καὶ ἔπεσαν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν Ἰωαννίν
δὲ ζητοῦν ἐγκωμιαστικοὺς λόγους, ἀλλὰ ἀποδείξεις, στὸ χῶρο ὅπου ὁ καθ
ζεῖ καὶ κινεῖται, ὅτι οἱ ἀπόγονοι ξέρουν ν' ἀπονέμουν «ἔργῳ τὰς τιμάς».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ
ΜΙΑ ΠΗΓΗ ΠΛΟΥΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΗΠΕΙΡΟ

Τοῦ κ. Ἐπαμεινώνδα Βαδίλη, Ἐπιθεωρητοῦ Γεωργίας

Μιὰ καινούργια καλλιέργεια ἀρχίζει ν' ἀνατέλει στὸν ὁρίζοντα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας μὲ προοπτικὲς νὰ ἀξιοποιήσει τὶς πιὸ ἄγονες ἐκτάσεις τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Πρόκειται γιὰ τὴν καλλιέργεια τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν ποὺ μπορεῖ ν' ἀποβεῖ μιὰ πηγὴ πλούτου καὶ γιὰ τὶς ἄγονες ὀρεινὲς περιοχὲς τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδας, τῆς Ἠπείρου, καὶ τοῦτο γιατὶ μεταξὺ τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν ὑπάρχουν μερικὰ ποὺ ἀπὸ τὴ φύση τους εἶναι φκιαγμένα γιὰ τὶς ὀρεινὲς καὶ ἄγονες περιοχές, γιατὶ δὲν ἔχουν παρὰ ἐλάχιστες ἀπαιτήσεις σὲ γονιμότητα ἐδάφους καὶ σὲ νερό. Πολλὰ ἀπὸ τὰ φυτὰ αὐτὰ συναντιοῦνται αὐτοφυὴ στὶς βουνοπλαγιὲς τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδας, δίνουν μιὰ ἰδιαίτερη ὀμορφιὰ σ' αὐτές, καὶ κάνουν παραδεισιακὸ τὸ τοπίο.

Ποιὸς δὲν ἔχει ἀναπνεύσει τὸν μυρωμένο ἀέρα ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς πατρίδας μας τὴν ἄνοιξη ἢ τὸ καλοκαίρι καὶ προπαντὸς τὸ καλοκαίρι τότε ποὺ τὰ φυτὰ αὐτὰ βρίσκονται σὲ πλήρη ἄνθηση.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ὀμορφιὰ ποὺ δίνουν στὸ τοπίο καὶ τὸ ὡραῖο ἄρωμα ποὺ σκορπίζουν, τὰ τελευταῖα χρόνια ἀποδείχτηκε ὅτι τὰ φυτὰ αὐτὰ ἂν καλλιεργηθοῦν συστηματικὰ σὲ κανονικὴ καλλιέργεια εἶναι καὶ ἀρκετὰ προσοδοφόρα καὶ μάλιστα κατὰ τρόπο προνομιακὸ μόνον στὶς ἄγονες ὀρεινὲς περιοχὲς μὲ ὑψηλὰ ὑψόμετρα, γιατὶ ἂν καλλιεργηθοῦν σὲ χαμηλὰ ὑψόμετρα ἢ σὲ γόνιμες ποτιστικὲς ἐκτάσεις ὑποβαθμίζονται ποιοτικά.

Τὰ ἀρωματικὰ φυτὰ μποροῦν χονδρικὰ νὰ καταταγοῦν σὲ δυὸ μεγάλες κατηγορίες. Στὴν πρώτη κατηγορία ὑπάγονται ἐκεῖνα ποὺ μποροῦν καὶ πρέπει νὰ καλλιεργοῦνται μόνο σὲ ἄγονες ξηρικὲς ἐκτάσεις ποὺ νὰ ἔχουν ἕνα ὁρισμένο ὑψόμετρο καὶ πάνω, καὶ στὴ δεύτερη κατηγορία ὑπάγονται ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἀπαιτητικὰ τόσο σὲ γονιμότητα ἐδάφους ὅσο καὶ σὲ ἐδαφικὴ ὑγρασία καὶ σὲ ποτίσματα καὶ καλλιεργοῦνται περισσότερο σὲ γόνιμες πεδινὲς ποτιστικὲς ἐκτάσεις, ἀλλὰ καὶ σὲ ξηρικὲς πεδινὲς ἐκτάσεις ἢ καὶ σὲ ἡμιορεινές.

Στὴν πρώτη κατηγορία τὰ κυριότερα ἀπὸ τὰ φυτὰ αὐτὰ εἶναι τὸ τσάι τοῦ βουνοῦ, ἡ ρίγανη, ἡ λεβάντα καὶ τὸ φασκόμηλο.

Στὴ δεύτερη κατηγορία μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὑπάρχουν ὑποκατηγορίες. Στὴν πρώτη ὑποκατηγορία ὑπάγεται ἡ σάλβια σκλάρεα, γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα ἁγιάννης, ποὺ εὐδοκιμεῖ σὲ ἡμιορεινὲς ἢ πεδινὲς ξηρικὲς ἐκτάσεις καὶ ὁ κρόκος, γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ὄνομα σαφράνι, ποὺ εὐδοκιμεῖ σὲ ἡμιορεινὲς ξηρικὲς ἐκτάσεις μὲ σχετικὴ ἐδαφικὴ ὑγρασία καὶ ὑψόμετρο γύρω στὰ 600 μέτρα καὶ ποὺ καλλιεργεῖται σὲ μεγάλη ἔκταση στὸ χωριὸ Κρόκος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φυτεία τσαγιοῦ τοῦ βουνοῦ στὸ Λιτόχωρο Πιερίας

Κοζάνης. Στὴ δεύτερη ὑποκατηγορία ὑπάγονται τὸ χαμομήλι καὶ ἡ ματζουράνα ποὺ εὐδοκιμοῦν σὲ πεδινὲς ξηρικὲς ἐκτάσεις. Στὴν τρίτη ὑποκατηγορία ὑπάγονται ὁ μάραθος καὶ ὁ γλυκάνισος ποὺ εὐδοκιμοῦν σὲ ἡμιορεινὲς ἢ πεδινὲς ποτιστικὲς ἢ ξηρικὲς ἐκτάσεις. Αὐτὰ τὰ δυὸ εἴδη μοιάζουν πολὺ μεταξύ τους, ἀλλὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς σπόρους, γιατὶ ὁ μάραθος ἔχει σπόρους μεγάλους καὶ πράσινους, ἐνῶ ὁ γλυκάνισος ἔχει σπόρους μικρότερους καὶ χρώματος καφέ. Καὶ στὴν τέταρτη ὑποκατηγορία ὑπάγονται ἡ μέντα, ὁ βασιλικός, ὁ δυόσμος, τὸ γιασεμί, τὸ γεράνιο, ἡ μέλισσα καὶ ἡ ροδῆ ἡ τριανταφυλλή, ποὺ εἶναι γιὰ πεδινὲς ποτιστικὲς ἐκτάσεις.

Σ' αὐτὴ τὴ μελέτη θὰ ἀσχοληθοῦμε μόνο μὲ τὴν πρώτη κατηγορία τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν λόγω τοῦ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ποὺ παρουσιάζουν γιὰ τὶς ὀρεινὲς περιοχές. Καὶ ἂς ἀρχίσουμε πρώτα ἀπὸ τὸ τσάι τοῦ βουνοῦ.

Τὸ τσάι τοῦ βουνοῦ, ποὺ λέγεται καὶ σιδηρίτης, εἶναι πολυετὲς φυτὸ καὶ συναντιέται ὡς αὐτοφυὲς σὲ πολλὲς ὀρεινὲς περιοχὲς τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα σὲ ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ 1.000 μέτρα. Μπορεῖ νὰ καλλιεργηθεῖ καὶ σὲ χαμηλότερα ὑψόμετρα πάντως ὄχι κάτω ἀπὸ 700 μέτρα, γιατὶ ὅσο πιὸ χαμηλότερα καλλιεργεῖται τόσο ὑποβαθμίζεται ποιοτικά. Ὁ πολλαπλασιασμός του γίνεται μὲ δυὸ τρόπους, ἢ μὲ παραφυάδες, κοινῶς κολορίζια, ἢ μὲ φυτὰ ἀπὸ σπόρο ποὺ μεταφυτεύονται τὸ φθινόπωρο ὕστερα ἀπὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

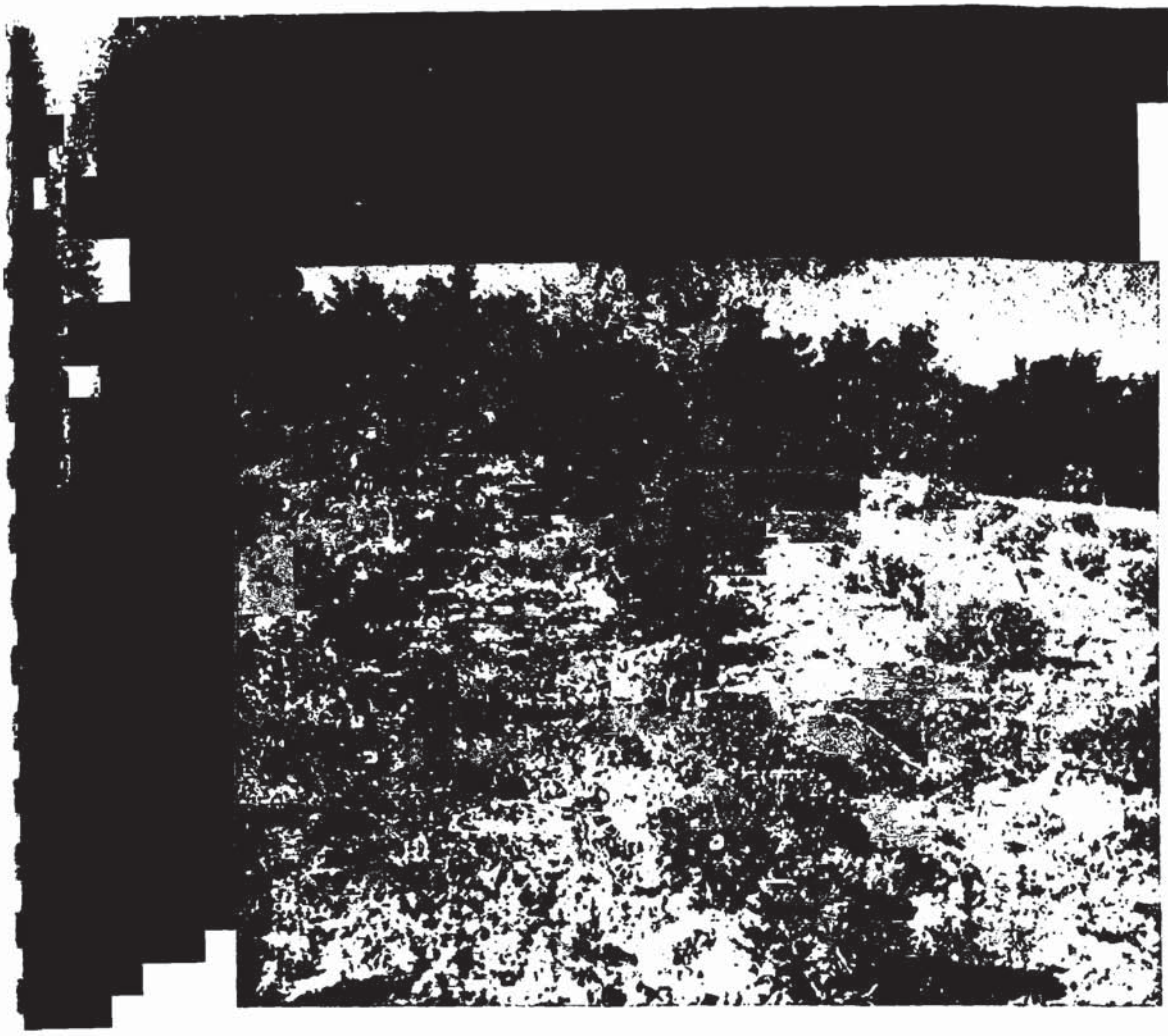

Φυτεία λεβάντας μὲ μοσχεύματα στὴν Παλιόστανη Πιερίας

τὶς πρῶτες βροχὲς ἢ τὴν ἄνοιξη. Πάντως ἡ καλύτερη ἐποχὴ εἶναι τὸ φθινόπωρο ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο μέχρι τὸν Νοέμβριο. Τὶς παραφυάδες τὶς μαζεύουμε ἀπὸ αὐτοφυὴ φυτὰ ποὺ ὑπάρχουν στὰ βουνά, ἐνῶ τὰ φυτὰ ἀπὸ σπόρο τὰ παράγουμε στὸ σπορεῖο μὲ σπόρο ποὺ τὸν σπέρνουμε ὅπως στὰ σπορεῖα τοῦ καπνοῦ δυὸ μῆνες περίπου μπροστὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς μεταφυτεύσεως. Τὸ σπόρο πρέπει νὰ τὸν μαζεύουμε ἀπὸ αὐτοφυὴ φυτὰ ποὺ ὑπάρχουν στὰ βουνὰ τῆς περιοχῆς ὅπου πρόκειται νὰ καλλιεργήσουμε τὸ τσάι. Σπόρος ποὺ μεταφέρεται ἀπὸ ἄλλες μακρινὲς περιοχὲς συνήθως δὲν εὐδοκιμεῖ. Οἱ ἀποστάσεις ποὺ φυτεύονται τὰ φυτὰ εἴτε ἀπὸ παραφυάδες εἴτε ἀπὸ τὸ σπορεῖο εἶναι 50 ἕως 60 ἑκατοστὰ μεταξὺ τῶν γραμμῶν καὶ 40 ἑκατοστὰ φυτὸ ἀπὸ φυτὸ ἐπάνω στὴ γραμμή.

Μπροστὰ ἀπὸ τὴ φύτευση τὸ χωράφι θὰ πρέπει νὰ ὀργωθεῖ καὶ νὰ σβαρνιστεῖ καλά, ἂν πρόκειται γιὰ μεγάλη ἔκταση. Ἂν πρόκειται γιὰ μικρὴ ἔκταση, θὰ πρέπει νὰ σκαφτεῖ καὶ νὰ ἰσοπεδωθεῖ μὲ μιὰ τσουγκράνα. Ἡ συγκομιδὴ τοῦ τσαγιοῦ γίνεται συνήθως τὸν Ἰούλιο μήνα, ὅταν τὰ φυτὰ βρίσκονται σὲ πλήρη ἄνθιση. Κατὰ τὴ συγκομιδὴ προσέχουμε, ὥστε νὰ μὴν ξεριζώνονται τὰ φυτά, ἀλλὰ νὰ κόβονται μόνον τὰ στελέχη. Ὕστερα ἀπὸ τὴ συγκομιδὴ τὸ τσάι δένεται σὲ μικρὰ ματσάκια ποὺ ξηραίνονται στὸν ἥλιο στὸ ἁλώνι ἢ κάτω ἀπὸ ἕνα ὑπόστεγο ὑπὸ σκιάν, ποὺ εἶναι καὶ τὸ προτιμότερο, γιατὶ ἔτσι τὸ τσάι διατηρεῖ καλύτερα τὸ φυσικό του χρῶμα καὶ τὸ ἄρωμά του.

Τὸ τσάι τοῦ βουνοῦ δὲν πρέπει νὰ καλλιεργεῖται παρὰ μόνον στὶς περιοχὲς ποὺ βρίσκεται ὡς αὐτοφυές. Ἡ φυτεία του διαρκεῖ 10-12 χρόνια καὶ αὐτὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ · ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

εἶναι καὶ τὸ μεγάλο του πλεονέκτημα, ὅτι τὰ ἔξοδα καὶ οἱ κόποι γιὰ τὸ φύτεμα γίνονται γιὰ μιὰ 10ετία.

Ὅπως εἶναι γνωστό, τὸ τσάι τοῦ βουνοῦ δίνει ἕνα θαυμάσιο ἀφέψημα ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα εὐγευστότατο ρόφημα πολὺ καλύτερο ἀπὸ τὸ εὐρωπαϊκὸ τσάι, ἔχει δὲ καὶ θεραπευτικὲς ἰδιότητες στὸ στομάχι καὶ στὸ νευρικὸ σύστημα ὡς καταπραϋντικό. Ἐπίσης ἐπιδρᾶ εὐεργετικὰ κατὰ τῶν παθήσεων τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων τοῦ κυκλοφοριακοῦ συστήματος καὶ τῆς καρδιᾶς χάρη στὶς φλαβονοειδεῖς οὐσίες ποὺ περιέχει. Οἱ στρεμματικές του ἀποδόσεις ἀνέρχονται σὲ 100 κιλὰ κατὰ μέσον ὅρο καὶ ἔτσι μὲ μία μέση τιμὴ 200 δραχμῶν κατὰ κιλὸ ἔχουμε ἕνα ἀκαθάριστο εἰσόδημα 20.000 δραχμῶν κατὰ στρέμμα.

Ἡ ρίγανη εἶναι τὸ δεύτερο ἀξιόλογο ἀρωματικὸ φυτὸ ποὺ εὐδοκιμεῖ στὶς ὀρεινὲς ἐκτάσεις τῆς πατρίδας μας καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει ἕνα ὄχι εὐκαταφρόνητο εἰσόδημα. Στὴν Ἑλλάδα γενικὰ ὑπάρχουν 5 αὐτοφυὴ εἴδη ρίγανης. Ὅλα αὐτὰ τὰ εἴδη μποροῦμε νὰ τὰ ξεχωρίσουμε δὲ δύο κατηγορίες. Στὴν πρώτη κατηγορία εἶναι αὐτὰ ποὺ ἔχουν ἄσπρα λουλούδια καὶ στὴ δεύτερη κατηγορία εἶναι αὐτὰ ποὺ ἔχουν μπλὲ λουλούδια. Τὰ εἴδη μὲ τὰ μπλὲ λουλούδια δὲν ἔχουν ἄρωμα καὶ αἰθέρια ἔλαια καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔχουν καμιὰ ἀξία. Ἀντίθετα αὐτὰ ποὺ ἔχουν ἄσπρα λουλούδια ἔχουν πολὺ ἄρωμα καὶ πολλὰ αἰθέρια ἔλαια.

Εἶναι πολυετὴς ξηρικὴ καλλιέργεια ποὺ κρατάει 8-10 χρόνια. Τὸ φυτὸ ἀντέχει πολὺ στὸ ψύχος καὶ στὴν ξηρασία, εἶναι δηλαδὴ κατὰ κάποιο τρόπο λιτοδίαιτο καὶ σκληροτράχηλο. Εὐδοκιμεῖ καλύτερα στὰ ἀσβεστοῦχα ἡμιορεινὰ καὶ ὀρεινὰ ἐδάφη καὶ σὲ ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ 500 μέτρα, ἀλλὰ ἐπίσης μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθεῖ καλὰ καὶ σὲ χαμηλότερο ὑψόμετρο. Προστατεύει τὰ ἐπικλινὴ ἐδάφη ἀπὸ τὴ διάβρωση, γιατὶ μὲ τὸ χρόνο ἀναπτύσσει ἰσχυρὲς καὶ πολύκλωνες ρίζες. Πολλαπλασιάζεται μὲ παραφυάδες ἢ μὲ σπόρο. Οἱ παραφυάδες μποροῦν νὰ φυτευθοῦν τὸ φθινόπωρο συνήθως τὸ Νοέμβριο ἢ στὶς ἀρχὲς τῆς ἀνοίξεως.

Γιὰ νὰ κάνουμε τὸν πολλαπλασιασμὸ μὲ σπόρο, θὰ πρέπει νὰ συγκεντρώσουμε σπόρο ἀπὸ αὐτοφυὴ φυτὰ ρίγανης μὲ ἄσπρα λουλούδια, ὅταν τὰ λουλούδια θὰ ἔχουν σποριάσει, ὁπότε ξηραίνονται καὶ κοσκινίζεται ὁ σπόρος. Στὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου μὲ ἀρχὲς Αὐγούστου ὁ σπόρος σπέρνεται σὲ σπορεῖο ὡς ἑξῆς: Ἀνακατώνουμε τὸ σπόρο ποὺ εἶναι πολὺ λεπτόκοκκος μὲ καθαρὴ ποταμίσια ἄμμο καὶ τὸν σπέρνουμε στὰ πεταχτὰ μὲ τὸ χέρι. Μετὰ πατᾶμε ἐλαφρὰ μὲ μιὰ σανίδα τὴν ἐπιφάνεια τοῦ σπορείου γιὰ νὰ ἔρθει σὲ καλὴ ἐπαφὴ ὁ σπόρος μὲ τὸ χῶμα καὶ ποτίζουμε μὲ ποτιστήρι ποὺ νὰ ἔχει πολὺ ψιλὲς τρύπες.

Τὰ ποτίσματα πρέπει νὰ γίνονται δυὸ φορὲς τὴν ἡμέρα καὶ κάθε μέρα πρωὶ καὶ ἀπόγευμα, μέχρις ὅτου φυτρώσει ὁ σπόρος. Μετὰ τὸ φύτρωμα ἀραιώνονται τὰ ποτίσματα, γίνονται ὅμως τόσα, ὥστε νὰ ἔχουμε ἱκανοποιητικὴ ὑγρασία. Μιὰ ἄλλη σημαντικὴ λεπτομέρεια εἶναι ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σπορείου θὰ πρέπει νὰ σκεπάζεται μὲ φρύγανα γιὰ νὰ μὴν καίγονται ἀπὸ τὸν ἥλιο τὰ μικρὰ φυτά, γιατὶ εἶναι πολὺ εὐαίσθητα.

Γιὰ νὰ καλύψουμε ἕνα στρέμμα μὲ ρίγανη χρειαζόμαστε 40-50 γραμμάρια σπόρου σὲ ἔκταση σπορείου 10 τετραγωνικῶν μέτρων. Ἡ μεταφύτευση τῶν φυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῶν ἀπὸ τὸ σπορεῖο στὴν ὁριστικὴ θέση γίνεται τὸ Νοέμβριο. Οἱ ἀποστάσεις φυτεύσεως μεταξὺ τῶν γραμμῶν πρέπει νὰ εἶναι 40 ἑκατοστὰ καὶ πάνω στὶς γραμμὲς 30 ἑκατοστά. Ἂν πρόκειται νὰ φυτευθοῦν μεγάλες ἐκτάσεις ἡ φύτευση μπορεῖ νὰ γίνει καὶ μὲ καπνοφυτευτικὴ μηχανή. Ἡ φύτευση μὲ παραφυάδες (κολορίζια) γίνεται, ὅπως ἀναφέραμε, τοὺς μῆνες Ὀκτώβριο ἢ Νοέμβριο μὲ μονοστέλεχες ἢ διστέλεχες παραφυάδες ποὺ τὶς ξεριζώνουμε μὲ προσοχὴ ἀπὸ αὐτοφυὴ φυτά, ὥστε νὰ ἔχουν καὶ λίγες ρίζες καὶ τὶς φυτεύουμε στὶς ἴδιες ἀποστάσεις ποὺ φυτεύουμε καὶ τὰ φυτὰ τοῦ σπορείου. Τὸ μάζεμα τῆς ρίγανης γίνεται μετὰ τὴν ἄνθηση, δηλαδὴ μόλις πέσουν τὰ λουλούδια, καὶ κόβεται σὲ ὕψος 10 ἑκατοστὰ ἀπὸ τὸ ἔδαφος μὲ προσοχή, ὥστε νὰ μὴν ξεριζώνονται οἱ ρίζες.

Ἡ ρίγανη χρησιμοποιεῖται πολὺ ὡς ἄρτυμα στὰ φαγητὰ καὶ κυρίως στὰ ψητὰ κρέατα καὶ στὶς σαλάτες, καθὼς καὶ γιὰ τὴν παραγωγὴ αἰθερίου ἐλαίου κατόπιν ἀποστάξεως ποὺ χρησιμοποιεῖται πολὺ στὴ βιομηχανία τροφίμων, στὴ σαπωνοποιΐα, στὴ φαρμακευτικὴ κ.λ. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἡ ρίγανη εἶναι φυτὸ μελισσοτροφικό.

Κανονικὴ παραγωγὴ ἀπὸ τὴ ρίγανη παίρνουμε ἀπὸ τὸ δεύτερο χρόνο, ποὺ μπορεῖ νὰ φθάσει τὰ 150-200 κιλὰ χονδροκοσκινισμένη ξηρὴ ρίγανη τὸ στρέμμα. Ἡ τιμὴ διαθέσεως κυμαίνεται γύρω στὶς 80 δραχμὲς τὸ κιλό. Ἑπομένως τὸ ἀκαθάριστο εἰσόδημα κατὰ στρέμμα κυμαίνεται γύρω στὶς 12.000 δρχ.

Τὸ τρίτο ἀρωματικὸ φυτὸ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν εἶναι τ ὸ φ α σ κ ό μ η λ ο. Εὐδοκιμεῖ σὲ ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ 600 μέτρα σὲ ξηρικὲς ἐκτάσεις. Πολλαπλασιάζεται μὲ σπόρο ποὺ σπέρνεται σὲ σπορεῖο, ὅπως ὁ καπνός. Ἡ σπορὰ στὸ σπορεῖο γίνεται στὰ τέλη Αὐγούστου ἢ στὶς ἀρχὲς τῆς ἀνοίξεως. Χρειάζονται 5-6 γραμμάρια σπόρου γιὰ κάθε τετραγωνικὸ μέτρο σπορείου καὶ γιὰ νὰ καλύψουμε ἕνα στρέμμα φυτείας χρειαζόμαστε 8 τετραγωνικὰ μέτρα σπορείου. Ἡ μεταφύτευση τῶν φυτῶν ἀπὸ τὸ σπορεῖο στὸ χωράφι γίνεται τὸ Νοέμβριο ἢ στὰ μέσα τῆς ἀνοίξεως. Ἡ καλύτερη ἐποχὴ εἶναι τὸ φθινόπωρο. Οἱ ἀποστάσεις φυτεύσεως εἶναι μεταξὺ τῶν γραμμῶν 60-80 ἑκατοστὰ καὶ ἐπὶ τῶν γραμμῶν 40 ἑκατ.

Ἡ συγκομιδὴ γίνεται λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἄνθηση ἢ καὶ μόλις ἀρχίσει ἡ ἄνθηση. Μαζεύονται οἱ βλαστοὶ ποὺ στὴ συνέχεια ξηραίνονται στὸν ἥλιο ἢ κάτω ἀπὸ σκιὰ σὲ ὑπόστεγο ποὺ εἶναι καὶ τὸ καλύτερο, γιατὶ ἔτσι τὸ προϊὸν εἶναι ἐκλεκτῆς ποιότητος. Τὸ φασκόμηλο χρησιμοποιεῖται ὅπως καὶ τὸ τσάι σὰν ἀφέψημα ποὺ δίνει ἕνα πολὺ εὔγευστο καὶ ἀρωματικὸ ρόφημα, ποὺ κάνει καλὸ στὶς παθήσεις τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος. Στὸ δέρμα σὰν κατάπλασμα θεραπεύει δυσίατες πληγές. Εἶναι καὶ αὐτὸ πολυετὴς καλλιέργεια ποὺ κρατάει 5-6 χρόνια καὶ ἔχει περίπου τὰ ἴδια οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα μὲ τὸ τσάι τοῦ βουνοῦ.

Ἡ λ ε β ά ν τ α, τὸ ὑβρίδιο λεβαντούλα χιμπρίτα, εὐδοκιμεῖ σὲ ὑψόμετρο ἀπὸ 400 ἕως 1.000 μέτρα, ἐνῶ ἡ λεβαντούλα βέρα, δηλαδὴ ἡ λεβάντα ἡ γνήσια, εὐδοκιμεῖ σὲ ὑψόμετρο ἀπὸ 1.000 μέχρι 1.500 μέτρα σὲ ἐδάφη ἄγονα ξηρικὰ ἀσβεστοῦχα. Εἶναι καλλιέργεια πολυετὴς ποὺ κρατάει 10 χρόνια.

Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῆς λεβάντας γίνεται μὲ ἔρριζα μοσχεύματα ὡς ἑξῆς: Τὸν Αὔγουστο κόβουμε ἀπὸ παλιὲς φυτεῖες λεβάντας ἄριζα μοσχεύματα μήκους

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

15-20 ἑκατοστῶν καὶ τοὺς ἀφαιροῦμε τὰ φύλλα ἀπὸ τὴ βάση πρὸς τὴν κορυφὴ μέχρι τὰ 2/3 τοῦ μήκους τῶν μοσχευμάτων. Στὴ συνέχεια, αὐτὰ τὰ ἄριζα μοσχεύματα τὰ φυτεύουμε σὲ φυτώριο μέχρι τοῦ σημείου ποὺ ἔχουν ἀφαιρεθεῖ τὰ φύλλα καὶ σὲ ἀποστάσεις 60 ἑκατοστὰ γραμμὴ ἀπὸ γραμμὴ καὶ 50 ἑκατοστὰ φυτὸ ἀπὸ φυτὸ στὴ γραμμή.

Ἐφόσον τὰ φυτὰ ἔχουν τὶς κατάλληλες περιποιήσεις τὸ Νοέμβριο ἢ ἐνωρὶς τὴν ἄνοιξη, εἶναι ἕτοιμα γιὰ νὰ μεταφυτευθοῦν στὸν ἀγρὸ σὲ ἀποστάσεις μεταξὺ τῶν γραμμῶν 1,40 μέτρα καὶ ἐπὶ τῶν γραμμῶν 80 ἑκατ. Ἡ συγκομιδὴ γίνεται κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου, ὅταν τὰ μπλὲ λουλούδια της ἔχουν πέσει κατὰ τὸ ἥμισυ. Συλλέγονται οἱ ἀνθοφόροι βλαστοὶ σὲ μῆκος 25 περίπου ἑκατοστῶν ἀπὸ τὴν κορυφὴ πρὸς τὰ κάτω. Ἀπὸ τὴ λεβάντα παίρνουμε μὲ ἀπόσταξη τὸ αἰθέριο ἔλαιο, ποὺ εἶναι πολύτιμο στὴν ἀρωματοποιΐα, στὴ σαπωνοποιΐα, στὴ φαρμακευτικὴ κ.λ. Τὰ ἄνθη της χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸν ἀρωματισμὸ τῶν ρούχων καὶ γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ σκώρου ἀπὸ τὰ ροῦχα. Τὸ ἀφέψημα ἀπὸ λεβάντα μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς ρόφημα, ποὺ εἶναι κατευναστικὸ κατὰ τῆς ἡμικρανίας, νευρασθενείας καὶ νευρικῶν πονοκεφάλων.

Ἡ ἀπόδοση τῆς λεβάντας σὲ ἀνθοφόρους βλαστοὺς φθάνει τὰ 400 κιλὰ τὸ στρέμμα καὶ μὲ μιὰ μέση τιμὴ 8-10 δραχμὲς τὸ κιλὸ ἔχουμε ἕνα ἀκαθάριστο εἰσόδημα 3.200 ἕως 4.000 δραχμὲς τὸ στρέμμα. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἡ λεβάντα εἶναι ἄριστο μελισσοτροφικὸ φυτὸ καὶ προστατεύει τὰ ἐπικλινὴ ἐδάφη ἀπὸ τὶς διαβρώσεις. Πρὸς τὸ παρὸν καλλιεργεῖται στοὺς νομοὺς Ἀρκαδίας, Σερρῶν καὶ Κεφαλληνίας. Τὸ καλὸ καὶ γιὰ τὴν καλλιέργεια αὐτὴ εἶναι, ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι διαρκείας 10 ἐτῶν, τὰ ἔξοδα τῆς ἐγκαταστάσεως θὰ γίνουν μιὰ φορὰ γιὰ 10 χρόνια.

Μὲ τὰ ἀρωματικὰ φυτὰ ποὺ περιγράψαμε μποροῦν νὰ βροῦν μιὰ πολὺ ἐπικερδὴ ἀπασχόληση οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδας, καθὼς καὶ ὁρισμένοι ποὺ θὰ ἤθελαν ἐρασιτεχνικὰ ν' ἀπασχοληθοῦν μὲ τὴν καλλιέργεια αὐτή. Ἔτσι καὶ ἕνα εἰσόδημα σημαντικὸ μποροῦν ν' ἀποχτήσουν, ἀλλὰ καὶ θὰ κάνουν περισσότερο εἰδυλιακὸ τὸ τοπίο τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν μας. Ἀλλὰ τὸ θέμα τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν δὲν ἐξαντλεῖται μέχρις ἐδῶ, γιατὶ ἡ Ἤπειρος δὲν ἔχει μόνον ὀρεινὲς περιοχές, ἀλλὰ καὶ σημαντικὲς ἡμιορεινὲς καὶ πεδινὲς ἐκτάσεις σὲ ὅλους τοὺς νομοὺς καὶ περισσότερο στοὺς νομοὺς Ἄρτας, Πρεβέζης καὶ Θεσπρωτίας, ὅπου μποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν τὰ ἄλλα ἀρωματικὰ φυτά, ποὺ εἶναι γιὰ γόνιμες ξηρικὲς ἢ ποτιστικὲς ἐκτάσεις καὶ ποὺ ἀφήνουν ἕνα πολὺ μεγάλο εἰσόδημα, πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνο πολλῶν ἄλλων καλλιεργειῶν καὶ ποὺ γιὰ τὴν περιγραφὴ τῆς καλλιεργείας τους ἐλπίζουμε νὰ ἐπανέλθουμε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

Τοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Χρήστου

Οἱ διδάσκαλοι τοῦ γένους ἀποτελοῦν μία σπανία κατηγορία ἀνθρώπων ποὺ ἀνήκουν πιὰ στὴν ἱστορία. Μὲ τὴ μόρφωσί τους, τὴν πίστι, τὴν ἀρετή, τὸ ζῆλο παραστάθηκαν στὸ ἔθνος καὶ τό καθοδήγησαν στὶς σκοτεινότερες ἡμέρες τῆς ἱστορίας του. Ἀνάμεσά τους ξεχωρίζουν οἱ ἠπειρῶτες διδάσκαλοι.

Ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ὁ Γεώργιος Γεννάδιος, ἐδίδαξε δύο γενεὲς ἑλληνοπαίδων, πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι, κατὰ τὴ διάρκειά της καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτήν. Καταγόμενος ἀπὸ τὰ Δολιανά, ἐγεννήθηκε στὴ Σηλύβρια τῆς Θράκης, ἀλλὰ σὲ ἡλικία τριῶν ἐτῶν, ὀρφανὸς πιά, ἐγκαταστάθηκε στὴν γενέτειρα τῶν γονέων του. Μετὰ τὶς σπουδές του στὶς ἑλληνικὲς σχολὲς τῆς Ρουμανίας, ἐδίδαξε ἐκεῖ καὶ στὴν Ὀδησσὸ καὶ προετοίμασε τὶς τάξεις τῶν ἱερολοχιτῶν.

Μαθητής του διετήρησε ἕνα ἐπεισόδιο ἀπὸ τὴ διδασκαλική του σταδιοδρομία. Ἀφοῦ ἔκλεισε καλὰ τὶς θύρες τοῦ σχολείου, ἄρχισε μὲ θερμοὺς λόγους νὰ ἱστορῇ ποιὰ ἦταν ἡ Ἑλλὰς ἄλλοτε, ὅταν ἔλαμπε στὴ γῆ της ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας· διδασκάλισσα καὶ κορώνα τῶν ἐθνῶν. Καὶ συνέχισε μὲ τὴν περιγραφὴ τοῦ καταντήματός της, ἀφ' ὅτου ὑπέκυψε στὸ ζυγὸ τῆς δουλείας καὶ ἔγινε χλεύη τῶν λαῶν καὶ ἐξουθένωμα. Τόσο μάλιστα συγκινήθηκε ὁ ἴδιος ἀπὸ τοὺς λόγους του καὶ ἀπὸ τὴν προσδοκία τῆς μελλοντικῆς ἀποκαταστάσεως, ὥστε δάκρυα διέκοψαν τὴ φωνή του, ἐνῶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν νεαρῶν ἀκροατῶν, κορυφωμένος, ἐξερράγη σὲ παταγώδη χειροκροτήματα.

Μετὰ τὴ συμφορὰ τοῦ Δραγατσανίου, καὶ ἔπειτα ἀπὸ σύντομη παραμονὴ στὴ Γερμανία γιὰ διεύρυνσι τῶν σπουδῶν του, ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα κι ἐγκαταστάθηκε στὸ Ναύπλιο. Ἐκεῖ, πέρα ἀπὸ τὸ διδασκαλικό του ἔργο, ἀφιέρωσε πολλοὺς κόπους γιὰ νὰ ἐμψυχώνῃ τὸ λαὸ καὶ νὰ ἐνισχύῃ τὸν ἀγῶνα. Ὠνομάσθηκε «ρήτωρ τοῦ Ναυπλίου». Στὶς μεγάλες στιγμὲς τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος ὁ λαὸς ἔτρεχε ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα του λόγους παρηγορίας ἢ ἐνθουσιασμοῦ. Κι εἶχε μεταβληθῇ ὁ λαὸς αὐτὸς σὲ μᾶζα ποὺ ὁ διδάσκαλος τὴν ἔπλαθε ὅπως ἤθελε. Ἂν ἐχρειάζονταν χρήματα ἢ στρατεύματα, αὐτὸς ἦταν σὲ θέσι νὰ τὰ ἐξεύρῃ ἢ νὰ τὰ δημιουργήσῃ.

Μετὰ τὴν πτῶσι τοῦ Μεσολογγίου χιλιάδες πεινασμένων γυναικοπαίδων συγκεντρώθηκαν στὸ Ναύπλιο. Ποῦ θὰ εὑρίσκονταν τὰ μέσα γιὰ τὴν περίθαλψί τους; Ὁ Γεννάδιος ἦταν ἕτοιμος νὰ ἐνεργήσῃ.

«Ἂν θέλωμε νὰ ἔχωμε πατρίδα, εἶπε, ἂν εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ζῶμεν ὡς ἄνθρωποι ἐλεύθεροι, πόρους εὑρίσκομεν. Ἂς δώσῃ ἕκαστος ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἰδοὺ ἡ πενιχρὰ εἰσφορά μου. Ἂς μὲ μιμηθῇ ὅστις θέλει».

Ἔβγαλε τὸ πτωχὸ βαλάντιό του καὶ τὸ ἔρριξε κάτω.

«Ἰδοὺ πᾶν ὅ,τι ἔχω, τὸ προσφέρω εὐχαρίστως. Ἀλλὰ οὐχί· ἐψεύσθην, δὲν προσέφερον ἔτι τὸ πᾶν· ἔχω καὶ ἄλλο τι νὰ προσφέρω, καὶ προσφέρω ἐμαυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τόν. Τίς θέλει νὰ μὲ ἐνοικιάση ὡς διδάσκαλον τῶν τέκνων του ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη; Ἂς καταβάλη ὅσον θέλει ὡς τίμημα ἢ ἐνοίκιον τῶν διδασκαλικῶν μου κόπων καὶ ἀμέσως τὸν ἀκολουθῶ».

Ἐνοίκιαζε λοιπὸν τὸν ἑαυτό του ὡς διδάσκαλο γιὰ τέσσαρα ἔτη μὲ προπληρωμὴ τοῦ ἐνοικίου γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἔθνους. Οἱ προσφορὲς ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀνέβηκαν σὲ ὑψηλὰ ποσά.

Σὲ ἄλλες κρίσιμες ἡμέρες ἐφάνηκε σὲ πόσο μειονεκτικὴ θέσι εὑρίσκονταν οἱ ἑλληνικὲς δυνάμεις ἐξ αἰτίας ἐλλείψεως ἱππικοῦ. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὕρισκαν ἵππους; Κήρυκες συνήθροισαν τὸ λαὸ κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη πλάτανο κι ὁ Γεννάδιος ἔλαβε τὸ λόγο. Ἔβλεπε προύχοντες καὶ ὁπλαρχηγοὺς νὰ διατηροῦν ἀπὸ ἕνα ἢ δύο ἵππους. Ὅποιος δὲν θὰ τοὺς ἔδινε στὴν πατρίδα, θὰ ἦταν ἀνάξιος νὰ φέρη τὸ ξίφος τοῦ ἀρχηγοῦ. «Τοὺς παίρνομεν;», εἶπε πρὸς τὸ λαό. «Τοὺς παίρνομεν», ἀπήντησαν ὅλοι, «καὶ ἂν δὲν μᾶς τοὺς δώσουν, τοὺς παίρνομεν διὰ τῆς βίας». Ἀλλὰ τοὺς ἔδωσαν καὶ συγκεντρώθηκαν ἀμέσως τριακόσιοι ἵπποι, ὁ δὲ Γεννάδιος ἀνέθεσε τὴ διοίκηση τοῦ νέου ἰσχυροῦ στρατιωτικοῦ τμήματος στὸ Χατζημιχάλη. Ἔτσι ὠργανώθηκε τὸ πρῶτο σῶμα ἱππικοῦ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ μάλιστα ὅτι μὲ χρήματα ποὺ συγκεντρώθηκαν ἀπὸ τὸ Γεννάδιο κατὰ παρόμοιο τρόπο ἐξωπλίσθηκε ὁ ἰσχυρὸς στρατὸς τοῦ Καραϊσκάκη. Ὁ ἴδιος ὁ διδάσκαλος ἐξεστράτευσε μαζὶ μὲ τὸ Φαβιέρο στὴν Κάρυστο.

Ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ παραβλέπουν ἀκόμη καὶ τὶς ὑψηλότερες θέσεις γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴ δυνατότητα προσφορᾶς καταλληλοτέρων ὑπηρεσιῶν. Ἂν καὶ εἶχε μοχθήσει γιὰ τὴν ἵδρυσι καὶ ὀργάνωσι τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀρνήθηκε νὰ δεχθῆ διορισμό του ὡς καθηγητοῦ γιὰ νὰ ἀφοσιωθῆ ἀπερισπαστα στὴ γυμνασιακὴ ἐκπαίδευσι. Ἦταν πεπεισμένος ὅτι ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις εἶναι ἀδύνατο νὰ συγκροτηθῆ, χωρὶς ἰσχυρὴ μέση ἐκπαίδευση.

Ὁ Γεννάδιος εἶχε τὴν τελευταία του ἡρωϊκὴ ἐμπειρία τὸ 1854 ὡς πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς ποὺ ὠργάνωσε τὴν ἐξέγερσι στὴν Ἤπειρο. Ἐπέθανε τὸ ἴδιο ἔτος παίρνοντας μαζί του τὴν πικρία ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς.

Τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας του ἕνα ἀθηναϊκὸ περιοδικὸ ἔγραψε ὅτι ὅλοι ὅσοι εἶχαν χρηματίσει ὑπουργοὶ τῆς παιδείας ἀπὸ δεκαετηρίδες, μαζὶ μὲ ὅλη τὴ χορεία τῶν ὑπαλλήλων τους καὶ σύσσωμο τὸ πανεπιστήμιο, δὲν ἔπραξαν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία τόσα ὅσα ἔπραξεν ὁ Γεννάδιος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΡΕΛΛΗ, μὲ τὰ κέρινα ὁμοιώματα, οἱ Ἠπειρῶτες Μεγάλοι Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας (ὄρθιος) καὶ ὁ Κοσμᾶς Μπαλάνος. Ὁ Κοσμᾶς Μπαλάνος, μέγας οἰκονόμος στὰ Ἰωάννινα (1731-1808) διεδέχθη τὸν πατέρα του στὴ διεύθυνση τῆς Μπαλαναίας Σχολῆς μέχρι τοῦ 1799. Ἡ διδασκαλία του ἦταν συντηρητική.

Ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας γεννήθηκε τὸ 1767 καὶ φοίτησε στὴ Μπαλαναία Σχολή. Ἀφοῦ σπούδασε καὶ στὸ ἐξωτερικό, γύρισε στὰ Ἰωάννινα καὶ διηύθυνε τὴ Μαρούτσειο Σχολὴ πρῶτα καὶ ἔπειτα τὴν Καπλάνειο ὡς τὸ 1820. Εἰσήγαγε στὴ διδασκαλία πλὴν ἄλλων καὶ τὴν πειραματικὴ φυσικὴ καὶ κυρίως τὴ δημώδη γλῶσσα. Γι' αὐτὸ πολεμήθηκε ὡς νεωτεριστὴς καὶ ἄθεος!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο ΑΩΟΣ είναι τὸ μόνο ἑλληνικὸ ποτάμι ποὺ ξενητεύεται. Ὅλα τὰ ἄλλα ποτάμια μας ἢ ἀπ' ἔξω φέρνουν τὰ νερά τους στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες ἢ εἶναι ἐντελῶς δικά μας, ἀπὸ τὶς πηγές τους ὡς τὶς ἐκβολές! Μόνον ὁ Ἀῶος ἀφήνει τὸ ἑλληνικὸ ἔδαφος ἀνάμεσα Μολυβδοσκέπαστη καὶ Ἀηδονοχώρι, περνάει τὰ σύνορα ποὺ χωρίζουν Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ χύνεται σὲ ἀλβανικὰ ὕδατα τῆς Ἀδριατικῆς. Ὅμως ὁ Ἀῶος διασχίζει ἑλληνόσπαρτα ἐδάφη ὡς ψηλὰ στὶς ἐκβολές του. Ἀκόμα ψηλότερα, στὴν ἀρχαία Ἀπολλωνία, βρέθηκε τὸ μαρμάρινο ἄγαλμα τῆς εἰκόνος, προσωποποίηση τοῦ ποταμοῦ Ἀώου, ποὺ γονιμοποιοῦσε τὸν κάμπο τῆς Ἀπολλωνίας καὶ λατρευόταν ἀπὸ τοὺς κατοίκους της σὰν θεός. Ἄλλες ἑλληνικὲς ἀρχαιότητες τῆς Ἀπολλωνίας ἰδὲς στὸν Α΄ τόμο τῆς «Ἠπείρου», σελ. 16.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗ ΧΗΜΕΙΑ

Τοῦ κ. Ἰωάννη Α. Στράτη, χημικοῦ

Ἡ μεγάλη προσφορὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων στὶς τέχνες, στὴ φιλοσοφία καὶ στὰ μαθηματικὰ εἶναι γνωστὴ σ' ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμο. Λίγοι ὅμως ἔχουν συνειδητοποιήσει τὴ μεγάλη προσφορὰ τῶν προγόνων μας στὴ Χημεία, μιὰ ἐπιστήμη ποὺ θεωρεῖται σχετικὰ νέα. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ἐπιχειρεῖται μιὰ σύντομη, συντομότερη ἴσως ἦταν ἀδύνατο νὰ γίνει, ἀνασκόπηση αὐτῆς τῆς προσφορᾶς.

Θὰ ἀρχίσουμε λοιπὸν ἀπὸ τὸ Θαλῆ τὸ Μιλήσιο, ἐκπρόσωπο τῆς Ἰωνικῆς σχολῆς, ποὺ πρῶτος (585 π.Χ.) ἐγκατέλειψε τὶς μυθικὲς κοσμογονικὲς θεωρίες καὶ προσπάθησε νὰ δώσει κάποια ἐξήγηση γιὰ τὴ σύσταση τοῦ σύμπαντος. Σύμφωνα μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ σοφό, τὸ πρωταρχικὸ στοιχεῖο τῆς δημιουργίας εἶναι τὸ νερό. Στὴ σκέψη αὐτὴ ὁδηγήθηκε ἀπὸ τὴν παρατήρηση ὅτι κάθε εἶδος ζωῆς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸ νερό.

Σὰν ἐξέλιξη τῶν δοξασιῶν τοῦ Θαλῆ θεωροῦνται οἱ ἀπόψεις τοῦ Ἀναξιμένη τοῦ Μιλησίου (588-524 π.Χ.), ὁ ὁποῖος θεωροῦσε τὸν ἀέρα σὰν πρωταρχικὸ στοιχεῖο τῆς δημιουργίας, ἐπειδὴ αὐτὸς περιβάλλει τὸ νερό. Ὀνομάζει τὸν ἀέρα «ἄπειρον». Σύμφωνα μὲ τὸ διάδοχο αὐτὸν τοῦ Θαλῆ, ὁ ἀέρας εἶναι ἱκανὸς νὰ «παθαίνει» ὁρισμένες μεταβολές, μπορεῖ νὰ ἀραιωθεῖ καὶ νὰ γίνει «πῦρ» ἢ νὰ γίνει πιὸ πυκνὸς καὶ νὰ δώσει στὴν ἀρχὴ ἀνέμους κατόπι νέφη καὶ νερό, μετὰ νὰ γίνει χῶμα καὶ τέλος πέτρα. Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν φυσικὰ μιὰ μεγάλη πρόοδο στὴν ἐξήγηση τῆς συστάσεως τῆς ὕλης. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ὑπῆρχαν ὀπαδοὶ αὐτῆς τῆς θεωρίας μέχρι καὶ στὰ μέσα τοῦ 18ου αἰώνα (G. E. Stahl, 1731).

Ἐπίσης μεγάλη εἶναι ἡ προσφορὰ τοῦ Πυθαγόρα, ἱδρυτῆ τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς. Ὁ Πυθαγόρας πίστευε ὅτι τὰ πάντα συνδέονται μεταξύ τους μὲ ἀριθμητικὲς σχέσεις. Οἱ Πυθαγόρειοι παραδέχονται τοὺς ἀριθμοὺς ὄχι σὰν ἁπλὲς ἰδιότητες τῆς ὕλης, ἀλλὰ ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ἡ οὐσία τῶν πάντων, «ἀριθμὸς τὰ πάντα καὶ ἁρμονία» ἔλεγαν. Μποροῦμε ἄφοβα νὰ τοὺς ὀνομάσουμε προδρόμους τῆς θεωρητικῆς χημείας, ἀλλὰ καὶ τῆς φυσικῆς. Φυσικὰ αὐτὴ ἡ ἄποψη γιὰ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν ὕλη ἐκείνη τὴν ἐποχή, ὅπου τὰ πειραματικὰ δεδομένα ἦταν ἀνύπαρκτα, δὲν ἔλεγε σχεδὸν τίποτε. Μὲ τὰ σημερινὰ ὅμως δεδομένα ἀκόμη καὶ ἕνας μαθητὴς τοῦ γυμνασίου γνωρίζει τὴ σημασία τοῦ ἀτομικοῦ ἀριθμοῦ στὴ Χημεία καὶ ὅτι ὅλοι οἱ φυσικοὶ νόμοι διατυπώνονται πλέον μὲ μαθηματικὲς σχέσεις.

Ὁπωσδήποτε δὲν εἶναι μικρότερη καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ Ἡράκλειτου (Ἔφεσος, 502 π.Χ.), ποὺ δίκαια θεωρεῖται ὁ ἱδρυτὴς τῆς θεωρίας τοῦ φλογιστοῦ. Ὁ Ἡράκλειτος πίστευε ὅτι ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὴ φωτιὰ «ἐκ πυρὸς τὰ πάντα καὶ εἰς πῦρ πάντα τελευτᾷ». Εἶναι ὁπωσδήποτε ὁ προάγγελος τῶν ἀτομικῶν φιλοσόφων, γιατὶ πίστευε ὅτι τὸ «πῦρ» ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀδιαίρετα μέρη, τὰ «ψήγματα» ποὺ κινοῦνται συνεχῶς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐπίσης μεγάλη εἶναι καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ Ἐμπεδοκλῆ τοῦ Ἀκραγαντίνου (495 π.Χ.), τοῦ Πλάτωνα (427-347 π.Χ.) καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη (384-322 π.Χ.) στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας γιὰ τὴ φύση τῆς ὕλης καὶ τοὺς νόμους ποὺ διέπουν τὴ συμπεριφορά της. Τὸ ἀποκορύφωμα ὅμως τῆς προσφορᾶς τῶν προγόνων μας στὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις τῆς Χημείας, ἀλλὰ καὶ τῆς Φυσικῆς, εἶναι οἱ δοξασίες τῶν ἀτομικῶν φιλοσόφων.

Ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Λεύκιππος (430 π.Χ.) καὶ ἰδιαίτερα ὁ μαθητής του Δημόκριτος (400 π.Χ.) ὑποστήριξαν ὅτι ἡ ὕλη εἶναι ἀσυνεχής. Ἡ ὕλη δηλαδὴ δὲν μπορεῖ νὰ χωρίζεται ἐπ' ἄπειρον σὲ μικρότερα συνεχῶς κομμάτια, ἀλλὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπειροελάχιστα σωματίδια, τοὺς ἀτόμους (ἀ-τέμνω) ἢ τὰ ναστὰ (πυκνά). Ἡ περίφημη ὅμως αὐτὴ θεωρία, ποὺ διατύπωσαν οἱ ἀτομικοὶ φιλόσοφοι καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία «οἱ ἄτομοι» ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ὕλης, ὅτι διαφέρουν μεταξύ τους μόνο κατὰ τὸν ὄγκο καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὅτι ἔχουν δική τους «ἀέναον» κίνηση, ξεχάστηκε μετὰ τὸν πόλεμο ποὺ τῆς κήρυξε ὁ Ἀριστοτέλης. Ἔτσι μόλις τὸ 1803 τὴν ἐπανέφερε ὁ Dalton (διδάσκαλος ἑνὸς γυμνασίου τοῦ Μάντσεστερ τῆς Ἀγγλίας, 1766-1844), γιὰ νὰ φθάσει τελικὰ ὁ ἄνθρωπος στὸ σημεῖο νὰ προσβλέπει πλέον στὸ ἄτομο μὲ ἕνα ἀκαθόριστο συναίσθημα ἐλπίδας καὶ φόβου. Πρέπει ἴσως σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο νὰ τονισθεῖ ὅτι οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Δημοκρίτου γιὰ τὸ ἄτομο ἦταν πιὸ σωστὲς ἀπὸ ὅτι τοῦ Dalton. Ὁ Dalton πίστευε ὅτι τὰ ἄτομα εἶναι ἀκίνητα, ἐνῶ ὁ Δημόκριτος ὅτι κινοῦνται, ὅπως καὶ πράγματι συμβαίνει. Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται ὅτι ὅταν ἕνας μαθητὴς τοῦ Δημοκρίτου τὸν ρώτησε: «δάσκαλε ἀφοῦ τὰ ἄτομα κινοῦνται, γιατί βλέπουμε τὴν ὕλη ἀκίνητη»; Τότε αὐτὸς ἔδειξε ἕνα βοσκὸ μὲ τὰ πρόβατά του, ποὺ βρισκότανε σὲ μεγάλη ἀπόσταση καὶ ἀπάντησε: «Εἶναι δυνατὸν τὰ πρόβατα ποὺ φαίνονται ἐκεῖ μακριὰ νὰ εἶναι ἀκίνητα; καὶ ὅμως δὲν διακρίνεται καμιὰ κίνησή τους. Ἔτσι καὶ τὰ ἄτομα εἶναι τόσο μικρὰ ποὺ δὲν φαίνονται οὔτε αὐτά, ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ κινήσεις τους».

Τέλος θὰ ἀναφερθῶ στὸν πολυμήχανο Ἀρχιμήδη (287-212 π.Χ.), ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὁ πρῶτος ποὺ ἐφάρμοσε τὴ φυσικὴ-χημεία στὴ χημικὴ ἀνάλυση καί, ὅπως εἶναι γνωστό, προσδιόρισε τὴ νοθεία τοῦ στέμματος τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Ὁ Ἱέρων, ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν, παρέδωσε στὸν Ἀρχιμήδη τὸ στέμμα του γιὰ νὰ προσδιορίσει ἂν ἦταν κατασκευασμένο ἀπὸ καθαρὸ χρυσὸ ἢ ὁ χρυσοχόος πρόσθεσε ἄργυρο. Ὁ μεγάλος σοφός, ἀφοῦ ζύγισε τὸ στέμμα, ὑπολόγισε κατόπιν τὸν ὄγκο του ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ νεροῦ ποὺ ἐκτόπιζε, ὅταν τὸ βύθιζε μέσα στὸ νερὸ καὶ ἀφοῦ σύγκρινε τὸ λόγο τῶν δύο ἀριθμῶν (δηλαδὴ τὴν πυκνότητα τοῦ στέμματος) μὲ τοὺς ἀντίστοιχους λόγους (βάρος διὰ ὄγκου), ποὺ δίνει ὁ καθαρὸς χρυσὸς καὶ ὁ καθαρὸς ἄργυρος, προσδιόρισε, ὅπως προαναφέρθηκε, τὴν ποσότητα τοῦ ἀργύρου ποὺ κακῶς περιεῖχε τὸ στέμμα. Μὲ τὴν ἐργασία αὐτὴ ὁ Ἀρχιμήδης θεμελίωσε δύο ἐπιστῆμες, τὴν ἐπιστήμη τῆς ὑδροστατικῆς καὶ τὴν ἐπιστήμη τῆς ἐνόργανης χημικῆς ἀναλύσεως.

Ὅλα ὅσα ἀναφέρθηκαν ἀποτελοῦν μόνο μιὰ περιληπτικὴ ἀνασκόπηση στὴν προσφορὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων στὴ σύγχρονη αὐτὴ ἐπιστήμη. Φυσικὰ ἔγι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ναν καὶ πολλὲς παραλείψεις. Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζει ὁ καθένας ὅτι ἡ προσφορὰ αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ κλεισθεῖ οὔτε καὶ σὲ μερικοὺς τόμους. Εἶναι ὅμως ἱκανὴ νὰ γεμίσει τὶς καρδιές μας ὄχι μόνο ἀπὸ κούφια καὶ ἀνώφελη περηφάνεια, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ διάθεση γιὰ κριτικὴ καὶ σύγκριση.

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

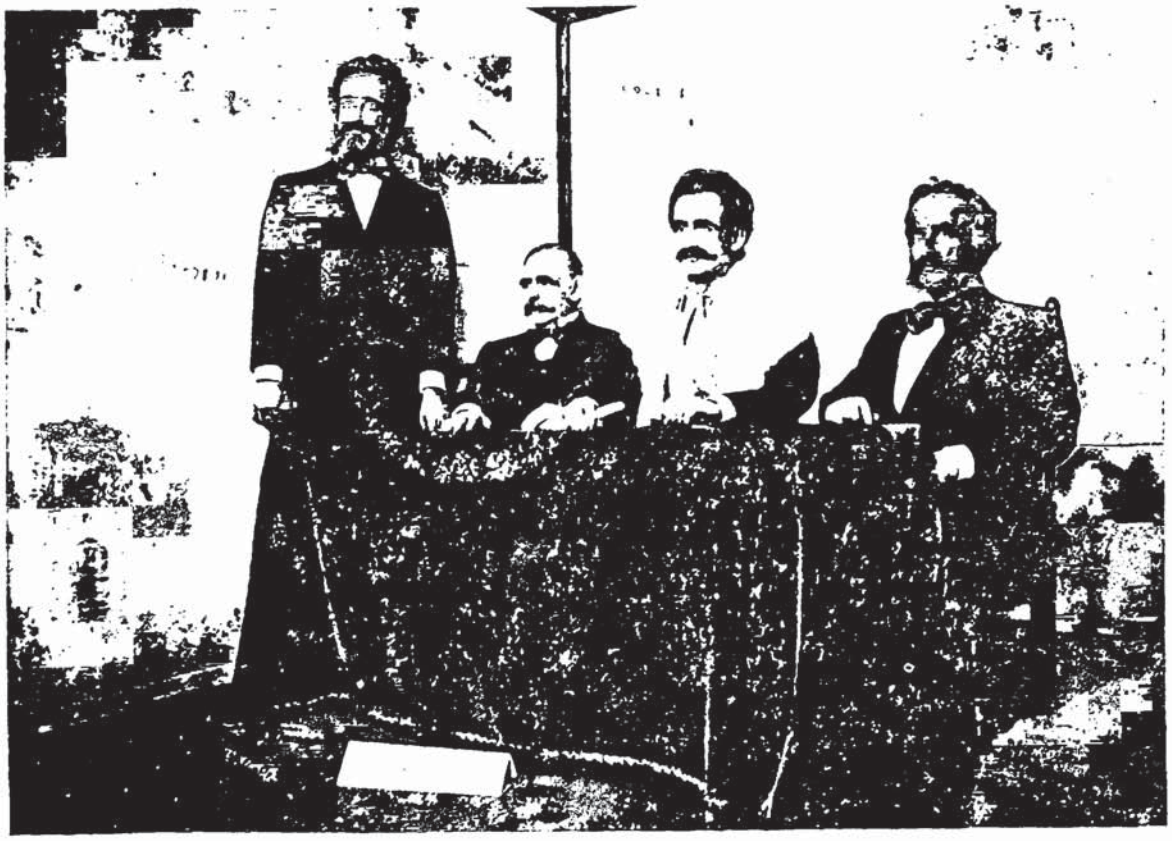

Στὸ Μουσεῖο Βρέλλη, μὲ τὰ κέρινα ὁμοιώματα, οἱ Ἠπειρῶτες Μεγάλοι Εὐεργέτες τοῦ Ἔθνους (ἐξ ἀριστερῶν) Σίμων Σίνας, Γεώργιος Ἀβέρωφ, Ἀναστάσιος Ζωσιμᾶς, Κωνσταντῖνος Ζάππας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Συνεχίζοντας στὸ τεῦχος αὐτὸ τὴν παρουσίαση δειγμάτων ἠπειρωτικῆς λαϊκῆς τέχνης, ἀντλοῦμε εἰκόνες ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἑλληνικὲς Φορεσιὲς» τῆς ἐνδυματολόγου Ἰωάννας Παπαντωνίου, ἡ ὁποία γράφει γιὰ τὴ φορεσιὰ αὐτὴ τῆς περιοχῆς Ἰωαννίνων:

«Ἡ φορεσιὰ αὐτὴ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ παντελόνι της ποὺ ὀνομάζεται μπουραζάνα ἢ πανωβράκι καὶ συγγενεύει σὲ σχῆμα μὲ τὰ μακεδονικὰ σαλβάρια ἢ βρακιά. Συναντιέται σὲ χρῶμα λευκὸ ἢ μαῦρο. Μὲ τὴ λευκὴ μπουραζάνα φοριέται λευκὸ φαρδομάνικο πουκάμισο σὰν τῆς φουστανέλλας. Μὲ τὴ μαύρη, τὸ πουκάμισο ἔχει στενὰ μανίκια καὶ εἶναι λευκὸ τὶς γιορτὲς καὶ χρωματιστὸ τὶς καθημερινές. Καθημερινὰ φοριέται τὸ γιλέκι, ἕνα μικρὸ μαῦρο μπολερὸ (ὅπως στὴ φωτογραφία) καὶ τὶς γιορτὲς φοριέται τὸ πισλί, ἕνα γιλέκο μὲ μακριὰ μανίκια πού, στερεωμένα στοὺς ὤμους, πέφτουν ἐλεύθερα στὴν πλάτη, ὅπως στὶς φουστανέλλες. Τὸ ζωνάρι εἶναι λευκό, ὑφαντὸ ἢ πλεκτὸ καὶ ἔχει μῆκος πέντε ἢ περισσότερα μέτρα καὶ χρησιμεύει ὡς θήκη γιὰ διάφορα ἀντικείμενα. Στὰ πόδια φοριοῦνται τσαρούχια καὶ στὸ κεφάλι τὸ σκουφὶ ἀπὸ τσόχα ἢ τὸ καλπάκι ἀπὸ ἀστραχάν, εἴδη μικρῶν καπέλλων σὲ χρῶμα μαῦρο. Ἡ φορεσιὰ αὐτὴ συναντιέται στὴν Ἤπειρο, κυρίως γύρω στὰ Γιάννενα, ἀλλὰ καὶ στοὺς Σαρακατσάνους καὶ τοὺς Βλάχους, ὅπου εἶναι αὐτοὶ ἐγκατεστημένοι».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ ΒΑΡΟΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΝΑΣ ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΟΥΓΓΡΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Οἱ δραστηριότητες καὶ οἱ εὐεργεσίες τοῦ Ἠπειρώτου βαρόνου Γεωργίου Σίνα εἶναι γνωστὲς στὴν εἰδικὴ βιβλιογραφία. Οἱ εὐεργετημένοι ἀπ' αὐτὸν Οὐγγροι ἔχουν ἐκδηλώσει τὴν εὐγνωμοσύνη τους κατὰ διαφόρους τρόπους, π.χ. τὸν ἔκαμαν ἐπίτιμο πολίτη. Ἔτσι ὁ Γεώργιος Σίνας τὸ 1838 ἔγινε ἐπίτιμος πολίτης τῆς πόλεως Arad, ἀφ' ἑνὸς γιατὶ ξόδεψε χρήματα γιὰ νὰ ἀνακουφίση τοὺς δεινοπαθήσαντες ἀπὸ τὶς πλημμύρες τοῦ Δουνάβεως κατοίκους τῆς Βούδας καὶ τῆς Πέστης καὶ ἀφ' ἑτέρου γιατὶ συνετέλεσε στὴν ἀκμὴ τοῦ ἐμπορίου στὶς πόλεις αὐτές. Ἕνα χρόνο ἀργότερα ὁ Γεώργιος Σίνας ἔγινε ἐπίτιμος πολίτης τοῦ Szeged, ὄχι μόνον γιὰ τοὺς δυὸ προαναφερθέντες λόγους, ἀλλὰ καὶ γιατὶ συνετέλεσε στὴν ἀνάπτυξη τῆς καπνοκαλλιεργείας.

Οἱ τιμὲς αὐτὲς πρὸς τὸ Γεώργιο Σίνα ἦταν ἤδη γνωστές, ἀλλὰ τὰ πρωτότυπα τῶν σχετικῶν ἐγγράφων γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1971 πέρασαν ἀπὸ ἰδιωτικὰ χέρια στὴν κατοχὴ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἐπιτροπῆς Csongrád στὸ Szeged. Γιὰ πρώτη φορὰ τὰ κατὰ ἕνα μέρος φθαρμένα ἔγγραφα δημοσιεύονται ἐδῶ.

Τὶς πληροφορίες αὐτὲς μαζὶ μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία ὀφείλομε στὸν Οὐγγρο φίλο τῆς Ἑλλάδος Dr. Ἔντεν Φιοῦβες. Ὁ κ. Ödön Füves, γεννημένος τὸ 1920, σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῆς Βουδαπέστης (1938-1943) Ἱστορία, Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ Φιλολογία. Ἀπὸ τὸ 1951 εἶναι διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Ξένων Γλωσσῶν τοῦ Πολυτεχνείου τῆς Βουδαπέστης.

Ὁ κ. Φιοῦβες μὲ τὴν εὐεργετικὴ πνοὴ τοῦ ἀείμνηστου ἀκαδημαϊκοῦ Ἰουλίου Μοράβτσικ δημοσίευσε τὴ διδακτορική του διατριβὴ μὲ τίτλο «Ἡ ἐπιθαλάμιος ποίησις τοῦ Βυζαντίου» καὶ τὸ 1947 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Ἐξάλλου, ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ ἑλληνομαθοῦς ὑφηγητοῦ Ἀνδρέα Χορβὰτ καὶ τοῦ Θεσσαλονικέως διδασκάλου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας Κωνσταντίνου Λιόντα, ὁ κ. Φιοῦβες ἄρχισε νὰ μαθαίνη τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἐν συνεχείᾳ μελέτησε τὸ θέμα τῶν Ἑλλήνων τῆς Οὐγγαρίας. Ἔκτοτε ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν δεκαετίες ἐρευνᾶ τὰ διάφορα Ἀρχεῖα τῆς Οὐγγαρίας καὶ δημοσίευσε ὑπερεκατὸ μελέτες σὲ οὐγγρικά, ἑλληνικὰ καὶ ἄλλα περιοδικά. Ἐπιστέγασμα ὑπῆρξεν ἡ διατριβὴ ἀπὸ 600 σελίδες μὲ τίτλο, Ἡ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Πέστης, μὲ τὴν ὁποία ὁ κ. Φιοῦβες πῆρε τὸν ἀκαδημαϊκὸ τίτλο τοῦ διδάκτορος τῶν Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ παραδίδει κανονικὰ μαθήματα στοὺς φοιτητὰς τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας μὲ θέμα: Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Διασπορᾶς στὴν Οὐγγαρία. Ἔχει σκοπὸ νὰ δημοσιεύση ἐκτενέστερη μονογραφία μὲ θέμα: Ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Οὐγγαρίας.

Ὁ κ. Φιοῦβες εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μᾶς παραχωρήση τὰ οὐγγρικὰ κείμενα τῶν δύο ἐγγράφων πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου Ἠπειρώτου Γεωργίου Σίνα. Στὸν Ἠπειρώτη καθηγητὴ κ. Γιάννη Ἔξαρχο ὀφείλεται ἡ ἀπόδοση τῶν οὐγγρικῶν κειμένων στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Θέσαμε τὴ μετάφραση ὑπ' ὄψιν τοῦ κ. Φιοῦβες, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ δώση τὴν ἔγκρισή του γιὰ δημοσίευση. Τὸν φιλέλληνα Οὐγγρο καθηγητὴ κ. Ἔντεν Φιοῦβες καὶ τὸν συμπατριώτη καθηγητὴ κ. Γιάννη Ἔξαρχο εὐχαριστοῦμε θερμά.

Ἐδῶ δίνομε τὴ μετάφραση τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὰ δύο τιμητικὰ ψηφίσματα καὶ κρατοῦμε τὸ δεύτερο γιὰ τὸ ἑπόμενο τεῦχος μας.

ἡ «Ἤπειρος»

Ἀπονομὴ τίτλου ἐπιτίμου δημότου στὸ Arad

Ἡμεῖς ὁ δήμαρχος τῆς ἐλεύθερης βασιλικῆς πόλεως τοῦ Arad, δικαστὴς καὶ σύμβουλος, γνωστοποιοῦμε τὴν παροῦσα μας ἐπιστολὴ στὸν κάθε ἁρμόδιο: ὅτι ἡμεῖς στὸν ἀναφερόμενο κατωτέρω χρόνο, ἡμέρα καὶ θέση ἐπιτελοῦντες τὸ καθῆκον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μας ἔναντι τοῦ ἐστεμμένου βασιλέως καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ ἐξυπηρετήσεως τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ τῆς πόλεώς μας συνήλθαμε σὲ σύσκεψη. Στὴ σύσκεψη αὐτὴ λάβαμε σοβαρὰ ὑπόψιν ὅτι ὁ ἐξοχότατος βαρόνος τοῦ Hodosi καὶ Kisdiai Γεώργιος Σίνας, κάτοχος τοῦ ἑλληνικοῦ σταυροῦ μέσης ἀξίας, ἀντιπρόσωπος τῆς Μεγαλειότητος τοῦ Ἕλληνος βασιλέως, καὶ πολλῶν ἀξιολόγων νομῶν τῆς χώρας μας, δικαστὴς-διαιτητὴς τῆς ἐξοχότητός του ἀπολαμβάνοντος κοινῆς ἐκτιμήσεως, ἐπειδὴ τόσο στὸ παρὸν ὅσο καὶ στὸ παρελθὸν πλειστάκις ἐπέδειξε θερμὸ ἐνδιαφέρον σὲ εὐρεία ἔκταση καὶ κατέστη φωτεινὸ καὶ μεγαλοπρεπὲς παράδειγμα, δεδομένου ὅτι στὶς σημειωθεῖσες μεγάλες πλημμύρες τοῦ Δουνάβεως στὴν ἀρχὴ τοῦ φετεινοῦ χρόνου δημιούργησαν καταστροφὲς στοὺς ἄτυχους συνδημότες μας καὶ στοὺς κατοίκους τῆς ἐλεύθερης βασιλικῆς πόλεως Βούδας καὶ Πέστης.

Ὁ πρῶτος δωρητὴς σαράντα χιλιάδων πέγκος, ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς καταστροφῆς μὲ σπάνια μεγαλοψυχία καὶ ἀνθρώπινη φιλευσπλαχνία καὶ χωρὶς καθυστέρηση ἔτσι, ὥστε νὰ διευκολύνει τοὺς ἀτυχήσαντες στὴν πιὸ καταστροφικὴ αὐτὴ περίοδο, μὲ παραδειγματικὴ φιλανθρωπικὴ διάθεση. Σὲ μεγάλο βαθμὸ ὑπεβοήθησε ἐπίσης τὸν πληθυσμὸ νὰ ἀναλάβει ἀπὸ τὴν τραγικὴ κατάσταση ποὺ περιῆλθε λόγω τῶν πλημμυρῶν μὲ τὴν διασφάλιση τῶν ὑλικῶν μέσων γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν. Ἔτσι μὲ τὸ παράδειγμά του ἐξώθησε καὶ πολλοὺς ἄλλους νὰ τὸν μιμηθοῦν στὴν παροχὴ βοηθείας στοὺς ἀτυχήσαντες καὶ ἑπομένως ἡ πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνη μας εἶναι διπλή. Ἐξάλλου μὲ τὴν πράξη του προεκάλεσε τὴν ἀναζωπύρωση τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεώς μας καὶ τὴ μαζικὴ ἐπέκτασή του καὶ παράλληλα ἐδημιούργησε καὶ ἱδρύματα διάφορα, τὰ ὁποῖα προώθησαν καὶ πολλαπλασίασαν τὴν ἐξέλιξη τῆς πόλεώς μας Arad. Ἡμεῖς ἀποτιμῶντες τὶς ἐξαιρετικὲς αὐτὲς ἐκδηλώσεις του ἔναντι τῶν συμπολιτῶν μας τοῦ παρέχουμε τὸ σεβασμό μας καὶ τὴν ἀναγνώρισή μας καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ τὸν ὀνομάζουμε ἐπίτιμο δημότη τῆς πόλεώς μας, βαρόνο Hodosi καὶ Kisdiai Γεώργιο Σίναν καὶ τοῦ ἀναγνωρίζουμε τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου τῆς πόλεώς μας καὶ λόγω αὐτοῦ οὗτος ἀπολαμβάνει ὅλων τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πόλεώς μας, πράγμα ποὺ ἀποτελεῖ γιὰ ὅλους μας καθῆκον ἐπιβεβλημένον. Τὰ ἀνωτέρω ἐπιβεβαιώνουμε μὲ τὴ σημερινὴ ἀπόφασή μας ποὺ ἀνακηρύσσει ἐπίτιμο δημότη τὸ βαρόνο Γεώργιο Σίνα. Ἡ ἀπόφασή μας αὐτὴ ὑπογράφεται καὶ σφραγίζεται καταλλήλως, ὥστε ὁ βαρόνος Hodosi καὶ Kisdiai Γεώργιος Σίνας νὰ λάβει τὴν παροῦσα ἐπιστολή μας ἐπιβεβαιωτικὴ τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου.

Ἐγράφησαν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ βασιλικῇ πόλει Ἀράντ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου μας τὴν 10ην τοῦ μηνὸς Ἁγίου Ἰακώβου τὸ 1838.

Heim Domonkos
Δήμαρχος τῆς Ἐλευθέρας βασιλικῆς πόλεως Ἀράντ

Ἐξέδωκε
ὁ Θεόδωρος Σὲρμπ
μεγάλος πρακτικογράφος τῆς ἀνωτέρω ὀνομαζομένης ἐλεύθερης βασιλικῆς πόλεως καὶ δικαστὴς τοῦ Νομοῦ Csanád

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΤΣΙ ΕΛΥΟΝΤΟ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΑ ΜΑΥΡΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΙΤΑΣ

Ἡ «Ἤπειρος» ἐγκαινίασε ἀπὸ τὸ πρῶτο φύλλο της τὴ δημοσίευση ἀδημοσίευτων ντοκουμέντων τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου. Γίνεται γιὰ δυὸ λόγους:

Πρῶτα γιὰ νὰ κάμη γνωστὰ σὲ εἰδικοὺς καὶ μὴ τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα καὶ νὰ συνδέση ἔτσι τὸ ἠπειρωτικὸ παρὸν πρὸς τὸ παρελθὸν χάριν τοῦ μέλλοντος τῆς Ἠπείρου. Δεύτερον γιὰ νὰ ἐνθαρρύνη καὶ ἄλλους πατριῶτες, ποὺ ἔχουν τέτοια ἱστορικὰ ἔγγραφα, νὰ τὰ παρουσιάσουν στὴν «Ἤπειρο» καὶ νὰ δηλώσουν ὅ,τι ἐκεῖνοι ἐπιθυμοῦν γιὰ τὴ διάθεση καὶ χρήση τῶν κειμηλίων αὐτῶν, ποὺ δὲν πρέπει νὰ μένουν ἄγνωστα καὶ νὰ κινδυνεύουν νὰ χαθοῦν. Θὰ τοὺς βοηθήσουμε ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦν οἱ κάτοχοι τῶν ἐγγράφων.

ἡ «Ἤπειρος»

Συνυποσχετικὸν

Οἱ κάτωθι ὑποφαινόμενοι δηλοποιοῦμεν, ὅτι διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ τοίχου, ὅπου ἔχομεν ἀναμεταξύ μας, σήμερον, συμφώνως καὶ εὐχαρίστως, ἐπὶ παρρησίᾳ[1] τοῦ Βιλαετιοῦ, ἐκλέξαμεν διαθεωρητὰς καὶ ἀποφασιστὰς αὐτῆς τῆς διαφορᾶς μας, ἐγὼ μὲν ὁ Χρῆστος Τζιολάκης διορίζω ἐκ μέρους μου τὸν ἅγιον Οἰκονόμον ἀπὸ ἄνω Ραβένια, ἐγὼ δὲ ὁ Δημήτριος Ἀναγνώστου διορίζω ἐκ μέρους μου τὸν Ἀναγνώστην Ἐξάρχου ἀπὸ Πάπιγκον, τοὺς ὁποίους παρακαλοῦμεν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀπὸ τοῦ τοίχου, ὅπου διαφερόμεθα· καὶ εἰς ἐκεῖνον[2] ὅπου εὕρουν εὔλογον καὶ ἀποφασίσουν, εἶναι δεκτόν, εὐχάριστον καὶ ἀμετάτρεπτον καὶ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ διὰ τοῦτο δίδομεν τὸ παρὸν ὑποσχετικόν μας ἔμπροσθεν τοῦ Βιλαετιοῦ καὶ ὑποφαινόμεθα.

τῇ 4 9/βρίου[3] 1837 Ἰωάννινα
Χρῆστος Τσιολάκης στρεχτὸς
Δημήτριος Ἀναγνώστου»

---

1. Ἐννοεῖται: π α ρ ο υ σ ί ᾳ. Πρβ. κατωτ. ἔ μ π ρ ο σ θ ε ν τ ο ῦ Β ι λ α ε τ ι ο ῦ.
2. Ἐννοεῖται οὐδετέρως: ἐ κ ε ῖ ν ο.
3. Προφανῶς ἐννοεῖ Σεπτέμβριον, ἀφοῦ μεταγενέστερες ἡμερομηνίες κατωτέρω εἶναι τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ τοῦ Νοεμβρίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Λίδεσιμώτατε ἅγιε οἰκονόμε εἰς Ἄνω Ραβένια καὶ ἀναγνώστη Ἐξάρχου ἐκ Παπίγκου, κατὰ τὴν ὄπισθεν ἐνυπόγραφον ἔκλεξιν τῶν ὄπισθεν διαφερομένων, διορίζεσθε καὶ ἐκ μέρους τοῦ Βελαετιοῦ νὰ πηγαίνητε εἰς Ἀρτσίστα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ τοῦ τοίχου ὅπου διαφέρονται, καὶ κατὰ τὸ δίκαιον ν' ἀποφασίσητε καὶ ν' ἀκολουθήσουν· ἂν ὅμως κανεὶς τῶν διαφερομένων αὐτοῦ, ἀντιτείνῃ καὶ δὲν ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν σας νὰ μᾶς εἰδοποιήσητε διὰ νὰ παιδευθῇ ἀπὸ τὸν αὐθέντην μας, καὶ ὑγιαίνετε.

1837 τῇ 4 8/βρίου Ἰωάννινα
ὁ Βεκίλης Ζαγορίου
Γιάννι μπορόγλους

Ληλοποιοῦμεν οἱ κάτωθεν ὡς ὄπισθεν διορισθέντες ἐμᾶς (sic) *διὰ νὰ θεωρήσωμεν τὴν διαφορὰν τοῦ τοίχου ὅπου ἔχουν ἀναμεταξὺ ὁ Χρῆστος Τσιολάκης καὶ ὁ Δημήτριος Ἀναγνώστου, ἐπήγαμεν ἐκεῖ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ εἴδαμεν καὶ μαρτυρία ἔγειναν, ὅτι ὁ τοῖχος εἶναι τοῦ Δημήτριου. Εἴδομεν λοιπὸν ὅτι εἶναι χαβελὲς καὶ εἰς τὰ δύο μέρη καὶ ἐκρίναμεν εὔλογον διὰ νὰ σφαλισθῇ ὁ χαβελὲς εἰς τὸν τοῖχον.*

1837 τῇ 26 Νοεμβρ. Ἀρτσίστα
Ὑποφαινόμεθα
Οἰκονόμος Ἄνω Ραβένια
Ἀναγνώστης Ἐξάρχου ἀπὸ Πάπιγκον[1]

Φ. Π.

1. Τὰ ἀνωτέρω τρία διαδοχικὰ ἔγγραφα περιέχονται στὸ βιβλίον Γ', σελ. 123-124 τοῦ Ἀρχείου Ἰωάννου Πέτσα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΜΥΑΛΟ

Μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας Νισύριος πλούσιος κι εἶχεν ἕνα γιὸ ποὺ εἶχε τὴν ἀπαίτηση νὰ τρώη, νὰ πίνη καὶ νὰ μὴ δουλεύη.

Ὁ πατέρας του ἤθελε τὸ παιδί του νὰ μάθη νὰ δουλεύη, διότι ἂν ὁ γιὸς δὲν ἐδούλευε ὅλη ἡ περιουσία ἦταν ἄχρηστη.

Μιὰ μέρα ἀποφασίζει ὁ πατέρας καὶ τοῦ δίνει χίλιες λίρες καὶ τοῦ λέει:

— Γιέ μου, πήγαινε στὴν Ἀλεξάνδρεια, πάρε καὶ δυὸ γράμματα. Ἂν ἐκεῖ τὰ βρῆς δύσκολα, πᾶνε στὴν Τράπεζα καὶ νὰ πάρης λεφτά!

Τὸ παιδί, ἀμάθητο ἀπὸ δουλειά, τοῦ ἐφαινόταν βουνό. Ἐπῆγε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἀπέτυχε.

Μόλις ἔφαε τὶς λίρες καὶ ἀπομεῖναν καμιὰ τριανταριά, λέει: Νὰ πάω νὰ βρῶ τὸν πατέρα μου. Ἔρχεται στὴ Νίσυρο μ' ἕνα καΐκι καταπονημένος.

— Πατέρα, ἔφαα τὶς χίλιες λίρες. Δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ δουλειά. Ἦρθα μὲ τριάντα λίρες στὴ Νίσυρο.

Τοῦ λέει ὁ πατέρας:

— Πέτα τες! Ἔχουμε γιέ μου πολλά.

Καὶ πιάνει καὶ πετάει τὶς τριάντα χρυσὲς λίρες στὸ λιμάνι. Ἡ μάνα στενοχωρέθηκε. Τῆς λέει ὁ πατέρας:

— Θέλω τὸ παιδί μου νὰ σώσω.

Ὁ γιὸς κάθεται στὴ Νίσυρο, γλεντάει· ὁ πατέρας καμαρώνει. Δὲν περνοῦν πεντέξι μῆνες, ὁ πατέρας τοῦ δίνει ἄλλες ἑξακόσιες λίρες.

— Παιδί μου, πάαινε στὴν Ἀθήνα νὰ βρῆς δουλειά, πάρε καὶ ἄλλα δυὸ γράμματα στὴν Τράπεζα.

Ἐπῆγε καὶ ἀπέτυχε καὶ κεῖ, γιατὶ δὲν ἔμαθε νὰ δουλεύη ἀπὸ μικρός. Ἔρχεται πίσω στὴ Νίσυρο μὲ δέκα χρυσὲς λίρες. Λέει:

— Πατέρα, ἔφαγα τὶς ἑξακόσιες λίρες, ποὺ μοῦ ἔδωσες, ἦρθα μὲ δέκα.

Τοῦ λέει:

— Πέτα τες.

Καὶ πιάνει καὶ τὶς πετάει. Τὸν παίρνει στὸ σπίτι. Γλέντια, χαρές.

Μετὰ ἕξι μῆνες πάλι τοῦ δίνει ἄλλες τριακόσιες λίρες καὶ τοῦ λέει:

— Γιέ μου, πάαινε δῶ στὴ Ρόδο, βρὲς μιὰ δουλειὰ νὰ ζήσης, γιατὶ καὶ μεῖς ἐξαντληθήκαμε πιά. Ἂν τὶς φᾶς κι αὐτές, δὲν ἔχουμε ἄλλες. Θὰ πάω καὶ γὼ ὁ πατέρας σου νὰ φυλάω βόδια.

Πάει τὸ παιδὶ στὴ Ρόδο, τρώει τὶς τριακόσιες λίρες. Ἐντρέπετο νὰ 'ρθη πίσω στὴ Νίσυρο. Πιάνει δουλειὰ στὸ ἐργοστάσιο, νὰ κουβαλάη πυρήνα στὸν ὦμο του. Μετὰ βρέθηκε ἕνας ἔμπορος καὶ τὸν ἐπῆρε παραγιό. Ἀπὸ παραγιὸ μετὰ τὸν ἔκανε συνέταιρο.

Δουλεύει καὶ κερδίζει διακόσιες λίρες χρυσές. Λέει:

— Νὰ πάω νά 'βρω τὸν πατέρα μου. Ἔρχεται στὸ λιμάνι, πάει ὁ πατέρας του, ἡ μάνα του τὸν ἀγκαλιάζει, τὸν φιλάει. Λέει:

— Πατέρα, ἔφαα τὶς τριακόσιες λίρες ποὺ μοὔδωσες.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τοῦ λέει:

— Χαλάλι σου!

— Καὶ τώρα εἶμαι συνέταιρος σ' ἕνα μαγαζὶ στὴ Ρόδο καὶ κερδίζω κάθε χρόνο διακόσιες λίρες. Τὶς ἔφερα νὰ σοῦ τὶς δείξω.

Τοῦ λέει ὁ πατέρας:

— Πέτα τες στὴ θάλασσα!

Τοῦ λέει:

— Λωλάθηκες; Ξέρεις, πατέρα, μὲ τί ἵδρω τὶς ἔχω βγάλει;

— Τώρα γιέ μου, ποὺ καταλάβες τί ἀξία ἔχει τὸ χρῆμα, ἔχω καὶ γὼ γιὸ καὶ ὅσα ἔχω θὰ μείνουν γιὰ πάντα.

(Συντομευμένο ἀπὸ τοῦ Β. Βεζύρογλου, Μύθοι, Ἱστορίες, Πλάκες, Διαλογισμοί. Εἰσαγωγή, Ἐπιμέλεια Κ. Σακελλαρίδη, Ἔκδοσις Ἑταιρείας Νισυριακῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι 1976).

ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΤΩΝ

Ὁ συμπατριώτης δικηγόρος κ. Γεώργιος Α. Σολωμὸς μᾶς ἔστειλε γιὰ δημοσίευση μελέτη του γιὰ τοὺς Ἠπειρῶτες εὐεργέτες καὶ τὸ δόγμα τῆς κυριαρχίας τῆς θελήσεως τῶν εὐεργετῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μελέτη δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ «Τὸ Ζαγόρι μας» τῆς 11ης Φεβρουαρίου 1979, σελ. 5. Ἐπειδὴ τὸ θέμα εἶναι σπουδαῖο, ἰδιαίτερα γιὰ τὴν Ἤπειρο, καταχωρίζομε καὶ ἐδῶ μόνον τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Γ. Σολωμοῦ:

Σὰν συμπέρασμα προκύπτει πὼς δὲν εἰσήγαγε κάτι τὸ νέο τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975, ὥστε νὰ καταφερόμαστε ἐναντίον κάθε προηγούμενης νομοθετικῆς ρύθμισης ὡς βλαπτικῆς τῶν ἐθνικῶν κληροδοτημάτων καὶ μάλιστα σὰν ἐκείνης ποὺ ἔδωκε «τὴ χαριστικὴ βολὴ» ἐναντίον τους. Καὶ κυρίως πὼς δὲν συμφέρει σὲ μᾶς τοὺς Ἠπειρῶτες νὰ ὑποστηρίζουμε καὶ νὰ ἐπικροτοῦμε τὴν ἀνατροπὴ καὶ ἐκμηδένιση τῆς θέλησης τῶν ἀειμνήστων εὐεργετῶν μὲ νόμους ἢ δικαστικὲς ἀποφάσεις ἢ μὲ ἄλλο τρόπο, γιατὶ ἄλλο ποὺ δὲν θέλει καὶ τὸ Κράτος. Τὸ συμφέρον μας ἐπιβάλλει νὰ διατηρήσουμε καὶ ἀξιοποιήσουμε τὶς περιουσίες ποὺ διατέθηκαν γιὰ κοινωφελεῖς σκοποὺς γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν οἱ εἰδικοὶ σκοποὶ ποὺ οἱ ἴδιοι οἱ διαθέτες ὅρισαν γιὰ νὰ ὠφεληθεῖ τὸ κατονομαζόμενο στὴ συστατικὴ πράξη τοῦ ἱδρύματος χωριὸ ἢ πόλη καὶ γενικότερα γιὰ νὰ ὠφεληθεῖ ἡ Ἤπειρος ποὺ μέχρι τώρα ἔχει παραμεληθεῖ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΧΑΡΑΔΡΑ ΤΟΥ ΒΙΚΟΥ ... στὰ ὄνειρά μας! Δηλαδὴ ὅπως θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι προσιτὲς ὅλες οἱ κορφές της, ἂν... Γιὰ τὴν ὥρα χαιρόμαστε τὸ Βίκο μόνον ἀπὸ τὴν Ὀξυὰ καὶ τὴν Ἁγία Παρασκευὴ στὸ Μονοδένδρι, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, τῆς Ἀρίστης καὶ τοῦ Παπίγκου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ...

... τὰ χωριά μας εἶχαν ἀνθρώπους καὶ συντηροῦσαν σχολεῖα, σχολάρχες, δασκάλους, παπάδες, γιατρούς, καὶ προπαντὸς παιδιά, πολλὰ παιδιά.

Κοινοτάρχες, δάσκαλοι, παπάδες, γιατροὶ συνεργάζονταν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χωριοῦ του καθένας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλὸ εὐρύτερης περιφέρειας. Τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς φιλοπατρίας, τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἀγάπης γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ τὸ καλλιεργοῦσαν μὲ πολλοὺς τρόπους: μὲ διακοινοτικοὺς συνδέσμους, μὲ τὴ διδασκαλία στὸ σχολεῖο, μὲ τὴν ἐκκλησία.

Μιὰ ἀπὸ τὶς ὡραιότερες σχετικὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ ἄφησε ζωηρὲς ἀναμνήσεις στὴ σημερινὴ γενεά, εἶναι οἱ κοινὲς ἐκδρομὲς σχολείων μιᾶς περιφέρειας. Οἱ δάσκαλοι συνεννοοῦνταν μεταξύ τους καὶ ὀργάνωναν τὴν κοινὴ ἐκδήλωση, γιὰ νὰ δημιουργήσουν, νὰ συντηρήσουν καὶ νὰ τονώσουν δεσμοὺς φιλικούς. Ἕνα τέτοιο παράδειγμα ζωντανεύουν οἱ εἰκόνες μας ἀπὸ φωτογραφίες τοῦ Δ. Μητσάνη (Κόνιτσα). Τὸ σχολαρχεῖο Ἀρίστης καὶ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα Ἀρίστης, Παπίγκου, Κλειδωνιᾶς, Ἁγίου Μηνᾶ, Μεσοβουνίου, Κάτω Πεδινῶν καὶ Ἐλαφοτόπου συναντήθηκαν ὅλα σὲ κοινὴ ἐκδρομὴ κατὰ τὸ 1924(;) στὸ Βοϊδομάτη, ἀκριβέστερα στὴ γέφυρα τοῦ Παπίγκου καὶ στὴν ἱστορικὴ Μονὴ Παναγίας Σπηλαιωτίσσης, τῆς ὁποίας δώσαμε εἰκόνα (Ἤπειρος, ἔτος Α', σελ. 32).

Ἡ γενεὰ τῶν δασκάλων αὐτῶν ἔφυγε ἀφήνοντας μόνον ἀγαθὲς ἀναμνήσεις, ἀλλὰ τὰ μαθητούρια τῶν εἰκόνων ζοῦν. Πολλοὶ θ' ἀναγνωρίσουν στὶς εἰκόνες μας τὸν ἑαυτό τους, τοὺς συμμαθητάς τους, τοὺς κοντοχωριανοὺς καὶ τοὺς δασκάλους των. Ἀπ' αὐτοὺς ἀναδείχθηκαν ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὶ κορυφαῖοι σὲ ποικίλους τομεῖς ἐθνικῆς, κοινωνικῆς, ἐκπαιδευτικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς δράσεως.

Οἱ εἰκόνες ἐπιτρέπουν μερικὲς παρατηρήσεις γενικές: τὰ ἀγόρια «ἐν χρῷ κεκαρμένα», δηλαδὴ γουλὶ τὸ κεφάλι, τὰ κορίτσια χωριστὰ ἀπὸ τ' ἀγόρια καὶ (ὅπως διακρίνεται στὴ φωτογραφία στὸ γεφύρι τοῦ Παπίγκου) πιὸ κοντὰ στοὺς δασκάλους, ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐπίβλεψη καὶ προστασία τους! Τ' ἀγόρια στὰ παιγνίδια τους μποροῦσαν ν' ἀπομακρύνονται λίγο πιὸ πέρα.

Ἐξάλλου μερικοὶ ἀπὸ τοὺς π α λ α ι ό τ ε ρ ο υ ς αὐτῆς τῆς γενεᾶς τρέφουν «πώγωνα», κοινῶς μούσι, ποὺ θὰ ζήλευαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μοντέρνους τώρα νέους, οἱ «μουσάτοι». Εἶναι ὁ ἰατρὸς Κ. Κυρατσίδης, ὁ σχολάρχης Χ. Κοσσύβας, ὁ κοινοτάρχης Δημ. Μίσιος, ὁ ἑλληνοδιδάσκαλος Γρηγ. Οἰκονόμου. Οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουν ἀλλήλους ἐναλλακτικά. Περιπαίζουν οἱ μὲν τοὺς δέ. Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἀκόμα. Ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραῖα τοῦ Λουκιανοῦ π.χ. εἶναι καὶ τοῦτο:

«Εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖς σοφίαν περιποιεῖν, καὶ τράγος εὐπώγων εὔστολός ἐστι Πλάτων».

Δηλαδή:

Ἂν νομίζεις ὅτι μὲ τὸ μούσι προσθέτεις σοφία, κι ἕνας τράγος μὲ μούσι καλόεἶναι ἕνας ὡραῖος Πλάτων!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

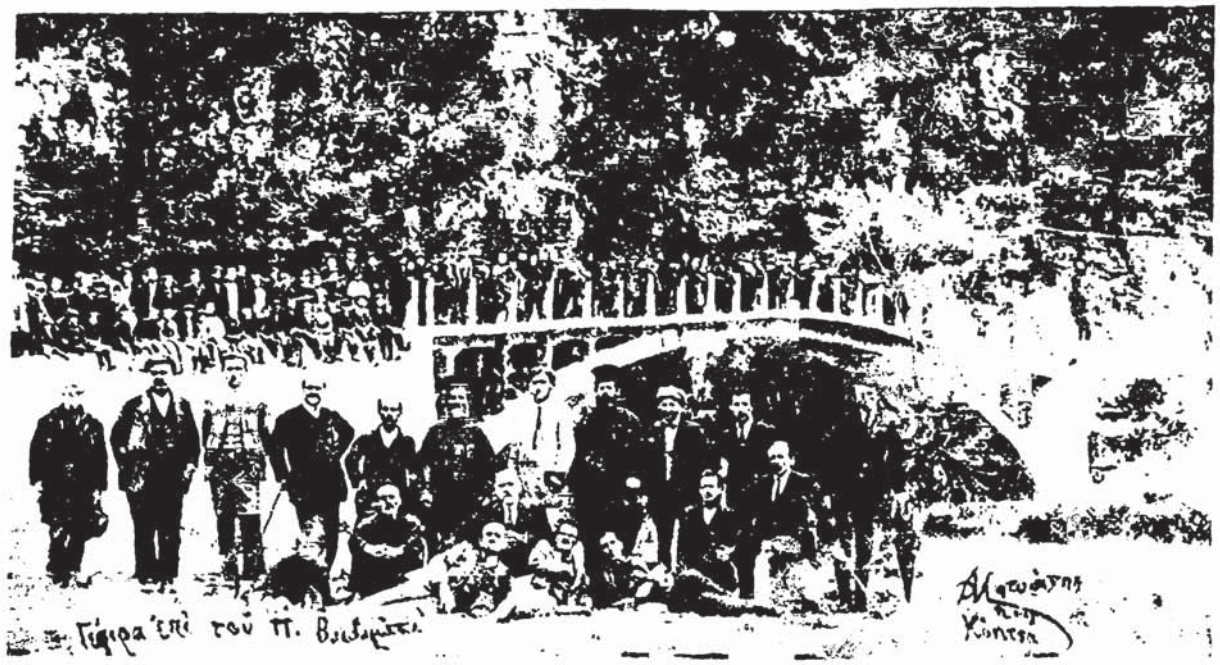

Στὴ γέφυρα τοῦ Παπίγκου ἐπὶ τοῦ Βοϊδομάτη συγκεντρωμένα σὲ ἐκδρομὴ τὰ σχολεῖα τῆς περιοχῆς

Ὄρθιοι πίσω (ἐξ ἀριστερῶν): τρίτος ὁ Κώστας Κυρατσίδης ἀπὸ τὴν Ἀρίστη γιατρὸς στὸ Πάπιγκο, τέταρτος ὁ Χαράλαμπος Κοσσύβας ἀπὸ τὰ Κάτω Πεδινὰ σχολάρχης στὸ σχολαρχεῖο Ἀρίστης, ἕκτος ὁ Δημήτριος Μίσιος πρόεδρος κοινότητος Ἀρίστης, ἕβδομος ὁ παπα-Κώστας ἐφημέριος Μεγάλου Παπίγκου, ἐνδέκατος (στὸ κέντρο) ὁ Μιχαὴλ Πέτσας ἀπὸ τὴν Ἀρίστη διευθυντὴς Καλλινείων Ἐκπαιδευτηρίων στὸ Μέγα Πάπιγκο, καὶ (ἀπὸ δεξιὰ) πρῶτος ὁ Κώστας Γκράτζιος ἀπὸ τὸν Ἐλαφότοπο, ὁ μετέπειτα Γυμνασιάρχης τοῦ Γ' Γυμνασίου Θηλέων Θεσσαλονίκης, δεύτερος ὁ Κώστας Ζαΐμης ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μηνὰ διευθυντὴς Δημοτικοῦ Σχολείου Ἀρίστης, τρίτος ὁ Γρηγόριος Οἰκονόμου ἀπὸ τὴν Ἀρίστη ἑλληνοδιδάσκαλος στὸ σχολαρχεῖο τῆς γενετείρας του κ.ο.κ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ἀγνάντια ἀπὸ τοὺς Λιγγιάδες εἶναι τὰ Γιάννενα. Ἀλλὰ στὸ πρῶτο πλάνο ἀποδίδεται θαυμάσια ἡ παραδοσιακὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπὸ τὸ φωτογραφικὸ φακὸ τοῦ κ. Γεωργίου Εὐτυχιάδη.

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΤΟΥ Μ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Ἀπὸ μελέτη τοῦ Ἄγγελου Ν. Παπακώστα δημοσιευμένη στὸ ΜΝΗΜΗ ΣΟΥΛΙΟΥ, τόμ. Β΄, ἀντλοῦμε τοῦτο τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Μ. Μπότσαρη:

Ρωτήθηκε ποιοὶ ἀγαποῦν τὸν πόλεμο καὶ εἶπε: Τὸν πόλεμο ποὺ γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη ἀγαποῦν κι οἱ ἄνθρωποι κι ὁ Θεός· τὸν πόλεμον ὅμως ποὺ γίνεται ἀπὸ παράλογη θέληση δὲν ἀγαπάει οὔτε ὁ διάβολος!

Γ. Γαζῆ: Βιβλιογραφία τῶν ἡρώων Μάρκου Μπότσαρη καὶ Καραϊσκάκη, Ἐν Αἰγίνῃ 1828, σελ. 14-16.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΑΓΑΠΗ ΤΩΝ ΣΟΥΛΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΟΠΛΑ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΣΟΥΛΙΩΤΟΥ

Εἴμαστε ἀνεξάρτητοι, ἀλλὰ ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ τὰ δεκάξι χρόνια ἕως τὰ πενῆντα, χρονικῶς ἐπλήρωνε παλαιόθεν εἴκοσι λεπτὰ τοῦ σουλτάνου γιὰ κεφαλιάτικο χαράτζι. Εὑρέθηκε ἕνας σπαχῆς ὁπού, ἀγοράσας τὸ κεφαλιάτικο τοῦτο ἀπὸ τὸ σουλτάνο ἔστελνε συναχτὴ κάθε χρόνο ἀπὸ τὴν Πόλη τακτικὰ διὰ νὰ μάσῃ τοὺς παράδες. Τὸ πρᾶγμα ἦτον τιποτένιο ὡς ὠφέλεια, ἀλλὰ τῶχαν οἱ Τοῦρκοι γιὰ ὑπερηφάνεια νὰ λέγουν καὶ νὰ ξεύρῃ ὁ κόσμος ὅτι ἀπὸ τοὺς Σουλιῶτες ὁ σουλτάνος τραβοῦσε χαράτζι. Ἐμᾶς τί μᾶς ἔμελλε; Ν' ἀκούσῃς τί ἐκάμαμε ἡμεῖς καὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ σουλτάνου. Θὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα ὅσα ἔμαθα ἀπὸ τοὺς παλαιούς μου, ὅσα ἔκαμα ἐγώ, καὶ ὅσα εἶδαν τὰ μάτια μου, ἂν προφθάσω νὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα, εἶμαι γέροντας καὶ τί προσμένω!... ξέρουμε. Νὰ σοῦ πῶ λοιπὸν τί ἔκαμεν ἕνας ἀπὸ τοὺς παλαιούς μου.

Ἕνας ἀδελφὸς τοῦ πάππου μου, καὶ δὲν θυμοῦμαι τ' ὄνομά του, τί ἔκαμεν εἰς ἕναν ἀπὸ τοὺς συναχτάς, ὁποὺ ἀπὸ τὴν Πόλην ἐπήγαινε στὸ Σοῦλι γιὰ τὸ χαράτζι. Ὁ συναχτὴς ἦτον ἄνθρωπος πλούσιος, καλὰ ἐντυμένος, καλὰ στολισμένος εἶχε λαμπρὰ ὅπλα ἀσημένια. Ὁ συναχτὴς ἴσια μὲ νὰ συνάξῃ τὸ κεφαλιάτικο ἔπρεπε νὰ καθίσῃ μέρες στὸ Σοῦλι. Ἐκάθονταν μία ἡμέρα πολλοὶ Σουλιῶτες μαζὶ μὲ τὸ συναχτὴ τοῦτον καὶ τὰ ἐκουβέντιαζαν. Ἀπὸ μία στὴν ἄλλη κουβέντα ὁ Τοῦρκος, ὁποὺ ἐκατάλαβε μὲ τί μάτια οἱ Σουλιῶτες ἐκύτταζαν τ' ἅρματά του, βγάζοντας ἀπὸ τὸ θηκάρι ἕνα λαμπρὸ χαντζάρι, εἶπε:

—Ὅποιος ἀπὸ σᾶς εἶναι καλὸς νὰ βγάλῃ μὲ τὰ χέρια του ἀπὸ τὴν στάχτη τὸ χαντζάρι μου καφτό, κόκκινο ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κάψιμο καὶ μπορέσῃ νὰ τὸ πετάξῃ ὄξω, τοῦ τὸ χαρίζω, δικό του νὰ εἶναι.

Ἀκούσανε. Ἐκυτταχτήκανε, ἀλλὰ ποιὸς ἐτολμοῦσε νὰ κάνῃ παρόμοιο πρᾶγμα; Ἦτον ἀδύνατον νὰ γένῃ... Σηκώνεται ὁ... Τζίπης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πάππου μου καὶ λέγει.

Ἐγὼ τὸ κάνω.

Ὅλοι ἐθιάμαξαν!... Καὶ μέσα τους ἔλεγαν ἢ πὼς θὰ χάσῃ τὸ χέρι, ἢ πὼς δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ κάμῃ καὶ θὰ ἐντροπιαζότανε. Ἀνάψανε στιά, ἔβαλαν μέσα στὴ στιὰ τὸ χαντζάρι καὶ ὅταν ἄναψε καλὰ καλά, ὁ καλός σου Τζίπης ὡσὰν ἀστραπὴ τὸ πιάνει μὲ τὰ δυό του τὰ δάκτυλα, δίνει μιά, τὸ πέταξε πέρα!... Τὸ χέρι του ἐκάηκε!...

Ἐμείναμε ὅλοι μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό! Ὁ Τοῦρκος [ἄχησε] ἀπὸ τὴ χολή του!...

Τί διάβολο χέρι ἦταν ἐκεῖνο; πετζὶ εἶχε;...

Ὅταν ἐκρύωσε τὸ χαντζάρι, τὸ ἔπιασε ὁ Τζίπης μὲ τ' ἄλλο του χέρι, καὶ ἐπῆγε στὴ δουλειά του χαρούμενος!...

Τὸ χέρι ἐκάηκε· εἶχε πόνους τρομερούς, ἀλλὰ τί τὸν ἔμελλε, μπροστὰ στὸ ὅπλο, ὁποὺ εἶχε κερδίσει!... Τὸ χέρι θὰ τὸ γιατρεύανε.

Ὁ Τοῦρκος ἐβουβάθηκε. Ποτέ του δὲν ἐπίστευε ὅτ' ἤθελε εὑρεθῆ ἄνθρωπος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νὰ μπορέσῃ νὰ κάμῃ ὅ,τι ἔκαμε ὁ Τζίπης. Ἐμετάνοιωσε... ἤθελε νὰ πάρῃ πίσω τὸ χατζάρι του, ἀλλὰ πῶς νὰ κάμῃ; Τί δίκιο μποροῦσε νὰ προβάλῃ; Εἶχε ἄδικο, ὅλο τὸ ἄδικο. Ἀλλὰ Τοῦρκος ἦτον, καὶ ἔβαλε λοιπὸν στὸ νοῦ του νὰ τὸ πάρῃ μὲ τὴν ἀπάτη ἢ μὲ τὸ στανιό, ἀδιάφορο. Δὲν ἔχασε καιρό. Πηγαίνει τὸ βράδυ σούρουπο στὸ σπίτι τοῦ Τζίπη, εὑρῆκε τὲς γυναῖκες καὶ μὲ ὑπερηφάνεια τοὺς εἶπε:

— Νὰ μοῦ δώσετε τὸ χαντζάρι μου.

Οἱ γυναῖκες δὲν τοῦ ἔδωσαν τίποτε καὶ τοῦ εἶπαν νὰ ξαναγυρίσῃ, νὰ τοῦ τὸ δώσῃ ὁ ἴδιος ὁ Τζίπης.

Ἔφυγε ὁ Τοῦρκος. Ἐπῆγε στὸ σπίτι ὁ Τζίπης καί, ὅταν ἔμαθε τί τὸν ἤθελε ὁ Τοῦρκος, τὸν ἐκαρτέρεσε· ξαναγύρισε ὁ Τοῦρκος, εὑρίσκει τὸ Τζίπη καὶ τοῦ λέγει:

— Μωρέ, δός μου τὸ χατζάρι μου. — Δὲν σοῦ τὸ δίνω, τὸ κέρδισα, γιὰ ἰδὲς πῶς ἐγενήκανε τὰ δάχτυλά μου; Γιὰ μετόρισμα τὸ εἶπα, θέλω τὸ χαντζάρι μου, μωρὲ Γκιαούρη, καὶ μὲ τοῦτο ἐζύγωσε γιὰ νὰ τοῦ ἁρπάξῃ τὸ χαντζάρι ἀπὸ τὸ κιμέρι. Ὁ Τζίπης ἐτραβήχθη πίσω καί:

— Τὸ χαντζάρι σου θέλεις, εἶπε, νάτο, ἔπαρέ το... Μιὰ πιστολιὰ τοῦ ἐβάρεσε στὸ στῆθος μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ πάρτον ἀνάσκελα τὸν Τοῦρκον. Τὸ φονικὸ ἐκεῖνο ἔκαμε κρότο. Ἀκούστηκε μέσ' τὴν Πόλη!

Τὸ δεύτερο χρόνο ἐπῆγε ἄλλος συναχτὴς νὰ συνάξῃ τὰ γρόσια, τὸ χαράτζι, ἀλλὰ τοῦτος ὁ συναχτὴς δὲν ἤθελε νὰ δῇ τὸν Τζίπη, γιατὶ εἶχε μάθει στὴν Πόλη πὼς αὐτὸς ἐσκότωσε τὸν ἄλλον τὸν συναχτή. Ὁ Τζίπης, ὅταν τὸν εἶδε, τὸν ἐχαιρέτησε, τοῦ ἐμίλησε, ὁ συναχτὴς δὲν τοῦ ἔδωσε ἀπάντησιν.

— Μωρὲ τί σοῦ ἔκαμα καὶ δὲν μοῦ κρένεις;

— Δὲν θέλω λόγια μ' ἐσένα.

— Καὶ διατί δὲν θέλεις λόγια μ' ἐμένα; Τί σοῦ ἔκαμα;

Ἐσηκώθηκεν ὁ Τοῦρκος καὶ τοῦ ἐγύρισεν τὲς πλάτες.

Ἐσηκώθηκεν ὁ Τζίπης, μιὰ πιστολιά, τοῦ τζακίζει τὸ πόδι... Δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν σκοτώσῃ.

Τὸν τρίτο χρόνο, ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ πού συνέβησαν, ὁ σπαχῆς, ὁποὺ δὲν εὕρισκεν ἄνθρωπον νὰ στείλῃ ἀπὸ τὴν Πόλη διὰ τὸ σουμπασλίκι του, τοῦ ἐπρότεινε νὰ μᾶς τὸ πουλήσῃ...

(Ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ Α. Ν. Παπακώστα, ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ ΜΝΗΜΗ ΣΟΥΛΙΟΥ, τόμ. Δ', σελ. 75 κ.ἑξ.).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΓΩΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἀντλοῦμε τὸ ποίημα καὶ ἀποσπάσματα τῶν σχολίων τοῦ ἐκδότου καὶ τῆς κριτικῆς τοῦ Β. Ρώτα, ἀπὸ τὸ βιβλίο, ποὺ ἐπιμελήθηκε λαμπρὰ ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Π. Σαββίδης, «Κ. Γ. Καρυωτάκης, Ποιήματα καὶ Πεζά», ἔκδ. Νέα Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα 1977, σελ. 141-142, 187 καὶ 190.

ΠΡΕΒΕΖΑ[1]

Θάνατος εἶναι οἱ κάργες ποὺ χτυποῦνται
στοὺς μαύρους τοίχους καὶ στὰ κεραμίδια,
θάνατος οἱ γυναῖκες ποὺ ἀγαποῦνται
καθὼς νὰ καθαρίζουνε κρεμμύδια.

Θάνατος οἱ λεροί, ἀσήμαντοι δρόμοι
μὲ τὰ λαμπρά, μεγάλα ὀνόματά τους,
ὁ ἐλαιώνας, γύρω ἡ θάλασσα, κι ἀκόμη
ὁ ἥλιος, θάνατος μέσα στοὺς θανάτους.

Θάνατος ὁ ἀστυνόμος ποὺ διπλώνει,
γιὰ νὰ ζυγίσει, μιὰ «ἐλλιπῆ» μερίδα,
θάνατος τὰ ζουμπούλια στὸ μπαλκόνι
κι ὁ δάσκαλος μὲ τὴν ἐφημερίδα.

Βάσις, Φρουρά, Ἐξηκονταρχία Πρεβέζης.
Τὴν Κυριακὴ θ' ἀκούσουμε τὴ μπάντα.
Ἐπῆρα ἕνα βιβλιάριο Τραπέζης,
πρώτη κατάθεσις δραχμαὶ τριάντα.

Περπατώντας ἀργὰ στὴν προκυμαία,
«ὑπάρχω;» λές, κι ὕστερα: «δὲν ὑπάρχεις!»
Φτάνει τὸ πλοῖο. Ὑψωμένη σημαία.
Ἴσως ἔρχεται ὁ κύριος Νομάρχης.

Ἂν τουλάχιστον, μέσα στοὺς ἀνθρώπους
αὐτούς, ἕνας ἐπέθαινε ἀπὸ ἀηδία...
Σιωπηλοί, θλιμμένοι, μὲ σεμνοὺς τρόπους,
θὰ διασκεδάζαμε ὅλοι στὴν κηδεία.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

1. . . . Σχετικὰ μὲ τὴν γένεση τοῦ ποιήματος, ἄμεσο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀκόλουθη περικοπὴ ἐπιστολῆς τοῦ ποιητῆ . . . ποὺ γράφηκε στὴν Πρέβεζα στὶς 22 Ἰουνίου 1928 . . .

«Ἀπόψε τὸ βαπόρι ἦρθε σημαιοστολισμένο. Μέγας θόρυβος μέσα στὴ Νομαρχία, ὅταν τὸ εἴδαμε. Ὁ κ. Α' Γραμματεὺς ἐπήγαινε δῶθε-κεῖθε ἀνήσυχος. Ποιὸς εἶναι μέσα; Ὁ Νομάρχης; Ὁ Γεν. Διοικητὴς ἢ καμιὰ ἄλλη προσωπικότης; Ἐπιτέλους τώρα ἐξηκριβώθη ὅτι τοῦ πλοίου ἐπέβαινε ὁ Σεβασμιότατος Ἰωαννίνων (τὴν εὐχὴν του νά 'χεις). Καὶ τότε ἐπέσαμε πάλι στὴ νάρκη μας.

»Αὐτὰ εἶναι τὰ νεώτερα τῆς Πρεβέζης. Ἄλλη εἴδηση, ἡ ὁποία ἐλπίζω νὰ σ' ἐνδιαφέρει ἐξ ἴσου, εἶναι ὅτι προχθὲς ὁ κ. Εἰρηνοδίκης ἀπήγαγε τὴν μερίδα ποὺ τοῦ ἔφεραν στὸ ξενοδοχεῖο [= ἑστιατόριο], ἐπειδὴ τὴν ἤβρε ἐλλιπῆ, ἀφοῦ τὴν ἐτύλιξε πρῶτα σ'ἕνα καθαρὸ χαρτί. Τὴν ἐζύγισε στὴν Ἀστυνομία, τὴν ἔφερε πάλι, τὴν ἐξεδίπλωσε, τὴν ἔβαλε στὸ πιάτο του καὶ τὴν ἔφαγε».

ΚΡΙΣΕΙΣ Β. ΡΩΤΑ

Μελαγχολικὸ παιδὶ ὁ Καρυωτάκης, μὰ τὸν εἶχα συμπαθήσει ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ παρουσιάστηκε μὲ τὸν «Πόνο τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῶν Πραμάτων». . . . . .

Στὸ δεύτερο βιβλίο του, «Νηπενθῆ», ἡ μελαγχολία, τὸ λουλούδι ποὺ διάλεξε νὰ καλλιεργήσει στὸ περιβόλι τῆς καρδιᾶς του, εἶχε ριζώσει καὶ φουντώσει. Μιλοῦσε κεῖ γιὰ «χαμοὺς τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νιότης», γιὰ «γεράματα», γιὰ τὴ ζωὴ πὼς εἶναι «φέρετρο», γιὰ «ἀπέραντη πικρία». Κανεὶς δὲν τὸν πίστευε, ὡστόσο ὁ τρόπος ποὺ θρηνολογοῦσε εἶχε τὴ νοστιμάδα του, σὰν τὸ ἀναφιλητὸ ποὺ πιάνει γι' ἀσήμαντη ἀφορμὴ ἕνα μωρὸ παιδί.

Καὶ νά, τώρα, μὲ τὸ «Ἐλεγεῖα καὶ Σάτιρες», ποὺ τὰ πράγματα ἔχουν σοβαρέψει. Σὰν τοὺς σπανούς, ποὺ ἀνάστημα ρίχνουν ἀλλὰ γένια δὲ βγάζουν, ἔτσι κι ὁ Καρυωτάκης, ἐνῶ δείχνει πὼς μεγάλωσε μὲ τὴν εὐγενικότερη, λεπτότερη, θαρρετότερη, ἐφευρετικότερη τεχνική του, ὡστόσο ἀπόμεινε μελαγχολικός. Ὁ «πόνος» τοῦ 'χει γίνει τώρα τρόπος ζωῆς. . . . . .

Εἶναι τρομερό. Πρέπει στ' ἀλήθεια νὰ ὑποφέρει γιὰ νὰ βλαστημάει ἔτσι. Τρομερό, γιατὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν τὸν ἐκατάντησε μιὰ καταστροφή, μιὰ συμφορά, ἕνα ἀγιάτρευτο χτύπημα. Τέτοιο πράμα δὲν φαίνεται ἀπὸ τοὺς στίχους του. Ἀλλὰ εἶναι τὸ φριχτὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελαγχολίας, ποὺ τὴν ἐσυνήθισε στὴν ἀρχή, ὅπως συνηθίζει κανεὶς τὸ τσιγάρο καὶ τώρα τὸν ἐκυρίεψε, τοῦ 'διωξε κάθε ἄλλη εὐχαρίστηση, τοῦ 'γινε ἐγωπάθεια. . . . . .
. . . . Τοῦ εὔχομαι νὰ ξεθύμανε πιὰ καὶ ν' ἀλλάξει σκοπό. Ἂς θελήσει νὰ νιώσει πὼς ἄλλο «παιδική», κι' ἄλλο «στενὴ» καρδιά.

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΕΣΤΙΕΣ

Μιὰ ἐκδρομὴ στὴν Ἤπειρο ἔδωσε τὴν εὐκαιρία σὲ μέλη τῆς Νεολαίας μας νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ ὡρισμένα Ἱδρύματα τῆς Ἠπείρου. Φιλοξενήθηκαν μιὰ πρώτη βραδιὰ στὴ Μαθητικὴ Ἑστία Δολιανῶν, ἕνα λαμπρὸ Ἵδρυμα ποὺ διευθύνει ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρέου ἀπὸ τὸ Παλιοσέλι τῆς Κονίτσης. Μὲ προσωπικὸ ἀπὸ 17 ὑπαλλήλους στεγάζει, τρέφει καὶ παρέχει εὐκολίες γιὰ μελέτη σὲ 80 ἀγόρια καὶ 30 κορίτσια ἀπὸ τὰ γύρω χωριά. Τέτοιες νεόκτιστες Μαθητικὲς Ἑστίες ὑπάρχουν καὶ στὴν Πωγωνιανὴ καὶ στὴν Κόνιτσα. Ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ Κλιμάκιο Ἠπείρου τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος, τοῦ ὁποίου προΐσταται ὁ κ. Εὐρυσθένης Τζάλλας ἀπὸ τὴν Κοσμηρά. Τὸ ὡραιότατο κτήριο τῆς Μαθητικῆς Ἑστίας Δολιανῶν ἔγινε μὲ σχέδια ἀρχιτεκτόνων τοῦ Ἱδρύματος ἀπὸ τὸν κ. Κώστα Μπέγκα, τ. Δήμαρχο Ἰωαννίνων, σὲ οἰκόπεδο ποὺ καταλαμβάνει 3.000 μ² μὲ θέα τὰ χιονισμένα βουνὰ τοῦ Παπίγκου, τὴ δοξασμένη Γκραμπάλα καὶ τὸ ἱστορικὸ Καλμπάκι, τὴ Μονὴ Βελλᾶς καὶ τὸν κάμπο τοῦ Καλαμᾶ. Τί καλύτερο θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι γιὰ τὸ φρονηματισμὸ τῶν παιδιῶν μας! Ἀξίζουν συγχαρητήρια σὲ ὅλους τοὺς συντελεστὰς τῶν ὡραίων αὐτῶν ἔργων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

τοῦ κ. Δημήτρη Γκιολέκα

Ὁ καινούργιος δρόμος ποὺ περνάει ἀπὸ τὴ Βέροια, τὴν Κοζάνη καὶ τὴ Νεάπολη ὁδηγεῖ τὸν ἐπισκέπτη τῆς Ἠπείρου, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὄμορφη διαδρομή, συντομότερα ἀπὸ τὸν παλιὸ δρόμο, στὴν Κόνιτσα.

Μπαίνοντας στὸν νομὸ Ἰωαννίνων βράδυ ἀντικρύζει ὁ ταξιδιώτης πάνω στὰ σκοῦρα βουνά, ἀραιὰ ἀραιὰ τὰ λιγοστὰ φῶτα τῶν πρώτων χωριῶν τῆς Ἠπείρου νὰ τρεμοσβήνουν σὰν ἀστέρια ποὺ σιγὰ σιγὰ τὸ φῶς τους λιγοστεύει, ὅπως ἡ ζωὴ στὰ ἀκριτικὰ αὐτὰ χωριά.

Ἡ διαμονὴ στὴ μαθητικὴ Ἑστία τῶν Δολιανῶν ξεγελάει τὸν ἐπισκέπτη γιὰ τὸν τόπο ποὺ βρίσκεται· μὲ τὶς ἀνέσεις καὶ τὶς εὐκολίες ποὺ παρέχει τοῦ δίνει πρὸς στιγμὴ τὴν ἐντύπωση ὅτι βρίσκεται σὲ κάποια μεγαλούπολη. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν θὰ κρατήσει γιὰ πολύ. Ὁ πρωϊνὸς ἥλιος τῆς Πίνδου θὰ σβήσει κάθε τέτοια αὐταπάτη δείχνοντας τὸν κάμπο ποὺ ἁπλώνεται κάτω ἀπ' τὰ Δολιανά, τὰ βουνὰ ποὺ ὑψώνονται γύρω ἀπ' τὸν κάμπο μὲ τὰ χωριὰ σφηνωμένα πάνω τους. Καὶ πέρα ἀριστερὰ στὸ ὕψωμα τὸ Καλπάκι, «ὁ μεγάλος κόμβος ποὺ προσέβαλε ὁ Ἰταλικὸς στρατός», ὅπως εἶχαν γράψει οἱ ἐφημερίδες τῆς Ἰταλίας τὸ 1940. Τὸ μικρὸ αὐτὸ χωριὸ μὲ τὰ λίγα σπίτια εἶναι ὅμως φορτωμένο μὲ τὴν πιὸ βαριὰ σελίδα τῆς νεώτερης ἱστορίας μας. Σήμερα τὸ ἥσυχο αὐτὸ χωριουδάκι, μὲ τὰ γελάδια καὶ τὰ γίδια ποὺ βγαίνουν πρωὶ γιὰ βοσκή, μὲ τὶς κότες καὶ τὶς χῆνες ποὺ περπατοῦν ἀνέμελες στὸ δρόμο καὶ μὲ τοὺς λίγους κατοίκους του, ποὺ ἀπὸ νωρὶς ἀρχίζουν τὶς δουλειές τους, δὲν θυμίζει τίποτε ἀπὸ τὶς ἡρωικὲς μάχες ποὺ ἔκαναν τὰ παλικάρια μας μὲ τοὺς Ἰταλούς. Μόνο τὸ ἄγαλμα τοῦ φαντάρου, μπρούντζινο κι ἐπιβλητικὸ πάνω στὸ ὕψωμα ν' ἀγναντεύει πέρα στὸν κάμπο, ἀναπλάθει ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἡρωικὲς σελίδες ποὺ γράφτηκαν στὴν ἀκριτικὴ Ἤπειρο.

Φεύγοντας ἀπ' τὰ Δολιανὰ καὶ πηγαίνοντας πρὸς τὸ Πωγώνι ὁ δρόμος σταματάει στὸ φυλάκιο τῆς Κακαβιᾶς, μία ἀπὸ τὶς ἀκραῖες τοποθεσίες ποὺ συνορεύουν μὲ τὴν Ἀλβανία. Ἐδῶ σφίγγεται ἡ καρδιὰ κάθε Ἕλληνα, ὄχι γιατὶ σταματοῦν τὰ ὅρια τῆς πατρίδας του ἀπὸ τὰ ψυχρὰ συρματοπλέγματα, ἀλλὰ γιατὶ ξέρει ὅτι καὶ πέρα ἀπὸ τὰ σύρματα αὐτὰ συνεχίζεται ἡ Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλληνικὴ Βόρεια Ἤπειρος.

Στὸ Δελβινάκι ἡ ζωὴ ἀποκτάει ἔντονο ρυθμό· μεγαλύτερο τὸ μέρος, περισσότεροι οἱ κάτοικοι. Κυριακὴ μεσημέρι. Ὁ γεροπλάτανος ρίχνει τὴ δροσιά του στὴν κεντρικὴ πλατεία. Τὰ καφενεῖα γεμάτα ἀπὸ τοὺς ἄντρες. Γιὰ τὶς γυναῖκες ἡ μέρα εἶναι ὅπως οἱ ἄλλες. Καθαρίζουν τὴν αὐλή, πλένουν, τινάζουν. Σήμερα μόνο τὸ φαγητὸ εἶναι διαφορετικό, καλύτερο, καὶ τὸ πολὺ πολὺ δὲν θὰ πᾶν στὸ χωράφι. Ἡ ἀνδροκρατία στὴν Ἤπειρο ἔχει βαθιὲς ρίζες. Ἴσως κι ἀπὸ ἐδῶ ξεκινάει. Οἱ «Ἑστίες» τῶν κοριτσιῶν μὲ τοὺς ἀργαλιούς, ἐγκαταλειμένους, ἀποτελοῦν σημάδι ὅτι κάποτε πέρασε κι ἀπὸ ἐδῶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ νιότη. Τώρα πρέπει νά

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΩΝΙΣΚΟΣ. Στα ακριτικά ελληνικά χώματα τα τελευταία ελληνικά σπίτια, που απόμειναν. Κι αυτά ερειπωμένα. Στη βουνοκορφή τα σύνορα μας με την Αλβανία χωρίζουν ακόμα Έλληνες απο την Ελλάδα. Κοντα είναι η Μολυβδοσκέπαστη και οι άλλες εκκλησίες γύρω της, που στέκουν στα σύνορα σαν βυζαντινοί ακρίτες. Πότε θα ξανανοίξουν τα σύνορα, για να πάρη ζωη πάλι η ακριτική Ελλάδα και η Βόρειος Ήπειρος.

Η φωτογραφία είναι του Αντωνίου Νικολοπούλου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

'ρθεῖ τὸ καλοκαίρι γιὰ νὰ δώσει γιὰ λίγους μῆνες μιὰ πνοὴ ζωῆς. Καὶ μετὰ ὁ χειμώνας, βαρύς, γκρίζος, νεκρός.

Τὰ χωριὰ τοῦ Πωγωνίου, Μερόπη, Παλιόπυργος, Ρουμπάτες, τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο στὴ σειρά, εἶναι χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῆς ἐρήμωσης τῆς 'Ηπείρου. Τὰ πέτρινα σπίτια τους, μὲ τὰ καφασωτὰ παραθύρια τους, φραγμένες μὲ σιδεριὲς καὶ οἱ μεγάλες πόρτες τους, σφαλισμένες μὲ τὶς ἀμπάρες, χάσκουν σὰν ἐρείπια ἀπὸ μέρη ποὺ ἡ ζωὴ πέρασε, ἔμεινε γιὰ λίγο κι ἔφυγε ἀφήνοντας μόνο ἴχνη της: μερικοὺς γέρους, τελευταίους φρουροὺς τῶν ἀκριτικῶν τούτων χωριῶν νὰ κάθονται στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, ἀναθυμούμενοι τὰ παλιά, πρόθυμοι νὰ μιλήσουν μὲ τοὺς ταξιδιῶτες, νὰ μάθουν ἀπὸ ποῦ ἔρχονται γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν γιὰ τοὺς δικούς τους, ἕτοιμοι νὰ συζητήσουν γιὰ τὰ πολιτικά, νὰ ποῦν τὰ παράπονά τους γιὰ τὴ σύνταξη, γιὰ τὴ μοναξιά τους. Ὅσο γιὰ τὶς γυναῖκες, κλεισμένες στὸ σπίτι, ἢ ἂν θὰ βγοῦν στὴν αὐλὴ νὰ πάρουν τὴν ντρουμπουλίτσα γιὰ τὸ ξυνόγαλο, νὰ ἀνάψουν τὸν φοῦρνο γιὰ τὸ φαγητό, νὰ γνέσουν τὸ μαλλὶ γιὰ τὸν ἀργαλιό, νὰ ὑφάνουν κιλίμια γιὰ τὴ νύφη τους στὴν πόλη, ἢ νὰ ποῦν κανένα λόγο μὲ τὴ γειτόνισσα, στὸ κεφαλόσκαλο γιὰ νὰ τὶς δοῦν οἱ ξένοι νὰ τὶς φωτογραφήσουν μπὰς καὶ βγοῦν στὴν τηλεόραση. Γιατὶ σχεδὸν σ' ὅλα τὰ σπίτια ἡ τηλεόραση ὑπάρχει. 'Απαραίτητη συντροφιὰ γιὰ τὸν μακρὺ καὶ βαρὺ χειμώνα τῆς 'Ηπείρου. Παρ' ὅλη ὅμως τὴν ἐγκατάλειψη, ὁ ἐπισκέπτης θέλγεται ἀπ' τὴν γραφικότητα αὐτῶν τῶν χωριῶν κι ἀπ' τὴν ἄγρια ὁμορφιὰ τῆς φύσης. Κι ἴσως εἶναι καλύτερα ποὺ δὲν ἔφτασαν μέχρι ἐδῶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ κι ἄφησαν τὴν φύση ἄγρια καὶ παρθένα μὲ τὴν ὁμορφιὰ ποὺ εἶχε ὅταν γεννήθηκε. Καὶ μακάρι νὰ μείνει γιὰ πάντα ἔτσι.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ Πωγωνίου, τὸ Βασιλικὸ φορτωμένο μὲ τὶς καστανιές, πνιγμένο στὰ πηγάδια καὶ τὶς πηγές του, ἀποτελεῖ ξέχωρο ἀξιοθέατο σὰν πατρίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη 'Αθηναγόρα. Τὸ σπίτι τοῦ Πατριάρχη ἁπλό, μὲ τοὺς χώρους διαμορφωμένους ὅπως ὅταν ζοῦσε, μὲ τὸ δωμάτιο ποὺ γεννήθηκε ἀνέπαφο, ὑποδέχεται φιλόξενα κάθε ἐπισκέπτη. Καθὼς ἀφήνουμε πίσω τὸ Πωγώνι, τὸ γνωστὸ 'Ηπειρώτικο τραγούδι

Τὰ κορίτσια στὸ Πωγώνι εἶναι ἄσπρα σὰν τὸ χιόνι
κι ὅποιος τὰ γλυκοκοιτάζει χίλια χρώματα θ' ἀλλάζει

ἀντηχεῖ νοερὰ σὰν ἀπόηχος κάποιας παλιᾶς ὁμορφιᾶς καὶ ζωῆς.

Φεύγοντας ἀπ' τὸ Βασιλικὸ ἀντικρίζει ὁ ταξιδιώτης στὰ σύνορα τοῦ Πωγωνίου μὲ τὸ Ζαγόρι τὸν Γεροπλάτανο μὲ τὴν ἱστορική του ἐκκλησία τοῦ 'Αγίου Νικολάου, τὸ Μαυροβούνι, τὰ Ἄνω Ραβένια. Κι ὁ δρόμος ὁδηγεῖ στὴν 'Αρίστη. Ἕνα ἀπὸ τὰ γραφικότερα χωριὰ στὸ Ζαγόρι. Τὰ σπίτια της ἀμφιθεατρικὰ χτισμένα μὲ πέτρες, ἀγναντεύουν ἀπέναντι στὸ γυμνὸ Πάπιγκο, ἐνῶ κάτω στὴν κοιλάδα ὁ Βοϊδομάτης, γαλαζοπράσινη πινελιά, ἤρεμος στὸ σημεῖο αὐτό, προχωρεῖ κι ἀφήνει πίσω του τὴν Κλειδωνιὰ γιὰ νὰ διασχίσει τὸν κάμπο καὶ νὰ ἑνωθεῖ πέρα ἐκεῖ ποὺ χάνεται τὸ μάτι μὲ τὸν ἀδελφό του, τὸν 'Αῶο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

«Ὁ ὁδικὸς κόμβος τοῦ Καλμπακίου προσβάλλεται ἀπὸ τὰς δυνάμεις μας», ἔγραφε σὲ πρωτοσέλιδο τίτλο ἡ Μεσατζέρο, ἐφημερίδα τῆς Ρώμης, κατὰ τὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς μουσολινικῆς ἐπιθέσεως. Ἀλλὰ τὸ Καλμπάκι ἄνθεξε. Καὶ τώρα χαίρεται τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν εὐημερία ὑπὸ τὴ συμβολικὴ προστασία τοῦ μπρούντζινου (μνημείου τοῦ) σκοποῦ, ἐνῶ οἱ περίοικοι ἀπολαμβάνουν τὶς χάρες τοῦ Βοϊδομάτη (ἀντικρυνὴ σελίδα) μὲ τὰ γέρικα πλατάνια, τὴν παλιὰ τοξωτὴ γέφυρα καὶ τὶς ἀ λ η θ ι ν ὲ ς πέστροφες. Οἱ εἰκόνες εἶναι τοῦ Μάρκου Χολέβα καὶ τοῦ Χριστόδουλου Εὐτυχιάδη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Περνώντας μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ γραφικὲς γέφυρες τοῦ Βοϊδομάτη, τὸ αὐτοκίνητο διασχίζει τὸν κάμπο καὶ φτάνει στὴν Κόνιτσα. Στὴν εἴσοδο τῆς κωμόπολης ὑποδέχεται τὸν ἐπισκέπτη ὁ Ἀῶος μὲ τὸ παλιὸ πέτρινο γεφύρι, θαῦμα ἀρχιτεκτονικῆς, ἐνῶ στὸ βάθος τὰ βουνὰ ὑψώνονται κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς ἐπιβλητικὰ ἀφήνοντας νὰ περάσει ἀνάμεσά τους μόνο τὸ ποτάμι. Ἡ ὁμορφιὰ τῆς φύσης καὶ στὴν Κόνιτσα, ὅπως καὶ σ' ὅλο τὸ Ζαγόρι, εἶναι ἀνεπανάληπτη. Ἐδῶ ἡ ζωὴ γίνεται πάλι ἐντονότερη καὶ ἡ βραδυνὴ κίνηση καὶ οἱ διασκεδάσεις μαρτυροῦν τὸν ρυθμό της.

Πελώρια βουνὰ ὑψώνονται γύρω ἀπ' τὸν Βοϊδομάτη καὶ τὸν Ἀῶο ἀκοίμητοι φρουροὶ τῆς ὁμορφιᾶς τῆς φύσης. Ἐδῶ ἡ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου σταματάει μπρὸς στὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ. Πελώρια πλατάνια ὑψώνονται κι ἀπ' τὰ δύο μέρη ὡς τὸν οὐρανὸ κι ἑνώνουν τὰ κλαδιά τους φτιάχνοντας ἕνα τεράστιο θόλο γιὰ αὐτὸ τὸ ναὸ τῆς φύσης. Κάτω τρέχει ἐπιβλητικὰ ὁ Βοϊδομάτης, ἤρεμος καὶ βαθὺς σὲ μερικὰ μέρη ἀφήνοντας νὰ φανοῦν οἱ μεγάλες του πέστροφες, ὁρμητικὸς καὶ θυμωμένος παρακάτω ξεσπώντας μὲ μανία, ἀφρίζοντας, ἀκούραστος στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Παρέκει ἡ μονότοξη πέτρινη γέφυρα, ὅμοια μὲ τῆς Κόνιτσας, ἑνώνει τὶς δυὸ ὄχθες καὶ θεόρατη ὡς εἶναι φαντάζει σὰν φυσικὴ πύλη στὸ ναὸ τῆς ὁμορφιᾶς ποὺ βρίσκεται στὸ βάθος: τὴ χαράδρα τοὺ Βίκου.

Ἀφήνοντας πίσω τὸν καταπράσινο Βοϊδομάτη μὲ τὸ θρόϊσμα τῶν πλατανιῶν καὶ τὸ γάργαρο νερὸ καὶ πηγαίνοντας πρὸς τὸν Βίκο, ἄλλα Ζαγοροχώρια ὑποδέχονται τὸν ταξιδιώτη: Ἀσπράγγελοι, Βίτσα, Μονοδένδρι. Καὶ στὰ χωριὰ αὐτὰ συναντάει ὁ ἐπισκέπτης πρόσωπα σκαμμένα ἀπ' τὴν ἄγονη γῆ καὶ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς, μὰ πρόθυμα νὰ σὲ φιλοξενήσουν, νὰ σοῦ προσφέρουν τὸ πατροπαράδοτο λουκούμι, τὴ ρακὴ καὶ τὸ κρυσταλλένιο νερὸ ποὺ κουβαλοῦν μὲ τὶς φλάσκες ἀπὸ τὶς στέρνες. Στὶς πλατεῖες ἀκούγεται ἄλλοτε τὸ παράπονο τοῦ τσοπάνου, ἄλλοτε τὸ μοιρολόϊ τοῦ ξενητεμένου κι ἄλλοτε τραγούδι χοροῦ.

Τελικὸς σταθμὸς στὰ Ζαγόρια τὸ Μονοδέντρι, μιὰ γκρίζα πινελιὰ πάνω στὰ πανύψηλα βουνὰ ποὺ ὑψώνονται γύρω του μὲ φόντο τὸν καταγάλανο οὐρανό. Τὸ ὑψόμετρο φέρνει ἕνα ἀεράκι ποὺ δροσίζει τὸν ταξιδιώτη ἀπὸ τὴ ζέστη τοῦ κάμπου. Στὸ Μονοδέντρι ὅλα εἶναι γκρίζα. Γκρίζα πέτρινα σπίτια, γκρίζες σκέπες καὶ παρέκει ἡ νεκρὴ γκρίζα πολιτεία τῶν πελώριων βράχων ποὺ σπάζει ἡ μονοτονία τους ἀπὸ τὰ μὼβ ἀγριολούλουδα ποὺ ξεπετάγονται ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἡ φιλοξενία στὸ γραφικὸ χάνι τῆς πλατείας, καὶ ἡ κασόπιτα μὲ τὸ μπομποτίσιο ἀλεύρι καὶ τὴ μυζήθρα ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς ἠπειρωτικῆς ζωῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ Μονοδέντρι μὲ τὰ καλντερίμια του καὶ τὶς ξύλινες πόρτες μὲ τὰ ρόπτρα ποὺ ἡ καθεμιὰ ἀποτελεῖ ἔργο τέχνης. Στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἕνα μικρὸ μοναστήρι γαντζωμένο πάνω στὸ βράχο. Κι ἔπειτα χάος ...

Ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου! Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος νιώθει τὴν μικρότητά του καὶ σιωπᾶ μπροστὰ στὰ δημιουργήματα τῆς φύσης. Τὰ ἀπροσπέλαστα βουνὰ τοῦ Παπίγκου γυμνά, γκρίζα, ἐπιβλητικά, σιωπηλὰ ὑψώνονται μέχρι τὰ σύννεφα καὶ μετὰ ἀπότομα, κατακόρυφα, ψυχρὰ πέφτουν κάτω στὸ βάραθρο. Στὸ βάθος σὰν μιὰ γαλάζια μεταξωτὴ κλωστὴ μόλις καὶ διακρίνεται ὁ Βοϊδομάτης. Κι ἀνάμε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ὁ γλύπτης Παῦλος Βρέλλης στὴν εἰκονικὴ βιβλιοθήκη ποὺ ἐτεχνούργησε γιὰ τὴν αἴθουσα τῶν Μεγάλων Διδασκάλων τοῦ Γένους στὸ Μουσεῖο του μὲ τὰ κέρινα ὁμοιώματα.

σα στὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς φύσης ὁ ἄνθρωπος, ἀσήμαντη κουκίδα, ἔρμαιο στὴν παντοδυναμία της. Ἀπότομος, ψυχρός, ἀκατάδεκτος ὁ Βίκος, κι ὅμως ἡ ἀνάγκη γιὰ ἐπιβίωση ἔσπρωξε τοὺς Ζαγορίσιους κατὰ τὴν Τουρκοκρατία καὶ στὸν πόλεμο τοῦ '40 στὶς ἀετοφωλιὲς αὐτές. Ἔτσι, ἀκόμη καὶ τώρα διακρίνονται μερικὰ μονοπάτια στὰ πιὸ ὁμαλὰ σημεῖα τῆς χαράδρας, ποὺ ὁδηγοῦν σὲ μικρὰ κοιλώματα μέσα στὰ βράχια. Ἀκολουθώντας κάποιο ἀπ' τὰ μονοπάτια αὐτά, ὁ ἐπισκέπτης νιώθει τὴν ζωή του ἀφημένη στὴν κρίση τῆς φύσης. Μὰ ἡ ὡραιότητα τοῦ τοπίου συνεχίζεται. Ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ἕνας δρόμος ὁδηγεῖ στὴν Ὀξυά, σ' ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ ψηλὰ μέρη τοῦ Βίκου. Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται πιὸ κοντὰ στὸν οὐρανὸ παρὰ στὴ γῆ. Κάτω ἀπ' τὰ πόδια του ξεχύνεται ἀνελέητα, δαιμονισμένα τὸ ἀπύθμενο χάσμα τῆς χαράδρας. Κι ἀπέναντι τὸ Πάπιγκο μὲ τὴν ἱερὴ μορφή του, ἀμίλητο, θρησκευτικὸ στηρίζει τὸν οὐρανό. Φεύγοντας ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου προσπαθεῖ νὰ διαπιστώσει ἂν πράγματι εἶδε, ἂν πράγματι ὑπάρχουν οἱ ἀσύλληπτες αὐτὲς ὁμορφιές. Γιατὶ ἡ ὁμορφιὰ τῆς Ἠπείρου εἶναι ἀσύλληπτη.

Κι ἔπειτα τὰ Γιάννενα μὲ τὴν ἤρεμη μὰ καὶ ὕπουλη Παμβώτιδα, μὲ τὸ γρα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μέλη τῆς Νεολαίας τῆς 'Ηπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης στὸ φυλάκιο τῆς Κακαβιᾶς ἀντικρύζοντας τὰ ἅγια χώματα τῆς Δρόπολης.

φικὸ νησάκι, μὲ τὸ καταπληκτικὸ σπήλαιο, μὲ τὰ μουσεῖα του, τὰ τζαμιά του καὶ τὸ τελευταῖο του ἀπόκτημα, κι ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα, τὸ μουσεῖο κέρινων ὁμοιωμάτων τοῦ Παύλου Βρέλλη, μὲ τὰ ἱστορικότερα γεγονότα τῆς 'Ηπείρου: τὸ κρυφὸ σχολειό, οἱ τρεῖς φιλικοί, οἱ ἐθνικοί μας εὐεργέτες, ὁ 'Αλῆ-πασάς, οἱ μάρτυρες ἀρχιερεῖς.

Τελικὴ ἐπίσκεψη στὸ γραφικὸ Μέτσοβο, μὲ τὰ καλοχτισμένα σπίτια του, μὲ τὴν ξυλεία του, τὰ γραφικὰ χάνια, τὰ καλντερίμια, τὴ φιλοξενία του.

Φτάνοντας στὴν Κατάρα, ποὺ ἐπιμένει νὰ κρατάει τὰ χιόνια της σὰν πολύτιμο θησαυρὸ ἀκόμη καὶ τὸν Μάη, ἀφήνει ὁ ταξιδιώτης πίσω του τὴν Ἤπειρο· τὸ μέρος τῆς πατρίδας μας, ὅπου ἡ ὀμορφιὰ κραυγάζει σ' ὅλο της τὸ μεγαλεῖο καὶ ἡ ζωὴ ψιθυρίζει σὰν νὰ σέβεται ἢ φοβᾶται τὸ ἀσύλληπτο τῆς φύσης.

Καθὼς φεύγουμε ἀπ' τὴν Ἤπειρο τῆς Δωδώνης, ἀπ' τὴν Ἤπειρο τοῦ 'Αλῆπασᾶ, ἀπ' τὴν Ἤπειρο τοῦ Βίκου καὶ τοῦ Βοϊδομάτη, ἀπ' τὴν Ἤπειρο τοῦ Πωγωνιοῦ καὶ τοῦ Ζαγοριοῦ, ἀπ' τὴν Ἤπειρο τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς ἐγκατάλειψης, ἀπ' τὴν Ἤπειρο τῆς ξενιτιᾶς καὶ τοῦ πόνου, τὸ μοιρολόι της μᾶς συνοδεύει νοερὰ μέχρι πέρα στὰ βουνὰ τῆς Καλαμπάκας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

Μὲ ἀφορμὴ τὸ τελευταῖο ποιητικὸ δημιούργημα τοῦ Τάκη Σιωμόπουλου Ξ ά ν θ ο ς - Φ λ ά β ι ο ς Ἀ π ε λ λ ῖ ν ο ς (Γιάννινα 1978) ἀναθυμούμαστε τὴ σαραντάχρονη ἐκπαιδευτικὴ καὶ ποιητικὴ προσφορὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Τάκης Σιωμόπουλος κατάγεται ἀπὸ τὴν Ψήνα τῶν Κουρέντων καὶ γεννήθηκε στὰ Γιάννενα τὸ 1907. Ὕστερα ἀπὸ τὶς σπουδές του στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ 35ετία στὴν Ἐκπαίδευση ὁ Τάκης Σιωμόπουλος ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία ὡς τιμημένος Λυκειάρχης τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς τὸ 1966. Συνεχίζει τὴν προσφορά του ὡς Πρόεδρος τῆς Ἠπειρωτικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Ἠπειρωτικῆς Στέγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν.

Ἤδη οἱ πρῶτες ποιητικὲς συλλογές του, Ε ἰ κ ό ν ε ς κ α ὶ Σ ύ μ β ο λ α (1937), Τ ρ α γ ο ύ δ ι τ ῆ ς Ζ ω ῆ ς (1946) σχολιάστηκαν ἐγκωμιαστικὰ (Σωτήρης Σκίπης, Γιάννης Χατζίνης, Ἄλκης Θρύλος, Νικηφόρος Βρεττάκος). Ὁ Τάκης Σιωμόπουλος μελετάει τὸν Κ. Παλαμᾶ, τὸν Ἀλέξανδρο Πάλλη, τὸ Δ. Σολωμό, τοὺς κλασικοὺς καὶ δημοσιεύει ὑπερείκοσι σχετικὲς μελέτες του (1943, 1953 κ.ἑ.). Ὁ Μιχ. Περάνθης σημειώνει «τὴ βαρειὰ ἁρματωσιὰ τοῦ Παλαμικοῦ στοχασμοῦ» στὴν ποίηση τοῦ Σιωμόπουλου, ἀλλὰ ὁ ἴδιος δὲν δέχεται τὴν ὑποψία μίμησης. Τὸ ἀποδεικνύει τώρα μὲ τὸν «Ξάνθο-Φλάβιο Ἀπελλίνο»· μὲ τὴ δική του ἀρχαιογνωσία, μὲ τὴ δική του ἱστορικὴ ἀξιολόγηση προσώπων καὶ γεγονότων, μὲ τὴ δική του φιλοσοφικὴ (ἴσως καὶ μυστικὴ) ἀντίληψη. Ὁ ἥρωάς του εἶναι ὁλότελα δικό του δημιούργημα.

Τὸ τέλος τοῦ ποιητικοῦ μύθου δίνεται μὲ τοὺς στίχους γιὰ τὸν «τελευταῖο Ἀκρίτα», ποὺ παραθέτουμε ἐδῶ:

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Μὰ κοίτα ἐκεῖ! Ξυπνάει ὁ Ξάνθος - Κωνσταντῖνος
καὶ κονταροχτυπάει καὶ θάνατο γυρεύει.
Σιμὰ στοῦ Ρωμανοῦ τὴν πύλη πολεμώντας
Ρωμιὸς καὶ Χριστιανὸς κ' Ἑλληνολάτρης πέφτει
χαράζοντας τῆς μοίρας μας τὸν στέρεο δρόμο!

Κ' ἐνῶ τὰ μάτια κλεῖ κονταροχτυπημένος
ὁ ἀετὸς τῆς λεβεντιᾶς, σὰν ὅραμα ἡ ψυχή του,
ἡ ἀδούλωτη ψυχή, θάλασσες βλέπει ἐμπρός της
καὶ κορυφὲς βουνῶν, τῶν ἀκριτῶν λιμέρια
καὶ βλέπει τοὺς ἀετοὺς τὰ νύχια νὰ τροχᾶνε,
ὥσπου νὰ κάνει ξαστεριά, νὰ φλεβαρίσει...

Σίγουρα μιὰ θετικὴ προσφορὰ στὴν ποίηση, στὴ νεολαία μας, στὸ Ἔθνος, ὁ Ξάνθος-Φλάβιος Ἀπελλίνος τοῦ Τάκη Σιωμόπουλου.

ἡ «Ἤπειρος»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

ΤΑ ΒΕΛΑΝΙΑ

'Ανάμεσα στὶς τόσες δουλειές, εἶναι καὶ τὸ μάζεμα τῶν βελανιῶν. Σπουδαία τροφὴ γιὰ τὰ ζῶα τὸ χειμώνα. Ὅσο ὅμως καλὰ εἶναι, τόσο πολὺ κόπο ἔχουν στὸ μάζεμα. Πρέπει κι ἐδῶ νὰ διαθέσουν κάμποσες μέρες.

Πηγαίνουν μακριά, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει λόγγος ἀπὸ μεγάλα πουρνάρια, ὅπως στὸν Τοῖχο, στὰ Τουρνοβὰ κ.ἀ. Μιὰ ὁλόκληρη μέρα κάνουν γιὰ νὰ μαζέψουν ἕνα ψευτοφόρτωμα, ὅταν εἶναι ἄφθονα, γιατὶ κι αὐτὰ δὲν γίνονται κάθε χρόνο.

Πρῶτα τὰ ραβδίζουν κι ὕστερα ἕνα - ἕνα τὰ μαζεύουν ἀπὸ κάτω κι ἂν μὲν τὸ μέρος τύχη νὰ εἶναι κάπως ὁμαλό, πάει καλά, ἂν ὅμως ἔχη πολλὰ χαμόκλαδα, πράγμα ποὺ συμβαίνει σχεδὸν πάντοτε, τότε εἶναι σωστὸ μαρτύριο, καταματώνουν τὰ χέρια τους προπαντός, σὰν νὰ τοὺς κάνης μὲ τὸ βελόνι χιλιάδες βελονιές. Ἄσε ἔπειτα τὸν κόπο καὶ τὴν ἀγωνία ὥσπου νὰ τὰ βγάλουν σὲ κάποιο μονοπάτι γιὰ νὰ τὰ φορτώσουν.

Ο ΓΕΝΝΟΣ

Ὁ χειμώνας εἶναι πολὺ βαρὺς στὸ Πάπιγκο καὶ δὲν συμφέρει νὰ ἔχουν πρώιμο γέννο, δηλαδὴ νὰ γεννήσουν τὰ ζῶα τους πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα, γιατὶ ὁ ζαϊρὲς εἶναι μετρημένος, δὲν θὰ τοὺς φτάση νὰ βγάλουν καὶ τὸ Μάρτη.

Ἔτσι φροντίζουν κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ὀργασμοῦ, μαρκάλου ἢ προυτσιάλου, ν' ἀπομονώνουν τὰ τραγιὰ καὶ τὰ κριάρια, κλείνοντάς τα σὲ ζουνάρια ἢ καὶ μέσα στὰ σπίτια. Τ' ἀφήνουν δὲ ἐλεύθερα, ὅταν ὑπολογίζουν ὅτι θ' ἀρχίσουν νὰ γεννοῦν μετὰ τὸ Δεκέμβριο — ἡ ἐγκυμοσύνη τους, ὡς γνωστό, διαρκεῖ τέσσερεις μῆνες.

Μπαίνοντας λοιπὸν ὁ Γενάρης, ἀρχίζουν καὶ τὰ γεννητούρια. Πότε ἕνα, πότε δυὸ καὶ πότε περισσότερα ἀρνιὰ ἢ κατσίκια, ἄλλα γεννιοῦνται μέσα στὸ σπίτι κι ἄλλα ἔξω στὴ βοσκή, τὰ ὁποῖα φέρνει τὸ βράδυ ὁ τσοπάνος.

Τὰ νεογέννητα τὰ παίρνουν μέσα στὸ σπίτι, τοὺς σκουπίζουν τὶς «γκλιάνις», τὰ στεγνώνουν κοντὰ στὴ φωτιὰ καὶ μετὰ τὰ παραδίδουν στὶς μανάδες τους γιὰ νὰ τὰ «β'ζάσ'ν».

Ὅση «γκλιάστρα» — ἔτσι λένε τὸ πρωτόγαλο — ἀφήνουν τὰ μικρά, τὴν ἁρμέγουν καὶ φτιάχνουν μ' αὐτὴ «γκλιαστρόπ'τα».

Τὶς λεχῶνες τὶς ποτίζουν «ἀλευριά».

Πολὺ χαίρονται, ὅταν τὰ περισσότερα νεογέννητα εἶναι θηλυκά· τότε μάλιστα λένε χαρακτηριστικὰ «πᾶμε γιὰ μπροστά», ἐπειδὴ μὲ τὰ θηλυκὰ προβλέπουν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ, κι ἀντίθετα, στενοχωριοῦνται, ὅταν γεννιοῦνται ἀρσενικὰ ἢ μένουν «τσαγκάδια» ἢ στεῖρα.

Στὰ τσαγκάδια, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὸ γάλα τους, βάζουν τὶς πρῶτες μέρες ἄλλα μικρὰ νὰ τὰ θηλάσουν, ὥσπου νὰ φέρουν τὸ γάλα καὶ κατόπιν τ' ἁρμέγουν.

('Απὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ι. Γ. Παπαϊωάννου, «Τὸ Πάπιγκο», Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 177, 186-187)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

'Από τὸ πρῶτο τεῦχος μας (σελ. 42) δώσαμε τὴν ὑπόσχεση γιὰ μιὰ 'Ηπειρωτικὴ Βιβλιογραφία λίγο ἢ πολὺ σχολιασμένη. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πλήρης στὸ ὀλιγοσέλιδο τώρα περιοδικό μας. Θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ἐρανίσματα. Μὲ τὸν καιρό, ἐλπίζουμε, θὰ γίνη κάτι ὁλοκληρωμένο. 'Επαναλαμβάνουμε τὴν παράκληση στοὺς συγγραφεῖς καὶ στοὺς ἐκδότες νὰ μᾶς στέλλουν ἀνάτυπα ἢ ἀντίτυπα τῶν δημοσιευμάτων τους, ποὺ θὰ καταχωρίζονται στὶς σελίδες αὐτὲς τοῦ περιοδικοῦ καὶ θὰ εἰσάγωνται στὴ Βιβλιοθήκη τῆς 'Ηπειρωτικῆς 'Εστίας. Τώρα μιὰ πρώτη δόση καὶ — ἂς εὐχηθοῦμε — καλὴ ἀρχή! 'Η σειρὰ κατατάξεως καὶ ἡ ἔκταση τοῦ σχολίου μας κάθε φορὰ δὲν σημαίνει ἀξιολόγηση τῆς ὕλης.

— 'Η βραβευμένη ἀπὸ τὴν 'Ακαδημία 'Αθηνῶν «'Ηπειρωτικὴ 'Εστία», μηνιαία Γιαννιώτικη 'Επιθεώρηση, συνεχίζει τὴν ἔκδοσή της μὲ Διευθυντὴ τὸν Δημοσθένη Γ. Κόκκινο, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο ἱδρυτή της Μιχ. Χαρ. Μάνο, καὶ μὲ 'Επιτροπὴ 'Επιμελείας τῆς Ὕλης, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν 'Αρσένη Γεροντικό, τὸν Τάκη Σιωμόπουλο, τὸν Νίκο Τέντα καὶ τὸν Κ. Φωτόπουλο. Πήραμε ἤδη τὸν ΚΗ' τόμο, τεῦχος 320-321, 'Ιαν.-Φεβρ. 1979, μὲ πολὺ ἐνδιαφέροντα, ὅπως συνήθως, περιεχόμενα.

— 'Η Ἄννα Δερέκα μετὰ τὸ «Φθινοπωρινὸ Θάρρος» (1977) κυκλοφόρησε τὸ δεύτερο δεῖγμα τῆς πνευματικῆς της δημιουργίας, «69 Ποιήματα 'Αγάπης» ('Ιωάννινα, Μάϊος 1979), μὲ καλλιτεχνικὸ φωτογραφικὸ πορτραῖτο της ἀπὸ τὸν Ἄγγελο Καλογερίδη.

— 'Ενδιαφέρουσα ἔκδοση τοῦ Βασ. Χαρίση, Κανόνες κατασκευῆς τούμπας πολλῶν τάφων ('Ιωάννινα 1978) φέρνει στὸ νοῦ τὸ πλατωνικὸ χωρίο, ἀπὸ τοὺς Νόμους του (947 D-E), «θήκην δὲ ὑπὸ γῆς αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι ψαλίδα προμήκη λίθων ποτίμων καὶ ἀγήρων εἰς δύναμιν, ἔχουσαν κλίνας παρ' ἀλλήλας λιθίνας κειμένας, οὗ δή τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ χώσαντες, πέριξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι πλὴν κώλου ἑνός, ὅπως ἂν αὔξην ὁ τάφος ἔχῃ ταύτῃ [τὴν] εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, ἂν ἐπιδέῃ χώματος τοῖς τιθεμένοις». 'Ο Πλάτων ἔτσι νομοθέτησε γιὰ τοὺς ἀνώτατους ἄρχοντες τῆς Πολιτείας του, τοὺς Νομοθέτες, καὶ οἱ Μακεδόνες τὸ ἐφάρμοσαν μετὰ τὴν πλατωνικὴ διδασκαλία τοῦ 'Αριστοτέλη στὴ Μίεζα (342-319 π.Χ).

— 'Ο καθηγητὴς Κ. Μητσάκης μελέτησε Πομάκικες διασκευὲς τοῦ τραγουδιοῦ γιὰ τὸ Γεφύρι τῆς Ἄρτας, ἀνακοίνωσε τὴ μελέτη του στὸ Γ' Συμπόσιο Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου καὶ τώρα περιλαμβάνεται στὰ Πρακτικὰ τοῦ Συμποσίου αὐτοῦ. Τὸ Δ' Συμπόσιο Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου θὰ συνέλθη, ὡς γνωστόν, τὸν 'Οκτώβριο αὐτοῦ τοῦ ἔτους στὰ 'Ιωάννινα καὶ τὸ ὀργανώνουν ἀπὸ κοινοῦ τὸ νεοσύστατο Ἵδρυμα Μελετῶν 'Ιονίου καὶ 'Αδριατικοῦ Χώρου (ἕδρα 'Ιωάννινα) καὶ τὸ δραστήριο Ἵδρυμα Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου τῆς Θεσσαλονίκης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

— Ἐνῶ οἱ ἐκδόσεις τῆς Ἑταιρείας Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν ξεπερνοῦν ἤδη τὸν ἀριθμὸ τῶν 22, τὸ νεοσύστατο Ἵδρυμα Μελετῶν Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ Χώρου (ΙΜΙΑΧ), μὲ πρόεδρο τὸν ἴδιο πρόεδρο τῆς ΕΗΜ καὶ τώρα Δήμαρχο Ἰωαννίνων, τὸν ἀκάματο καὶ ἀγέραστο κ. Κώστα Φρόντζο, ἄρχισε τὶς δικές του ἐκδόσεις. Κυκλοφόρησαν ἤδη τῆς Ἐλευθερίας Ἰ. Νικολαΐδου, Ξένες προπαγάνδες καὶ ἐθνικὴ ἀλβανικὴ κίνηση στὶς μητροπολιτικὲς ἐπαρχίες Δυρραχίου καὶ Βελεγράδων κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα (Ἰωάννινα 1978), τοῦ Ἀπ. Ἀθ. Γκλαβίνα, Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων (Ἰωάννινα 1978), τοῦ Ἀλκ. Χαραλαμπίδη, Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς Ἐφτανησιώτικης ζωγραφικῆς τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰ. (Ἰωάννινα 1978) καὶ τοῦ Ἰ. Βάρτσου, Δυτικὴ πολιτικὴ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πέμπτον π.Χ. αἰῶνα (Ἰωάννινα 1978). Κρίθηκαν ἤδη ἐγκωμιαστικὰ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Ἰ. Βάρτσου π.χ. κρίνεται ἀπὸ τὸν Ἄγγλο ἱστορικό, καθηγητὴ κ. N. G. L. Hammond στὸ περιοδικὸ Balkan Studies, 19 (1978) σελ. 447 κ.ἑ., ὅπου διαβάζουμε (καὶ μεταφράζουμε) τὸ συμπέρασμα: «Εἶναι μιὰ σπουδαία συμβολὴ σ' ἕνα πολὺ κεντρικὸ θέμα τῆς ἱστορίας τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. Ἔχει αὐτὸν τὸν πολὺ ἐπιθυμητὸ συνδυασμὸ προσόντων, δηλ. εἶναι ἐξαντλητική, λεπτομερὴς καὶ κατάλληλη μελέτη κάθε στοιχείου ἀπὸ τὶς μαρτυρίες καὶ συγχρόνως μιὰ ἰσορροπημένη κρίση τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων της στὸν κόσμο τῶν ἑλληνικῶν πόλεων-κρατῶν. Ἐπὶ πλέον, διαβάζεται ἔξοχα. Γιατὶ ὁ κ. Βάρτσος γράφει συμπυκνωμένα καὶ ἐμφαντικὰ καὶ ἔχει δώσει πληρέστατες παραπομπὲς στὰ σύγχρονα συγγράμματα, μιὰ διαλεγμένη βιβλιογραφία καὶ δυὸ πίνακες. Εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων».

— Ἡ Ἑταιρεία Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν συνεχίζοντας καὶ εὐρύνοντας τὸν κύκλο τῶν πνευματικῶν δραστηριοτήτων της ἐγκαινίασε ἀπὸ τὸ 1979 τὴν ἔκδοση «Ἠπειρωτικοῦ Ἡμερολογίου». Τὸ «Ἠπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο 1979» περιλαμβάνει στὶς 428 σελίδες του πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα κείμενα. Ἀπὸ ἀνάγκη συντομίας περιοριζόμαστε νὰ μνημονεύσουμε τὶς μελέτες τῶν καθηγητῶν Ν. Β. Τωμαδάκη, Ἠπειρωτικαὶ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ Λιβόρνον, Ε. Κριαρᾶ, Ὁ Κονεμένος καὶ ἡ σύγχρονή του λογοτεχνία, Κ. Γκανιάτσα, Τὰ βότανα στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὰ γιατροσόφια, Φ. Πέτσα, Αἰακὸς καὶ Αἰακίδες, Παν. Χρήστου, Πρίσκος ὁ Ἠπειρώτης Ξεχωρίζουμε ἀκόμα λογοτεχνήματα τοῦ Τάκη Τσιάκου, τῆς Χρυσάνθης Ζιτσαία, τοῦ Γιάννη Σαραλῆ, τοῦ Χαράλ. Πέτσκου. Δυὸ παραδείγματα «πρὸς ἀποφυγὴν» περιλαμβάνονται στὶς σελίδες 301-313 καὶ 334-336. Εἶναι περίεργο πῶς πέρασαν αὐτὰ τὰ «ἀμάρτυρα» ἕως καὶ ἐξωφρενικὰ κείμενα στὶς σελίδες ἑνὸς Ἠπειρωτικοῦ Ἡμερολογίου, ποὺ φέρει τὴ σφραγίδα τῆς Ἑταιρείας Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν. Ἀρχὴ εἶναι, ἀλλὰ νὰ μὴ συνεχισθῆ τὸ κακό. Λίγες σελίδες λιγώτερες δὲν πειράζει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

— Στὴ σειρὰ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν ἐξεδόθη τοῦ Στάθη Δ. Λαμπρίδη, Ἰωάννης Λαμπρίδης (Ἀθῆναι 1979). Περιλαμβάνει ὁμιλία καὶ ἄλλα σχετικὰ γιὰ τὸ Νεόφυτο Δόττο, τὸν Νικ. Ἰωαννίδη καὶ τὸν Ἰωάννη Λαμπρίδη, καί, φυσικά, γιὰ τὴν πατρίδα τους, τὰ Ἄνω Σουδενὰ (τώρα Ἄνω Πεδινὰ) καὶ τὸ Ζαγόρι.

— Ὁ Ἰωάννης Γ. Παπαϊωάννου δημοσίευσε ὡραῖο βιβλίο γιὰ τὴ γενέτειρά του, μὲ τίτλο Τὸ Πάπιγκο, ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα χωριὰ τοῦ Ζαγοριοῦ, πρῶτος τόμος, Θεσσαλονίκη 1977, σελίδες 226. Τὸ πρῶτο μέρος περιλαμβάνει περιγραφὴ τοῦ Παπίγκου, τὴν ἱστορία, τὴν παράδοση, τὰ ἀξιοθέατα καὶ τὰ ἄλλα ἐνδιαφέροντα τῆς περιοχῆς, κ.λ. Τὸ δεύτερο μέρος ἀναφέρεται στοὺς κατοίκους, τὶς ἐποχιακὲς ἐργασίες καὶ ἄλλες συνήθειες. Δείγματα γιὰ τὰ βελάνια καὶ τὸ γέννο δίνομε στὴ σελίδα 42 αὐτοῦ τοῦ τεύχους μας. Ὁ πρῶτος τόμος προμηνύει καὶ δεύτερο. Νὰ εὐχηθοῦμε στὸ δεύτερο τόμο νὰ μὴ ἀδικηθοῦν τόσο οἱ εἰκόνες; Θὰ βρεθῆ κανένας νὰ βοηθήσει; Εἶναι κρίμα νὰ ἀδικοῦνται τὰ πράγματα ἀπὸ τὶς εἰκόνες.

— Ὑψηλοῦ ἐπιπέδου τὰ περιεχόμενα τῶν τόμων τῆς Δωδώνης, Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, ἀλλὰ δὲν εἶναι μέσα στὰ πλαίσια τῶν δυνατοτήτων τοῦ περιοδικοῦ μας, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα εἰδικὰ δημοσιεύματα τῶν Σχολῶν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Πανεπιστημίου. Τὰ χαιρόμαστε, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὰ παρουσιάσουμε στὶς περιωρισμένες σελίδες μας μὲ κάποια πληρότητα.

— Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἱδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν σημειώνουμε τοῦ Μεν. Ζώτου, Τὸ Δημοτικὸ Τραγούδι τῆς Β. Ἠπείρου (Ἰωάννινα 1978).

— Ὁ βραβευμένος ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν Σκουφᾶς, τριμηνιαία ἔκδοση τοῦ ὁμώνυμου Μουσικοφιλολογικοῦ Συλλόγου τῆς Ἄρτας, συνεχίζει τὴν ἔκδοσή του στὸν 23ο χρόνο τώρα, μὲ ἐνδιαφέρουσα ἱστορική, λαογραφικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ὕλη.

— Ὁ Τάκης Σιωμόπουλος δίνει πάλι ἕνα ὁλοζώντανο πνευματικὸ παρὸν στὴ σειρὰ τῶν σαράντα τόσων χρόνων τῆς δημιουργίας του. Εἶναι τὸ Ξάνθος-Φλάβιος Ἀπελλῖνος, ἕνα ποιητικὸ «παραμύθι», ποὺ ἀποδίδει τὴν οὐσία τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ρωμαιοκρατίας. Τὸν Ἑλληνισμὸ αὐτὸ ἀκολούθησε ἡ Ρωμιοσύνη. Δεῖγμα — ὅσο εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῆ ἐδῶ — ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Τάκη Σιωμόπουλου ἔχει ὁ ἀναγνώστης σὲ ἄλλη σελίδα τοῦ τεύχους αὐτοῦ. Εἶναι Ὁ Τελευταῖος Ἀκρίτας.

— Στὸ περιοδικὸ Balkan Studies 19 (1978) σελ. 373-411 ὁ κ. Μελέτιος Θεοφίλου δημοσιεύει μελέτη του στὰ γαλλικὰ μὲ τίτλο (μεταφράζω): Κοινωνικὲς ἀπόψεις τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος σ' ἕνα χωριὸ τῆς ΒΑ Ἠπείρου καὶ γενικώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τερα στὴν Ἑλλάδα. Πρόκειται γιὰ τὴ Βίτσα, πού, ὅπως ὁ συγγραφεὺς παρατηρεῖ εἶναι «χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀριθμοῦ κοινοτήτων τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ γενικώτερα τῆς Ἠπείρου».

— Σημειώνουμε ἐπίσης ἄρθρο τοῦ Εὐστρατίου Τσαπαρλῆ, Τρεῖς μεταβυζαντινοὶ ξυλόγλυπτοι ἄμβωνες ἀπὸ τὴν Ἤπειρο, Περιοδ. Παρνασσός, Κ', 4, Ὀκτ. -Δεκ. 1978, σελ. 561-576.

— Στὰ τελευταῖα τεύχη τοῦ ἑξαμηνιαίου περιοδικοῦ «γιὰ τὴν ἄμεση ἀρχαιολογικὴ ἐνημέρωση», ποὺ ἐκδίδει τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν μὲ καθυστέρηση, περιλαμβάνονται καὶ μελέτες ποὺ ἀναφέρονται σὲ νέα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα τῆς Ἠπείρου. Τὸ περιοδικὸ ὀνομάζεται Ἀρχαιολογικὰ Ἀνάλεκτα ἐξ Ἀθηνῶν (ΑΑΑ). Στὸ δεύτερο τεῦχος τοῦ τόμου Χ (1977) δημοσιεύει ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, ἄλλοτε Ἔφορος Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Ἠπείρου, κ. Παναγιώτης Βοκοτόπουλος, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν του στὴν Παντάνασσα τῆς Φιλιππιάδος κατὰ τὸ 1976. «Ὁ ναὸς αὐτός, ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, τὸν ὁποῖον ἀνήγειρε ὁ δεσπότης Μιχαὴλ ὁ Β' (1231-1267) ἀνήκει στὴν σχετικὰ σπάνια κατηγορία τῶν συνθέτων σταυροειδῶν ἐγγεγραμμένων, ὅπου τὰ γωνιαῖα διαμερίσματα καλύπτονται ἀπὸ τρουλλίσκους. Περίστωο, ποὺ ἀπολήγει σὲ δύο συμμετρικὰ παρεκκλήσια, περιβάλλει τὸ ναὸ ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς» (σελ. 149). Στὸ ἴδιο τεῦχος ἡ Ἐπιμελήτρια τῆς Ἐφορείας (Κλασικῶν) Ἀρχαιοτήτων Ἠπείρου κ. Ἰωάννα Η. Ἀνδρέου δημοσιεύει εὑρήματα κιβωτιόσχημου τάφου στὸ Ρωμανὸ Ἰωαννίνων, πρωτογεωμετρικῶν χρόνων.

— Στὸ 18ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ Μακεδονικά, τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν (Θεσσαλονίκη 1978) ὁ Κώστας Στ. Σπορέλας δημοσιεύει «Ἕνα ξεχασμένο χειρόγραφο ἀπὸ τὴ Νάουσα». Εἶναι ἀντίγραφο ἔργου τοῦ Κ. Ἀναστασιάδου ἀπὸ τὸν Δημήτριο Ἰωαννίδη «ἐκ Δραγάρης τοῦ Ζαγορίου», ὅπως ὁ ἴδιος ἔγραφε. Ἐγκαταστάθηκε στὴ Νάουσα μετὰ τὴν καταστροφὴ της ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1822 μαζὶ μὲ τὴ γυναίακ του ὡς «ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων». Στὸ Ζαγόρι, εἰδικώτερα στὸ Μακρύνο, ὅπως γράφει ὁ ἴδιος, ξαναπῆγε τὸ Μάη τοῦ 1853. Ἡ πληροφορία περὶ Ἠπειρωτῶν στὴ Νάουσα προστίθεται σὲ ἄλλες γνωστὲς σχέσεις, ἰδὲ π.χ. στὸ ἴδιο περιοδικό, Μακεδονικά, 7, 1967, σελ. 81 κέ., ἄρθρο τοῦ Φ. Πέτσα, Νιάουστα - Γλυτουνιαύστα.

— Τελειώνουμε μὲ ἕνα ἰδιαίτερα ἀξιόλογο βιβλίο ξένο, τοῦ Arthur Foss, Epirus, ἔκδοση Faber, Λονδίνο-Βοστόνη 1978. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μπορέσουμε νὰ δώσουμε στὸ προσεχὲς τεῦχος μας λεπτομερέστερη βιβλιοκρισία, περιοριζόμαστε ἐδῶ στὴν παρουσίαση μόνον τοῦ βιβλίου, ὅπως γίνεται ἀπὸ τὸν ἐκδότη στὸ κάλυμμα τοῦ ἐξωφύλλου:

«Ἡ Ἤπειρος, ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ ἀνάμεσα στὴν Ἀλβανία, στὰ νησιὰ τοῦ Ἰονίου καὶ στὴν κεντρικὴ ὀροσειρὰ τῆς Πίνδου, ἔγινε γιὰ πρώτη φορὰ γνωστὴ στὸν ἀγγλόφωνο κόσμο ἀπὸ τὸ δεύτερο Ἄσμα τοῦ Childe Harold's Pilgrimage, ποὺ ὁ Βύρων ἔγραψε ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψή του στὴν αὐλὴ τοῦ περί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φημου 'Αλῆ Πασᾶ, ὁ ὁποῖος τότε κυβερνοῦσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς 'Αλβανίας.

Ὁ Arthur Foss, ποὺ ὑπηρέτησε στὴν Ἤπειρο μεταξὺ 1944-46 καὶ ξαναγύρισε 30 χρόνια ἀργότερα γιὰ μιὰ παρατεταμένη ἐξερεύνηση, γράφει γιὰ τὰ ἴχνη τῆς μακρᾶς ἱστορίας ποὺ διατηροῦνται ἐκεῖ: γιὰ τὴ Δωδώνη μὲ τὸ μεγάλο θέατρό της, γιὰ τοὺς ἀρχαίους λίθους τοῦ Νεκρομαντείου κάτω ἀπὸ μιὰ ἐκκλησία τοῦ 18ου αἰῶνος, τόπους ποὺ ἦταν ἤδη παλαιοὶ ὅταν ὁ Ὅμηρος περιέγραφε τὴν ἐπίσκεψη τοῦ 'Οδυσσέως ἐκεῖ. Γράφει γιὰ τὶς θέσεις τῶν ἠπειρωτικῶν πόλεων, ποὺ κατέστρεψαν οἱ Ρωμαῖοι τὸ 167 π.Χ., γιὰ τὰ ἐρημικά, ἐντυπωσιακὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως, τὴν ὁποία ἔχτισε ὁ Αὐγουστος γιὰ νὰ πανηγυρίση τὴ νίκη του κατὰ τοῦ 'Αντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τώρα ἔχει τὸ μικρὸ της Μουσεῖο καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ψηφιδωτὰ στὰ Βαλκάνια, ἀνεσκαμμένα σὲ παλαιοχριστιανικὲς βασιλικές.

Γράφει γιὰ τὴν Ἄρτα τῶν Βυζαντινῶν καὶ γιὰ τὰ 'Ιωάννινα ποὺ ἔγιναν πρωτεύουσα στὰ χρόνια τῶν Τούρκων, μὲ τοὺς μιναρέδες τους νὰ καθρεφτίζονται στὰ ἥσυχα νερὰ τῆς λίμνης, μὲ τὶς θαυμάσιες ἐκκλησίες τους στολισμένες μὲ σκαλισμένα τέμπλα, μὲ εἰκόνες καὶ ζωγραφιές.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς 'Ηπείρου εἶναι ποικιλόμορφοι καὶ ἰδιότυποι ὅπως ὁ τόπος τους. Οἱ 'Ηπειρῶτες εἶναι πολεμισταί, ἀπόγονοι τῶν στρατευμάτων ποὺ ὁ Πύρρος ὁδήγησε 24 μίλια ἔξω ἀπὸ τὴ Ρώμη. Ἡ ἀντίστασή τους κατὰ τοῦ Μουσολίνι καὶ τοῦ Χίτλερ ἀκολούθησε τὴν ἴδια αὐτὴ παράδοση. Ὁ Arthur Foss τὴν εἶδε ἀπὸ κοντά. Περιγράφει τοὺς βλάχους καὶ τοὺς σαρακατσάνους, τὸ καθαρότερο ἴσως ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ φῦλα, τῶν ὁποίων ἡ παράδοση τῆς νομαδικῆς ζωῆς τώρα μόνον ἀρχίζει νὰ ἐκφυλίζεται ὕστερα ἀπὸ πολλὲς χιλιετηρίδες. Οἱ λόγοι γι' αὐτὸ καθὼς καὶ ὁ τύπος τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς στὴν ὕπαιθρο ἐξετάζονται λεπτομερῶς.

'Από τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, ὁ ἀναγνώστης ζεῖ πάντοτε τὸ θαυμάσιο τοπίο — βουνά, ποτάμια, ἐρημικὲς ἀκτές, ἀλλοῦ ἕνα ἀπόμακρο μοναστήρι, ἀλλοῦ ἕνα ἐνετικὸ κάστρο, ἀλλοῦ ἕνας ἐρειπωμένος μιναρές. Ὅλα μαζὶ κάμουν αὐτὴν τὴν λίγο γνωστὴ περιοχὴ μία ἀπὸ τὶς περισσότερο ἀπολαυστικὲς τῆς Ἑλλάδος».

'Ερανιστὴς

— Πήραμε ἐπίσης τὸ Ἁ ρ μ ο λ ό ι, τρίμηνη ἔκδοση μὲ θέματα ἀπὸ τὴν Πυρσόγιαννη καὶ τὰ γύρω μαστοροχώρια (Γραφεῖα Β. Κωνσταντίνου 42, Λάρισα), τὴν 'Η π ε ι ρ ω τ ι κ ὴ Ἑ τ α ι ρ ε ί α, δελτίον πνευματικῆς ἐνημερώσεως, μηνιαία ἔκδοση τῆς ὁμώνυμης Ἑταιρείας (ὁδὸς Μαυρομιχάλη 7, 'Αθῆναι), Τ ὸ Ζ α γ ό ρ ι μ α ς, μηνιαία ἔκδοση (Λόρδου Βύρωνος 21), Ν έ α τ ο ῦ Π ο λ υ δ ρ ό σ ο υ (Πάσχα 1978), Β ο ϊ α κ ὴ Ζ ω ὴ (Βενιζέλου 50, Θεσσαλονίκη), Ν ι ά ο υ σ τ α (Καραμπατάκη 1, Νάουσα), Π ε ρ ι η γ η τ ι κ ή, μηνιαῖο περιοδικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Περιηγητικῆς Λέσχης (Πολυτεχνείου 12, 'Αθῆναι, Τσιμισκῆ 56, Θεσσαλονίκη), Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ὴ 'Ε π ι θ ε ώ ρ η σ η (Ἁγ. Δημητρίου 47, Θεσσαλονίκη).

ἡ «Ἤπειρος»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

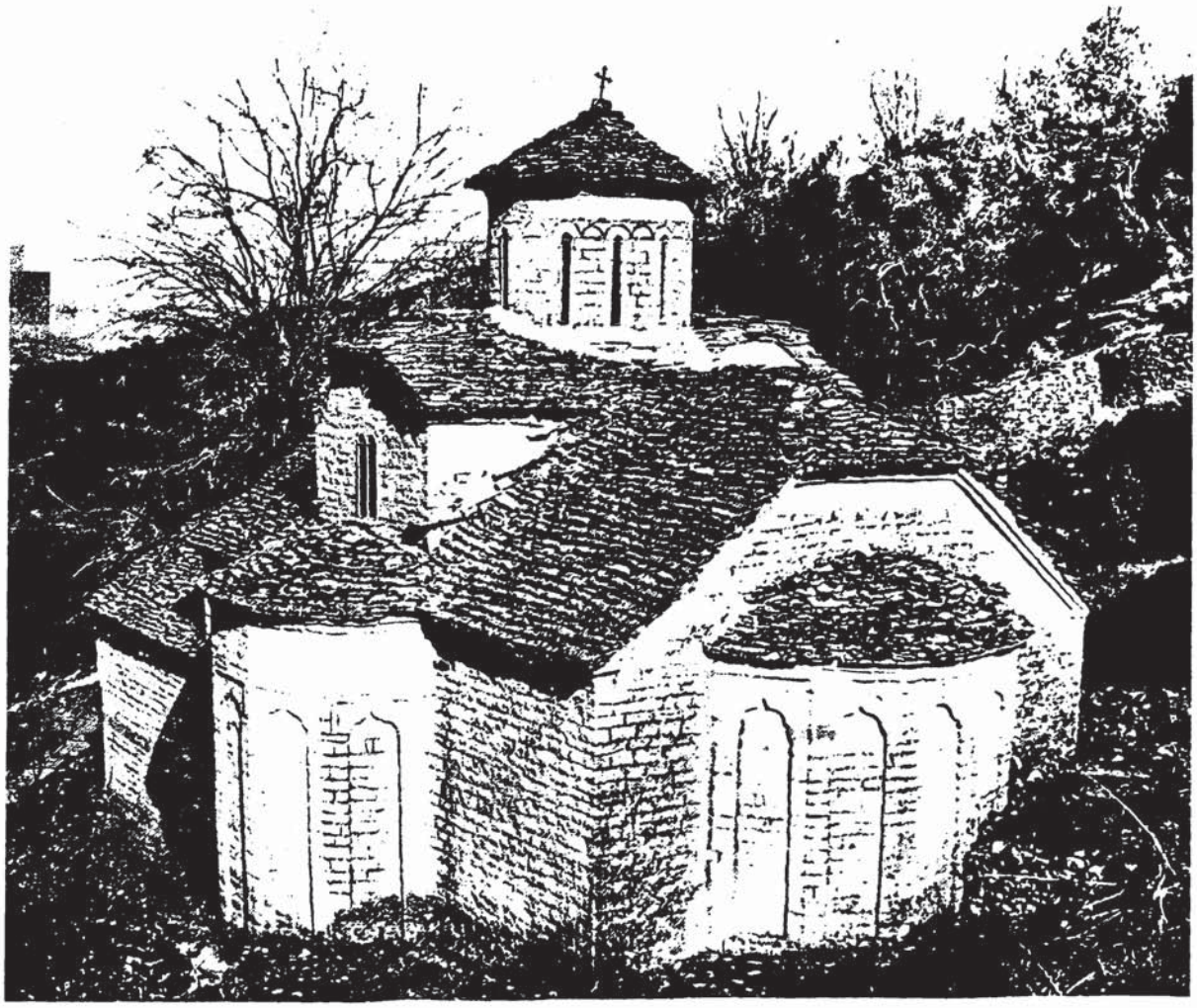

Ἡ μονὴ Ἀγγελομάχων Κουρέντων. Φωτογραφία Τένη Παναγιωτίδη.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ὁ Γερο-Δούκας —γύρω στὰ 1900— εἶχε κάνει καὶ δάσκαλος στὸ χωριό του. Ὄχι πὼς εἶχε κανένα πτυχίο. Ἀλλὰ ἤξερε γράμματα. Καὶ πρὸ παντὸς εἶχεν ἦθος, ποὺ τὸν ἔκανε σεβαστὸ σὲ ὅλους. Καὶ θυμοσοφία.

Τοῦ ἔλειπε τὸ ἕνα μάτι. Τὰ μυαλά του πάντως τὰ κράτησε γερὰ ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα. Ὅλοι τόν σέβονταν.

Ἦταν ὅμως καὶ ἡ κακότροπη γειτόνισσα. Οἱ ἀφορμὲς δὲν ἔλειπαν: Τὸ γίδι, ἡ κότα, συνηθισμένες ἀφορμὲς στὰ χωριά. Καὶ ἡ γειτόνισσα δὲν κρατοῦσε τὴ γλώσσα της. Πότε-πότε τὰ ἔβαζε καὶ μὲ τὸ γέρο-Δούκα. Ἐκεῖνος δὲν ἀπαντοῦσε. Δὲν τὴ συνεριζόταν. Αὐτὸ ἀντὶ νὰ ἡμερώση τὴ γλωσσοκοπάνα, τὴν ἐρέθιζε περισσότερο.

Μιὰ φορά, ἀφοῦ μουρμούρισε ὅσα εἶχε νὰ μουρμουρίση, ἀφοῦ φώναξε ὅσα εἶχε νὰ φωνάξη, ἀφοῦ καταράστηκε χωρὶς νὰ πάρη ἀπάντηση, τέλος ξεφώνησε μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς φωνῆς της κι ἄκουσε ὅλος ὁ μαχαλάς:

— Γκαβούλιακαααα!

Καὶ μόνον τότε ὅσοι ἔτυχαν κοντὰ ἄκουσαν τὸ γέρο-Δούκα, τὸ «γκαβὸ» ἀπὸ τὸ ἕνα μάτι. σχεδὸν νὰ μονολογῆ:

— Ἄ! τώρα εἶπες μιὰν ἀλήθεια!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

'Απὸ τὸ ἀρχεῖον 'Ιωάννου Πέτσα ἀντλοῦμε καὶ τὰ τέσσερα ἀκόλουθα ἔγγραφα, ποὺ δίνουν πληροφορίες γιὰ τὸ κοινοτικὸ δίκαιο στὰ χωριά μας κατὰ τὴν τουρκοκρατία. Εἶναι 1) ἐγγυητικὸν Γ. Σακελλαρίου, 2) 'Εγγυητικὸν Λαζ. Ζορδούμη, 3) 'Αναίρεσις τοῦ προηγουμένου ἐγγυητικοῦ καὶ 4) συμβόλαιον βοσκοῦ 'Ηλία Τσινάβου.

1

'Εγγυητικὸν Γεωρ. Σακελλαρίου

'Επειδὴ ὁ Γ. 'Αναστασιάδης πηγαίνει φαμπιλικῶς εἰς Εὐρώπην, ὁ ὑποφ. ἐγγυοῦμαι καλῶς νὰ πληρώσω κατὰ ἔτος ὅλα τὰ βασιλικὰ δοσήματα καὶ ὅσα ἄλλα δευτέρια ρίχνονται εἰς τὸ χωρίον μας, καθὼς τὰ τακτικὰ ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἔκτακτα διὰ τὸν ἴδιον Γ. 'Αναστασιάδην· ὑπόσχομαι νὰ πληρώσω τακτικῶς χωρὶς λόγον προφάσεως· καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑποφαίνομαι.

'Ιωάννινα 25 Σεπτεμβρίου 1879

Γεώργιος Σακελλαρίου
ὑπόσχομαι τὰ ἄνωθεν

2

'Εγγυητικὸν κ. Λαζ. Ζορδούμη

'Ο ὑποφαινόμενος ὑπόσχομαι νὰ πληρώσω τακτικῶς εἰς τὴν κοινότητα τοῦ χωρίου μας 'Αρτσίστης τοὺς ἐτησίους βασιλικοὺς φόρους τῶν κ.κ. ἀδελφῶν Τσιοπόρη, δι' οὓς ἦτο ἐγγυητὴς ὁ μακαρίτης πατήρ μου, καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑποφαίνομαι.

'Εν 'Αρτσίστῃ τῇ 3 'Απριλίου 1896

Λάζαρος 'Ι. Ζορδούμης
ἐγγυῶμαι τ' ἄνωθεν

(Χαρτοσημασμένο μὲ δύο χαρτόσημα,
τὸ καθένα ἀξίας εἴκοσι παράδων)

3

'Αναίρεσις τῆς ἐν σελ. 5 Α' ἐγγυήσεως

Οἱ ὑποφαινόμενοι πληρεξούσιοι τῆς κοινότητος 'Αρτσίστης περὶ ἐξελέγξεως τῶν λογ/σμῶν τῆς τοῦ ἔτους 1896-97 Μουχταροδημογεροντίας συσκεφθέντες μετὰ τῆς ἤδη διορισθείσης Μουχταροδημογεροντίας τοῦ ἔτους 1897-98 καὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Κεντρικῆς 'Εκκλησίας τὸ ζήτημα τῆς ἐγγυήσεως τοῦ Λαζάρου Ζορδούμη, ἣν κληρονομικῶς διεδέχθη παρὰ τοῦ πατρός του διὰ τοὺς βασιλικοὺς φόρους τῶν ἀδελφῶν Τζιοπόρη καὶ εὑρόντες, ὅτι εἶναι ἄδικον νὰ ὑποβάλληται εἰς χρηματικὰς δαπάνας κατ' ἔτος διὰ τοὺς βασιλικοὺς φόρους αὐτῶν, ὡς ἐκ τῆς ἀρνήσεως, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουσιν εἰς αὐτὸν ἕκαστον ἔτος περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν βασιλικῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φόρων, ἀπεφασίσαμεν παμψηφεί, ἵνα, ἀφιερώσαντος τοῦ Λαζάρου Ζορδούμη τὴν ἐν τῇ πατρίδι μας εὑρισκομένην κτηματικὴν περιουσίαν τῶν ἀδελφῶν Τσιοπόρη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐμβάσαντος εἰς τὸ κοινοτικὸν ταμεῖον εἴκοσι (20) εἰκοσόφραγκα, ἅτινα ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Μονῆς, ἀπαλλάξωμεν τῆς ἐγγυήσεως, καὶ τοῦ λοιποῦ κηρύττομεν αὐτὸν ἀπαλλαγέντα καὶ ἀνεύθυνον ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς βασιλικοὺς φόρους τῶν ἀδελφῶν Τσιοπόρη, οὕστινας, ὡς ποριζομένη ὠφελείας ἐκ τῶν ἀνωτέρω, θὰ πληρώνῃ ἡ Κοινότης μέχρι ἐπιστροφῆς των. Διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν πρακτικὸν ὑπογεγραμμένον.

Ἐν Ἀρτσίστῃ τῇ ... Μαρτίου 1898

Οἱ πληρεξούσιοι τῆς κοινότητος	*Οἱ Μουχταροδημογέροντες*	*Οἱ Ἐπιτρόποι*
Θ. Βότσης	*Κων. Δημ. Γκελλιάδης*	...
Πασχ. Σικιώτης	*Κων. Δούκας*	...
Ἰωάν. Γιέπης	*Δημ. Πασχάλης*	...
	Ματθ. Γεωργίου	...

4

Συμβόλαιον

Οἱ ὑπογεγραμμένοι Μουχταροδημογέροντες τοῦ χωρίου Ἀρτσίστης συνεφώνησαν βοσκὸν τὸν Ἠλίαν Τσινάβον μὲ τὰς ἑξῆς ὑποχρεώσεις:

1) Νὰ βόσκῃ τὰ γίδια γαλάρια καὶ ὅσο στεῖρα θελήσουν νὰ βαρέσουν εἰς αὐτὸν ἀπὸ σήμερον τὴν 23 Ἀπριλίου 1902-23 Ἀπριλίου 1903, δι' ἓν ἔτος.

2) Νὰ φέρνῃ τὰ γίδια μέσα μέχρι τῆς 15 Μαΐου, εἶτα θὰ κοιμᾶται ἔξω καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τὴν ἡμέραν διὰ νὰ ἀρμέγωνται.

3) Εἰς τὰς 15 Αὐγούστου νὰ βάλῃ τὰ ἀνάλογα τραγιὰ ὅσα ἀρκοῦν.

4) Δι' ὅσα γίδια χαθοῦν χωρὶς νὰ δείξῃ σημάδια νὰ τὰ πληρώνῃ πρὸς 30γρ. τὰ τρανὰ καὶ 15 γρ. τὰ βιτούλια ἄνευ προφάσεως.

5) Ὅσα γίδια ψοφήσουν εἴτε ὁ λύκος φάγῃ νὰ πηγαίνῃ εἰς τοὺς οἰκοκυραίους ἢ εἰς τοὺς Μουχταροδημογέροντας σημάδια τὰς κεφαλὰς καὶ νὰ δείχνῃ καὶ τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐψόφησαν εἴτε ὁ λύκος ἔφαγε, νὰ πηγαίνουν νὰ παρατηροῦν· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν ἐψόφησαν οὔτε ὁ λύκος ἔφαγεν παρὰ ἔκαμεν ὁ τσιομπάνος κατάχρησιν, τότε διὰ τὰ καταχρασθέντα νὰ πληρώνῃ πρὸς 60 γρ. τὰ τρανὰ καὶ πρὸς 30 γρόσ. τὰ μικρά.

6) Ὅ,τι ζημίας κάμῃ, νὰ πληρώσῃ, εἰς ἀμπελοχώραφα, λειβάδια καὶ κήπους.

7) Νὰ φερθῇ τίμιος καὶ πιστὸς εἰς τὸ ἔργον του καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Σ. Κυβερνήσεως, καὶ

8) Ἕκαστος οἰκοκύρης νὰ πληρώνῃ εἰς τὸν Ἠλίαν πρὸς 3 γρόσια καὶ 2 ὀκ. ἄλευρον δι' ἕκαστον γίδι δι' ἓν ἔτος καὶ 20 παρ. διὰ προτσιαλιάτικο τὰ ὅσα θὰ εἶναι διὰ προτσιάλον.

Οὕτως ἐμείναμεν σύμφωνοι ἀμφότερα τὰ μέρη.

Τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1902, Ἀρτσίστα.

Οἱ Μουχταροδημογέροντες *Ὁ Τσιομπάνος*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ - ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ

Τοῦ καθηγητοῦ κ. Φ. Πέτσα

Ἡ Μακεδονία πῆρε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες. Ἡ Ἤπειρος ἔδωσε τὸ ὄνομά της στοὺς κατοίκους της. Αὐτὸ ἂς τὸ σκεφθοῦμε λίγο περισσότερο καὶ ἂς τὸ ποῦμε κάπως ἀναλυτικώτερα.

Ὡς τὸ 700 π.Χ. περίπου οἱ Μακεδόνες ἦταν περιωρισμένοι πέρα ἀπὸ τὸ Βέρμιο, πρὸς Δυσμάς, ἢ κάτω ἀπὸ τὸν Ἀλιάκμονα, πρὸς Νότον. Ὁ μεγάλος κάμπος ἀνάμεσα στὰ βουνὰ καὶ στὴ θάλασσα ἦταν ἀκόμη ἄγνωστος στοὺς Μακεδόνες. Κάπου κατὰ τὸ 700 π.Χ. ἔπιασαν τὶς ἀνατολικὲς πλαγιὲς τοῦ Βερμίου, ὅπως μαθαίνομε κυρίως ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο. Ὡς τότε ὁ μεγάλος κάμπος, ποὺ πλημμύριζε ἀπὸ τὰ ποτάμια τὸ χειμώνα ἢ εἶχε τὸ καλὸ χορτάρι στὰ λιβάδια γιὰ ξεχείμασμα, αὐτὸς ὁ μεγάλος κάμπος ἀνάμεσα στὸν Ἀλιάκμονα καὶ στὸν Ἀξιό, ἀκόμα δὲν λεγόταν καὶ δὲν ἦταν Μακεδονία. Οἱ Μακεδόνες ἁπλώθηκαν ὡς τὸν Ἀξιὸ ἀργότερα, ὅπως μαθαίνομε κυρίως ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη. Καὶ ὁ Ἀρχέλαος περὶ τὸ 400 π.Χ. μετέφερε τὴν πρωτεύουσά του πλάι στὸν Ἀξιό, δηλαδὴ στὴν Πέλλα. Ἡ Μακεδονία χονδρικὰ ἔφθανε ὡς τὸν Ἀξιό, ὅταν ὁ Φίλιππος ἔγινε βασιλιάς. Ἡ Χαλκιδικὴ δὲν ἦταν ἀκόμα Μακεδονία, ἐνῶ ἀνατολικώτερα ἦταν τὰ ἀρχαῖα θρακικὰ φῦλα καὶ οἱ ἀποικίες τῶν Ἑλλήνων τοῦ Νότου στὰ παράλια.

Ὁ Φίλιππος ἔφθασε τὴ Μακεδονία ὡς τὸ Νέστο. Τὸ 348 π.Χ. προσάρτησε ὁριστικὰ τὴ Χαλκιδικὴ στὴ Μακεδονία. Προηγουμένως εἶχεν ἱδρύσει τοὺς Φιλίππους στὸν κάμπο τῆς Δράμας. Βέβαια οἱ κατακτήσεις τοῦ Φιλίππου καὶ μάλιστα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔφθασαν πολὺ πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ Νέστο, ἀλλὰ ποτὲ αὐτὰ τὰ μέρη πέρα ἀπὸ τὸ ποτάμι αὐτὸ δὲν ὠνομάσθηκαν Μακεδονία. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ εἶναι ὅτι οἱ Μακεδόνες ἔδωσαν τὸ ὄνομά τους στὴ Μακεδονία καὶ τὴν ἅπλωσαν ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Πίνδου καὶ τὸν Ὄλυμπο ὡς τὸ Νέστο πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ὡς τὸν Ἐριγῶνα πρὸς Βορράν, καθὼς ἐκεῖνοι ἁπλώνονταν σταδιακὰ μέσα στοὺς αἰῶνες τῆς Ἱστορίας. Ἔτσι ἔδωσαν οἱ Μακεδόνες τὸ ὄνομά τους στὴ χώρα τους. Τὸ ὄνομα Μακεδόνες ἦταν πρῶτα ἐθνικὸ καὶ ὕστερα ἔγινε ἱστορικογεωγραφικὴ ἔννοια, Μακεδονία.

Μὲ τοὺς Ἠπειρῶτες ἔγινε τὸ ἀντίθετο. Πρὶν ἀκόμα σχηματίσουν τὴν ἐθνικὴ καὶ κρατικὴ ἑνότητά τους οἱ Ἠπειρῶτες, ἡ Ἤπειρος (ἡ Στεριὰ) ὑπῆρχε. Οἱ κάτοικοί της εἶχαν ἄλλα ὀνόματα. Λέγονταν Θεσπρωτοί, Μολοσσοί, Χάονες κ.ο.κ. Οἱ θαλασσινοὶ Ἕλληνες ποὺ περνοδιάβαιναν ἀπὸ τὸ Ἰόνιο καὶ τὴν Ἀδριατικὴ στὸ δρόμο τους πρὸς τὴ Σικελία καὶ τὴν Κάτω Ἰταλία, δὲν νοιάζονταν πολὺ γι' αὐτοὺς τοὺς στεριανούς. Εἶχαν τὰ νησιὰ τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ λιμάνια τῆς στεριᾶς, ποὺ τοὺς ἐξυπηρετοῦσαν. Γιὰ τοὺς στεριανοὺς δὲν τοὺς ἔνοιαζε ποιοὶ ἦταν καὶ πῶς τοὺς ἔλεγαν. Τοὺς ὠνόμαζαν ὅλους μ' ἕνα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὄνομα: οἱ στεριανοί, οἱ ἠπειρῶτες. Καὶ τὸν τόπο τους τὸν ἔλεγαν ἁπλῶς: στεριά, ἤπειρο. Ἔλεγαν: ἡ ἤπειρος ἡ καταντικρύ», (ἐννοεῖται ἀντικρὺ τῆς Κερκύρας καὶ τῶν νησιῶν), «ἡ κατὰ Κέρκυραν Ἤπειρος» κ.λ. Ὅταν λοιπὸν τὰ διάφορα ἠπειρωτικὰ φῦλα ἐπέτυχαν νὰ ἑνωθοῦν καὶ νὰ κάμουν ἕνα κράτος, χρειάσθηκαν ἕνα ὄνομα γιὰ τὸ ἑνιαῖο αὐτὸ κράτος καὶ πῆραν τὸ ὄνομα τοὺ τοὺς ἔδωσαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ναυτικοί. Ἄφησαν τὰ ἐπὶ μέρους ὀνόματα (Θεσπρωτοί, Χάονες, Μολοσσοὶ κ.λ.), καὶ ὠνόμασαν τὴ νέα πολιτικὴ ἑνότητα Ἤπειρο, τὸ κράτος τους τὸ εἶπαν Κοινὸν τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ δέχθηκαν γιὰ ὄνομα δικό τους τὸ ὄνομα ποὺ τοὺς ἔδωσαν οἱ ἄλλοι: Ἠπειρῶτες. Μὲ κεφαλαῖο ἤτα πλέον. Ὄχι ἁπλῶς στεριανοί, ἀλλὰ Στεριανοί. Ὅπως λέμε τώρα οἱ Στερεολλαδίτες. Δὲν ἐννοοῦμε ὅλους τοὺς Ἕλληνες τῆς στεριᾶς, ἀλλὰ τῆς συγκεκριμένης περιοχῆ ποὺ λέγεται Στερεὰ Ἑλλάς. Ἔτσι λοιπὸν καὶ μὲ τοὺς Ἠπειρῶτες. Δὲν ἦταν πλέον οἱ κάτοικοι ὁποιασδήποτε στεριᾶς, ἀλλὰ οἱ ἀνήκοντες στὴν πολιτικὴ ἑνότητα ποὺ ὠνομάσθηκε Ἤπειρος καὶ εἶχε τὰ ὅριά της.

Ἂς ἰδοῦμε τώρα ποιὰ ἦταν αὐτὰ τὰ ὅρια. Τὸ Ἰόνιο Πέλαγος καὶ ἡ Ἀδριατικὴ βέβαια ἦταν σταθερὸ ὅριο πρὸς Δυσμάς, ἀλλὰ ὁ Ἀμβρακικὸς δὲν ὥριζε τὴν ἀρχαία Ἤπειρο πρὸς Νότον ὅπως τώρα, γιατὶ οἱ Ἀμφιλόχιοι ἀνῆκαν κι αὐτοὶ στοὺς Ἠπειρῶτες κατὰ τὸν Στράβωνα. Πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Ἠπείρου ἡ ὀροσειρὰ τῆς Πίνδου δὲν ἦταν βέβαιο καὶ αὐστηρὰ καθωρισμένο ὅριο γιὰ ὅλες τὶς περιόδους τῆς Ἱστορίας. Ὄχι μόνον γιατὶ οἱ ἑκάστοτε ἰσχυροὶ ἀπὸ τὴν μιὰ ἢ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς Πίνδοὺ ἅπλωναν τὴν κυριαρχία τους ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή τους, ἀλλὰ γιατὶ καὶ σὲ εἰρηνικὰ χρόνια οἱ συνθῆκες τῆς τότε ζωῆς δημιουργοῦσαν τὴ σύγχυση. Ὡς τώρα ἀκόμα ὑπάρχουν τσελιγκάδες ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Πίνδου πότε πρὸς τὴν Ἤπειρο γιὰ ξεχείμασμα καὶ πότε πρὸς τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλία. Φυλετικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς οἰκογένειες τῶν κτηνοτρόφων δὲν ὑπῆρχε, οἱ βιοτικὲς συνθῆκες ἦταν ἴδιες, ὁ πολιτισμός τους διαμορφώθηκε ἀνάλογα. Χωρὶς οὐσιώδεις διαφορές.

Οἱ ἀρχαῖες πηγὲς περιγράφουν μιὰ κατάσταση ποὺ οἱ πατέρες μας τὴν ἔζησαν ἀκόμα καὶ ὡς τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Ἔτσι ὁ Στράβων μᾶς πληροφορεῖ ὅτι 'Ημαθία ἐκαλεῖτο πρότερον ἡ νῦν Μακεδονία..., κατεῖχον δὲ τὴν χώραν ταύτην Ἠπειρωτῶν τινες, ἐνῶ ἀλλοῦ ὁ ἴδιος πάλι γράφει ὅτι μερικοὶ ὀνομάζουν Μακεδονία ὅλη τὴ χώρα ὡς τὴν Κέρκυρα αἰτιολογοῦντες ἅμα ὅτι καὶ κουρᾷ καὶ διαλέκτῳ καὶ χλαμύδι καὶ ἄλλοις τοιούτοις χρῶνται παραπλησίοις. Λοιπὸν Μακεδόνες καὶ Ἠπειρῶτες δὲν ξεχώριζαν. Τὸ ἴδιο κούρεμα, ἡ ἴδια διάλεκτος, τὸ ἴδιο ντύσιμο, ἴδια ὅλα.

Τί νὰ συζητοῦμε λοιπὸν γιὰ σύνορα; Ἐκεῖ ποὺ τὰ πράγματα εἶναι ἀλήθεια περισσότερο συγκεκχυμένα εἶναι πρὸς τὸ Βορρᾶ. Βέβαια πάλι ὁ γεωγράφος Στράβων εἶναι σαφής. Ἂν πάρωμε, λέει, τὴν Ἐγνατία ὁδὸ ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἐπίδαμνον καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν τόπων καὶ πᾶμε πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη ἐν δεξιᾷ μὲν ἐστι τὰ Ἠπειρωτικὰ ἔθνη..., ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὰ ὄρη τὰ τῶν Ἰλλυριῶν... καὶ τὰ ἔθνη τὰ παροικοῦντα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τώρα εἶναι ἀνάγκη δυστυχῶς νὰ ποῦμε ὅτι ἡ πραγματικὴ διαδρομὴ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μ' αὐτοὺς τοὺς δρόμους ποὺ ἐμεῖς ἀνιστόρητα, ἀγεωγράφητα καὶ ἀντεθνικὰ ὀνομάζομε Ἐγνατίες, Παρεγνατίες καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐνῶ — τὸ εἶπα ἐπανειλημμένως ἄλλοτε — μπορούσαμε νὰ δώσουμε σ' αὐτοὺς τοὺς δρόμους ἑλληνικώτερο ὄνομα. Ὁπωσδήποτε, ἡ ἀρχαία Ἐγνατία ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν Ἐπίδαμνο (Δυρράχιο) καὶ τὴν Ἀπολλωνία (βορείως τῆς Αὐλῶνος καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀώου), οἱ δύο κλάδοι ἑνώνονταν στὸν ποταμὸ Γενοῦσο (Σκούμπη), ἡ ἑνιαία πλέον Ἐγνατία περνοῦσε πάνω ἀπὸ τὶς λίμνες Ἀχρίδα καὶ Πρέσπες, ἀπὸ τὴν Ἡράκλεια (Μοναστήρι) κι ἔτσι κατέβαινε στὸν κάμπο τῆς Λυγκηστίδος (Φλωρίνης). Λοιπὸν ὄχι μόνον αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε τώρα Βόρειο Ἤπειρο, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκβολὲς τοῦ Ἀώου (πάνω ἀπὸ τὴν Αὐλῶνα) καὶ οἱ κοιλάδες τοῦ Ἄψου καὶ ὡς τὴν κοιλάδα τοῦ Γενούσου, δηλαδὴ ὡς τὴν Ἐγνατία ὁδό, ἦταν τόπος μὲ τὰ Ἠπειρωτικὰ Ἔθνη, ὅπως μᾶς τὸ λέει ὁ Στράβων, ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, γράφει στὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ περίπου, δηλαδὴ μὲ ρωμαιοκρατία, συνεπῶς καὶ νὰ ἤθελε νά... χαρισθῆ στοὺς Ἕλληνες δὲν θὰ μποροῦσε!

Σ' αὐτὸν λοιπὸν τὸ χῶρο ὡς ψηλὰ στὸ Γενοῦσο ποταμὸ ἀναπτύχθηκε ὁ πολιτισμὸς ὁ ἑλληνικὸς τῶν Ἠπειρωτιῶν καὶ τῶν Μακεδόνων, ὅπως βεβαιώνουν ἄλλωστε οἱ ἀψευδέστεροι μάρτυρες, τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης ὅταν δὲν ρητορεύει μὲ πνεῦμα πολιτικῆς, ἀλλὰ ἐκθέτει πορίσματα ἐρεύνης χωρὶς προκαταλήψεις, χωρὶς πολιτικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς. Τὰ ἔθνη, ἰδιαίτερα τὸ ἑλληνικό, δὲν ἔχει νὰ φοβηθῆ τίποτε ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ἀρκεῖ νὰ τὴν ὑπηρετοῦμε μὲ εἰλικρίνεια καὶ σεμνότητα, μὲ σταθερότητα καὶ χωρὶς... ἀβαρίες! Δὲν θὰ ἀνοίξουμε ἐμεῖς τὸ δρόμο τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας πρὸς τὴν προπαγάνδα τοῦ ψεύδους. Ἂν ἐμεῖς κάνουμε αὐτό, τί πρέπει νὰ κάμουν ἄλλοι; Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῆ...

Εἶναι ἕνα σημεῖο στὸ ὁποῖο οἱ Ἕλληνες ἀπέναντι ὅλων τῶν γειτόνων ὑπερέχομε: ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια! Ἀρκεῖ νὰ μὴν τὴν προδίδουμε. Ὁποιοδήποτε ψέμα εἶναι προδοσία.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Στὴν παλαιὰ στέγη τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας» (1956) ἐξ ἀριστερῶν: Ἠλίας Γιαννακός, Χαρίλαος Μαστορίδης, Φωκίων Τζούρδας, Σωτήριος Βίμπλης, ὁ Πρόεδρος Γεώργιος Κυριακόπουλος, Χαράλαμπος Τζόβας, Δημήτριος Τσελεμέγκος, Δημοσθένης Δούκας καὶ Νικόλαος Κοτρότσιος.

Ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἠπειρωτικὸν Μέλλον» τῆς 14ης Ἰουλίου 1956, ἀποσποῦμε τὰ ἑξῆς:

«Τὸ ὄνειρον κάθε καλοῦ καὶ συνετοῦ οἰκογενειάρχου εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ διὰ τὴν οἰκογένειάν του στέγην. Ἔτσι καὶ ἡ «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» Θεσ/νίκης ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Περ. Βιζουκίδου, εἶχε θέσει ὡς σκοπόν της τὴν ἀγορὰν ἰδιοκτήτου στέγης. Καὶ εἶναι διάχυτος ἡ ἱκανοποίησις τοῦ Ἠπειρωτικοῦ στοιχείου τῆς πρωτευούσης τοῦ Ἑλληνικοῦ Βορρᾶ ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας του...

Ὀφείλεται κάθε ἔπαινος εἰς ὅλους τοὺς πρωτοστατήσαντες καὶ τοὺς ὁπωσ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ ἔργου.

Εἶναι ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ἡ μεγάλη συμβολὴ τοῦ Προέδρου κ. Γ. Κυριακοπούλου, ποὺ εἶναι ἐκ τῶν ἱδρυτικῶν στελεχῶν τῆς Ἑστίας καὶ ἔταξε ὡς κύριον σκοπὸν τὴν ταχεῖαν πραγμάτωσιν τῆς στεγάσεως αὐτῆς, ἥτις ἐπραγματοποιήθη χάρις εἰς τὴν γενναιόδωρον εἰσφοράν του, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἀνεκηρύχθη μέγας Εὐεργέτης τῆς Ἑστίας...

Τὸ ἀόκνως ἐργαζόμενον νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐπραγματοποιήθη ὁ πόθος τῶν Ἠπειρωτῶν τῆς Πρωτευούσης τῆς Βορ. Ἑλλάδος ἀποτελεῖται ἀπὸ τούς: Γεώργιον Κυριακόπουλον Πρόεδρον, Χαρίλαον Μαστορίδην Α' Ἀντιπρόεδρον, Χαράλαμπον Τζόβαν Β' Ἀντιπρόεδρον, Δημήτριον Ἀπ. Τσελεμέγκον Γεν. Γραμματέα, Σωτήριον Βίμπλην Ταμίαν, Δημοσθένην Δούκαν Ἔφορον Μελετῶν, Ἠλίαν Γιαννακὸν Ἔφορον Ψυχαγωγίας, Φωκ. Τζούρδαν Ἔφορον Ἀλληλεγγύης, Νικόλαον Κωτρότσιον Ἔφορον Νεολαίας».

Στὸ πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1979 ἡ Ἠπειρωτικὴ Ἑστία συνέχισε τὴν ἐθνικοπολιτιστικὴ δράση της.

Κατὰ τὴν ἐπέτειο τῆς πτώσεως τῶν Ἰωαννίνων αὐτὴ τὴ φορὰ μᾶς μίλησε στὸ ἐντευκτήριο τῆς Ἑστίας ὁ συμπατριώτης καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Καλογήρου μὲ θέμα: Ἑλληνικὸς διαφωτισμὸς καὶ οἱ Ἠπειρῶται ἐθνικοὶ εὐεργέται. Ἐξάλλου ὁ λογοτέχνης κ. Λουκᾶς Βαλιούλης μᾶς θύμισε μὲ μιὰ ὁμιλία του τὸν ἀξέχαστο Ἄνθο Πωγωνίτη. Ὁ ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καρδιολόγος κ. Κ. Γίτσιος ἀνέπτυξε τὸ ἐνδιαφέρον θέμα: Προληπτικὴ ἰατρικὴ γιὰ τὰ καρδιολογικὰ νοσήματα.

Ρεσιτὰλ κιθάρας καὶ φλάουτου ἔδωσαν στὸ ἐντευκτήριό μας πτυχιοῦχοι τοῦ Ὠδείου Θεσσαλονίκης. Γιὰ παρόμοιες μουσικὲς καὶ χορευτικὲς ἐκδηλώσεις ἡ Ἠπειρωτικὴ Ἑστία μας πλούτισε τὸ ἐντευκτήριό της μὲ ἕνα πιάνο ἀξίας 60.000 δραχμῶν.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑστίας δεξιώθηκε στὰ Γραφεῖα της προσωπικότητες ὅπως ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Π. Μποκοβός, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος κ. Ἄγγελος Βαλταδῶρος, ὁ Διοικητὴς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ κ. Σπυρ. Μαρκόπουλος, ὁ Διοικητὴς τῆς 20ῆς Τεθωρακισμένης Μεραρχίας κ. Ἰ. Σενῆς, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας κ. Χρῆστος Σακελλάρης καὶ ἄλλοι.

Στὸ ἐντευκτήριό μας πραγματοποιήθηκαν δύο συνεστιάσεις τῶν μελῶν τῆς Ἑστίας μὲ μεγάλη ἐπιτυχία, καθὼς καὶ τὸ κόψιμο τῆς βασιλόπιτας. Ἐκτὸς τῶν συμπατριωτῶν μας παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς κοινωνίας τῆς Θεσσαλονίκης. Μὲ τὴν ἴδια ἐπιτυχία ὀργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἔφορο Ἀλληλεγγύης κ. Ἀλεξάνδρα Τοτοκώτση καὶ τὸν Ἔφορο Ψυχαγωγίας κ. Εὐάγγελο Τίλλη τσάι κυριῶν, ὁ ἐτήσιος ἀποκριάτικος χορὸς κ.λ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἰδιαίτερα ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ δραστηριότητα τῆς Νεολαίας μας: ἐξέδωκε καὶ διένειμε καλαίσθητο Ἡμερολόγιο μὲ παράσταση πάνω σὲ χαλκὸ τῆς Παρηγορήτισσας τῆς Ἄρτας πλαισιωμένη ἀπὸ στεφάνι κλάδων δρυὸς καὶ μὲ τὴν ἐπιγραφή: ΤΟΥΣ ΝΑΟΥΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΑΦΟΥΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ ΠΡΟΣΚΥΝΟΥΜΕ ΝΟΕΡΑ.

Ἡ Νεολαία πραγματοποίησε ἐκδρομὲς πρὸς Θεσσαλία καὶ πρὸς Ἀνατολικὴ Μακεδονία μὲ συμμετοχὴ μελῶν τῶν τοπικῶν Ἠπειρωτικῶν Σωματείων. Ὀργάνωσε Χριστουγεννιάτικο ρεβεγιὸν καὶ ἔκοψε δική της βασιλόπιτα μὲ μεγάλη συμμετοχὴ μελῶν της καὶ φίλων.

Ἰδιαίτερη ἐπιτυχία εἶχε ἡ ἐκδρομὴ μελῶν τῆς Νεολαίας στὴν ἀκριτικὴ Ἤπειρο. Συνόδευσαν καὶ ξενάγησαν ὁ Α' Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑστίας καὶ ἡ κ. Πέτσα. Γιὰ τὴ μετάβαση χρησιμοποιήθηκαν ὁ νέος δρόμος μέσῳ Πενταλόφου καὶ Κονίτσης. Ἡ συντροφιὰ δείπνησε στὸ πολιτισμένο ἑστιατόριο τοῦ Κώστα Καλτσούνη στὸ Καλμπάκι καὶ φιλοξενήθηκε γιὰ διανυκτέρευση στὴν ὑποδειγματικὴ Μαθητικὴ Ἑστία Δολιανῶν. Λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο 1976 μὲ Διευθυντὴ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδρέου ἀπὸ τὸ Παλιοσέλι Κονίτσης.

Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς παραμονῆς τῶν παιδιῶν τῆς Νεολαίας μας στὴν Ἤπειρο τὴ φροντίδα εἶχε ἡ ἔνδοξη VIII Μεραρχία Ἠπείρου, ὅπως τὸ κανόνισε ὁ Πρόεδρός μας.

Μιὰ δεύτερη βραδιὰ οἱ ἐκδρομεῖς φιλοξενήθηκαν στὴν ἱστορικὴ Ἀναγνωστοπούλειο Σχολὴ τῆς Κονίτσης, ὅπου τοὺς καλοδέχθηκε προσωπικὰ ὁ Διευθυντής της κ. Ἰωάννης Γουσγούνης. Τὴν τρίτη βραδιά τους τὰ παιδιά μας φιλοξενήθηκαν στὸ ΚΕΓΕ Κατσικᾶς, ὅπως τὸ ρύθμισε ὁ Β' Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑστίας μας κ. Ἐπαμεινώνδας Βαδίλης, Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Γεωργίας.

Στὰ σύνορα ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ αὐτὴ ὁμάδα τῆς Νεολαίας τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τοὺς ἀκρίτες φρουροὺς τῶν συνόρων μας καὶ ξεναγήθηκε ἀπὸ τὸν Δόκιμο Ἔφεδρο Ἀξιωματικὸ κ. Ἀθανάσιο Τσώλη. Μὲ δάκρυα στὰ μάτια, ἰδιαίτερα τὰ βορειοηπειρωτάκια, ἀντίκρυσαν τὶς πατρίδες τους στὴ Δρόπολη καὶ στὸ Λιασκοβίκι. Νοερὰ ἔστειλαν χαιρετισμὸ στοὺς συγγενεῖς τους ποὺ ζοῦν ἀκόμα ἐκεῖ, στὸ πατρικό τους σπίτι, «στοὺς ναοὺς τῶν προγόνων τους καὶ στοὺς τάφους τῶν πατέρων τους».

Σὲ ἄλλες σελίδες μας δημοσιεύεται χρονικὸ τῆς ἀξέχαστης αὐτῆς ἐκδρομῆς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Συνεχίζονται οἱ συγκινητικὲς ἐκδηλώσεις γιὰ τὸ περιοδικό μας. Μᾶς ἐνθαρρύνουν γιὰ τὴ συνέχιση καὶ τὴ βελτίωσή του. Πρῶτα ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων:

Αγαπητέ μου κ. Πέτια
θερμότατα ευχαριστώ δι' ευχή σας και
τεύχη περιοδικού Ἤπειρος. Ευχομαι
κατό μέσης καρδίας πάθε καλό

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἐνθαρρυντικὲς ἐπιστολὲς πήραμε ἀπὸ τὸν Ἐξοχώτατο Ὑπουργὸ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο, ἀπὸ τὸν τιμημένο Μακεδόνά καὶ φίλο τῆς Ἠπείρου κ. Φίλιππο Στ. Δραγούμη, ἀπὸ τὸν τ. βουλευτὴ Ἰωαννίνων καὶ Ὑπουργὸ κ. Γεώργιο Ἀλ. Μυλωνᾶ, ἀπὸ τὸν τ. Ὕπατο Πρόεδρο τῆς Πανηπειρωτικῆς Συνομοσπονδίας Ἀμερικῆς ἰατρὸ κ. Βασίλειο Φῶτο, καὶ ἀπὸ πολλὲς ἄλλες προσωπικότητες τῆς πολιτικῆς, πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας.

Ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα γράμματα εἶναι τοῦ κ. Προέδρου τῆς Πανηπειρωτικῆς Ὁμοσπονδίας Ἀθηνῶν κ. Λευτέρη Μαντζίκα, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων γράφει:

Μὲ ἐξαιρετικὴ χαρὰ καὶ μὲ περίσσεια συγκίνηση πῆρα τὰ πρῶτα τεύχη τοῦ Περιοδικοῦ «Ἤπειρος» ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα μας.

Ἀνάμεσα ἀπ' τὶς γραμμές του διαισθάνομαι τὸ ἀναφτερούγισμα καὶ τὴ ζωντάνια τῆς αἰώνιας Ἠπειρωτικῆς Ψυχῆς. Ἐκείνη ποὺ συγκεντρώνει ἐμᾶς, τὰ παιδιὰ τῆς Ἠπείρου, σκορπισμένα ὅπου γῆς, σ' ἕνα πατριωτικὸ ψυχικὸ σφιχταγκάλιασμα μὲ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν ἀκόμη κι ἀνασαίνουν στὰ χωριὰ καὶ τὶς πόλεις τῆς κακοτράχαλης, ἀλλὰ τόσο ὄμορφης Ἠπείρου μας. Ἐμεῖς οἱ ξενητεμένοι Ἠπειρῶτες ζοῦμε μὲ τὴ γλυκειὰ νοσταλγία τῶν πατριωτικῶν μας χωμάτων...

Εὔχομαι, φυσικὰ μὲ τὴν βοήθεια ὅλων μας, τὸ ὡραῖο μας αὐτό περιοδικὸ νὰ εὐδοκιμήσει καὶ νὰ σταδιοδρομήσει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἰδιαίτερα συγκινητικὴ ὑποδοχὴ εἶχε τὸ περιοδικό μας ἀπὸ τὰ ἀδελφὰ Σωματεῖα τῶν ἀλυτρώτων. Ἀπὸ τὴ Θρακικὴ Ἑστία τῆς Θεσσαλονίκης π.χ. πήραμε ἐνθουσιῶδες γράμμα, τοῦ ὁποίου περικοπὲς παραθέτουμε:

Ἀγαπητοί μας φίλοι,

Μὲ περισσὴ χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση διαβάσαμε τὰ πρῶτα τεύχη τῆς Περιοδικῆς ἐκδόσεώς σας «Ἤπειρος», ποὺ εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλετε.

Πέρα ἀπὸ τὴν λαμπρὴ καλλιτεχνική του ἐμφάνιση, τὸ περιεχόμενό του, γεμάτο ἐθνικὸ παλμὸ καὶ ἱστορικὴ ἐνημερότητα σ' ὅλα τὰ θέματα τῆς Πατρίδος σας, τῆς Ἑλληνικώτατης Ἠπείρου μας, τῆς ὁποίας δυστυχῶς ἕνα μεγάλο μέρος στενάζει ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὸ πέλμα ἀγροίκου Δυνάστη, μᾶς ξεσήκωσε ρίγη συγκινήσεως καὶ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια.

Δίκαιος ὁ θαυμασμός μας, δίκαιες κι' οἱ εὐχαριστίες μας, δίκαια καὶ τὰ ὁλόθερμα συγχαρητήριά μας γιὰ τὴν θαυμάσια προσπάθειά σας, ἡ ὁποία θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο, νὰ εὕρισκε μιμητὲς καὶ στ' ἄλλα προσφυγιακὰ καὶ παροικιακὰ σωματεῖα τῆς πόλεώς μας... Εὐχόμενοι ἐπιτυχῆ συνέχιση τῆς προσπαθείας σας, διατελοῦμε,

Μὲ πατριωτικοὺς χαιρετισμούς

ὁ Πρόεδρος
Ἄγγελος Γερμίδης

ὁ Γεν. Γραμματεὺς
καὶ α.α.
Χρῆστος Σαζανίδης
Σύμβουλος

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης κ. Τίτος Γιοχάλας εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ περιοδικοῦ, συγχαίρει καὶ παρατηρεῖ:

... Ἡ ὕλη τοῦ περιοδικοῦ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀνάγκη τῆς ἔντονης παρουσίας τοῦ ἐνιαίου πανηπειρωτικοῦ παλμοῦ ...

Πρόσφεραν γενναιόδωρα γιὰ τὸ περιοδικό μας:

Βασίλειος Φώτου, ἰατρὸς	δολλάρια	100
Ἀνώνυμος μέσῳ ἐφημερίδος «Μακεδονία»	δρχ.	3.000
Βύρων Ἰ. Πέτσας, δικηγόρος	»	1.000
Μελπομένη Τσιμάνη ἐξ Ἀρίστης	»	1.000
Πάγκειος Ἐπιτροπὴ	»	1.000
Κωνσταντίνος Σάββας, δημοδιδάσκαλος,	μάρκα	20

Ἡ «Ἤπειρος» εὐχαριστεῖ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΒΒΑΝΤΙΔΗΣ
ΒΑΣΙΛ.ΟΛΓΑΣ 124
ΤΗΛ. 841 686

αντιπροσωπος
αυτοκινητων
DATSUN
θεσσαλονικης

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ Ν.ΚΙΤΣΑΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ "ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ„
ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ-ΒΑΣ.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 19 2ος ορ.γρ.30-31 ΤΗΛ. 267396 ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΠΙΜΠΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΟΙΚΙΑ: ΤΕΛΑΜΩΝΟΣ 5 ΤΗΛ. 307412
ΓΡΑΦΕΙΟΝ: ΦΡΑΓΚΙΝΗ 7 ΤΗΛ. 229321 - 4ος ορομος ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΙΩΣΗΦ Β.ΠΙΝΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ "ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ„
ΒΑΣ.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 19· 4ος ορ. αρ.γρ. 61-ΤΗΛ. 275808 ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΪΑ ΚΛ. ΒΟΤΣΑΡΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ- ΕΚΘΕΣΙΣ : ΣΚΡΑ 4 - ΤΗΛ. 268 596 ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Jeep CJ6

πετρελαιοκινητο

ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΜΗΧΑΝΗΜΑ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

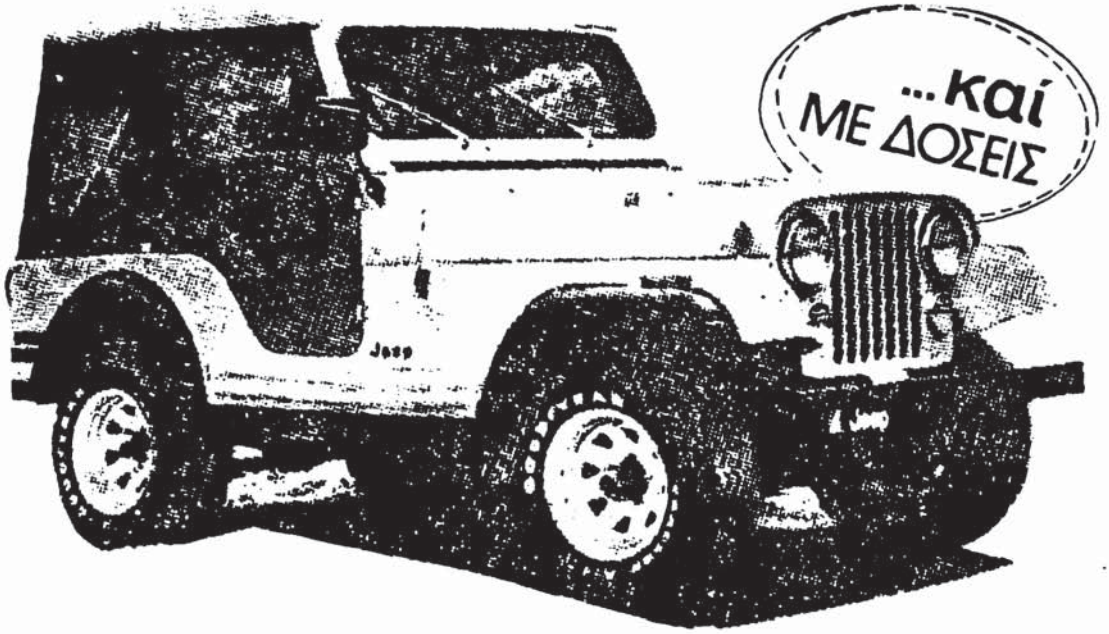

Μέ P.T.O. γιά τήν κίνηση
- ψεκαστικοῦ
- άντλίας
- κομπρεσέρ
- ήλεκτροκόλλησης
- γεννήτριας

Μέ ὑδραυλικό σύστημα γιά
- ἄροτρο
- φρέζα
- σβάρνα

Μέ καρότσα καί κοτσαδοῦρα γιά
- μεταφορά
- ρυμούλκηση

το αυτοκινητο
για πολλαπλες
χρησεις!
ειναι αμερικανικης
τεχνολογιας και αντεχει
για να παει παντου!..

Αποκλειστικος Αντ)πος για την Βορ. Ελλαδα :

α.κυριακοπουλος α.ε.β.ε.

ΕΚΘΕΣΗ ● ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ● ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ
Βασ. Ὄλγας 225, Τηλέφ. 415.974 (Ντεπώ)
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΡΓ. ΠΙΣΙΩΤΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.

«ROEXPORT»

ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ 34
ΤΗΛ
223049 & 223649

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
για την ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
των παγκοσμιου φημης
Γιουγκοσλαβικων τροχοσπιτων

'ADRIA'

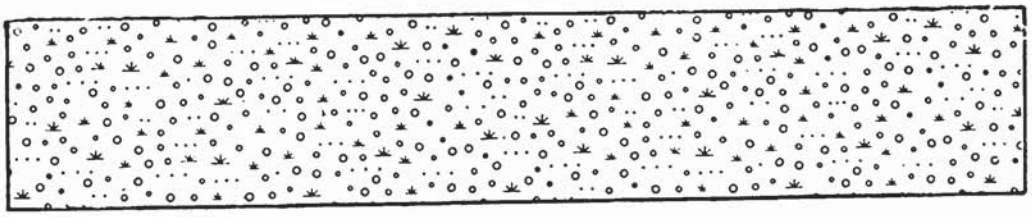

ΕΙΣΑΓΩΓΑΙ - ΕΞΑΓΩΓΑΙ

δερματινων ειδων και γουναρικων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ
ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ
ΠΛΕΚΤΩΝ

ΔΙΑΝΑ

Άβαν. Τσαβίδης

Ήγηλόχου 10
(χαριλάου)
τηλ.309884

περιμένουμε όλους τούς Ήπειρώτες!!

ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ Λ. ΠΡΙΝΤΖΗ

Μ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ 13
ΤΗΛ. 822947

Α. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Ετοιμοπαράδοτα

ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΑΙ

ΕΚΘΕΣΙΣ: ΒΑΣ ΟΛΓΑΣ 192 ΤΗΛ 412-268
ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ: Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ 9 ΣΤ. ΜΑΡΤΙΟΥ ΤΗΛ. 413-825

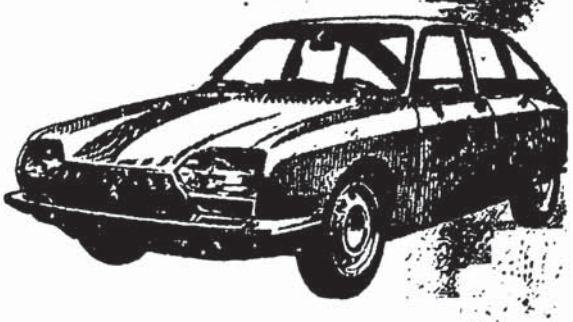

CITROËN GS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στὴν καθιερωμένη αὐτὴ σελίδα τῶν εὐχαριστιῶν τὸ περιοδικό μας αὐτὴ τὴ φορὰ μεταφέρει τὶς εὐχαριστίες τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης καὶ εἰδικώτερα τῆς Νεολαίας της πρὸς τὸ Στρατηγὸ Διοικητὴ τῆς VIII Μεραρχίας Ἰωαννίνων καὶ τὶς τοπικὲς ἀρχές, ποὺ ἐξασφάλισαν ἄνετη διαμονή, διακίνηση καὶ ξενάγηση στὰ ἀντιπροσωπευτικὰ μέλη τῆς Νεολαίας τῆς Ἑστίας, ποὺ ἐπισκέφθηκαν τὴν ἀκριτικὴ Ἤπειρο.

Ὣς τὰ σύνορά μας τῆς Κακαβιᾶς καὶ τῆς Κόνιτσας οἱ νέοι καὶ οἱ νέες μας μπόρεσαν νὰ χαροῦν τὴν πατρίδα τους. Ἄλλοι μόνο τὴν ἀντίκρυσαν. Πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα! Ὣς τὰ σύνορα, ὣς τὰ ἀκραῖα ἑλληνικὰ χώματα, μποροῦμε ὅλοι νὰ πᾶμε. Μποροῦμε νὰ μιλοῦμε ἐλεύθερα. Νὰ τραγουδοῦμε. Νὰ χορεύουμε. Νὰ κινούμεθα μὲ ἀσφάλεια, μὲ ἐμπιστοσύνη, μὲ ἀπόλυτη ἐλευθερία.

Τὴν ἐλευθερία μᾶς ἐξασφαλίζουν οἱ νόμοι τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος. Τὴν ἐμπιστοσύνη μᾶς ἐμπνέουν οἱ ἀκριτικοὶ πληθυσμοί μας. Τὴν ἀσφάλεια μᾶς ἐγγυῶνται οἱ φρουροὶ τῶν συνόρων μας. Σύμβολο τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ποὺ ἐγγυᾶται τὴν ἀσφάλεια τῶν συνόρων μας, εἶναι ὁ ὀρειχάλκινος φρουρὸς ποὺ στέκει στὸ ὕψωμα τοῦ Καλπακιοῦ γιὰ νὰ ἐμπνέει ὑψηλὸ φρόνημα, ἀδιάσειστη σιγουριὰ καὶ μόνιμη ἐλπίδα πὼς ὅλα θὰ πᾶνε καλά.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη	σελ.	1
Στ. Παπαδοπούλου, Ἀγῶνες τῶν Ἠπειρωτῶν γιὰ τὴν ἐλευθερία	»	3
Στ. Παπαδοπούλου, Ἡ συμβολὴ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν ἀπελευθέρωση	»	4
Ἐπ. Βαδίλη, Τὰ ἀρωματικὰ φυτὰ πηγὴ πλούτου γιὰ τὴν Ἤπειρο	»	5
Π. Χρήστου, Εἰκόνες ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Γ. Γενναδίου	»	11
Ἰ. Στράτη, Ἡ προσφορὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων στὴ Χημεία	»	15
Ὁ Ἠπειρώτης βαρόνος Γ. Σίνας ἐπίτιμος πολίτης οὐγγρικῶν πόλεων	»	19
Φ. Π., Τρία ἀνέκδοτα ἔγγραφα	»	21
Ἐγωιστικὴ ποίηση	»	31
Δ. Γκιολέκα, Μία ἐκδρομὴ στὴν Ἤπειρο	»	33
Ἡ ποίηση τοῦ Τάκη Σιωμόπουλου	»	41
Ἠπειρωτικὴ βιβλιογραφία	»	43
Ντοκουμέντα γιὰ τὸ κοινοτικὸ δίκαιο	»	49
Φ. Πέτσα, Μακεδονία καὶ Μακεδόνες - Ἤπειρος καὶ Ἠπειρῶτες	»	51
Ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ ζωὴ τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης	»	54
Τὸ περιοδικό μας	»	57

Ἐπὶ πλεον Ἠπειρωτικὴ λαϊκὴ τέχνη (σ. 18), ἠπειρώτικες ἱστορίες καὶ ἀνέκδοτα (σ. 23, 28, 29, 48), τὸ δόγμα τῆς κυριαρχίας τῆς βουλήσεως τῶν διαθετῶν (σ. 24), πρὶν ἀπὸ πενῆντα χρόνια (σ. 26), μαθητικὲς ἑστίες (σ. 32), ἀπὸ τὴ ζωὴ στὴν Ἤπειρο (σ. 42) καὶ εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου καὶ περιγραφή τους: στὸ μουσεῖο Βρέλλη (σ. 13), ὁ Ἀῶος (σ. 14), Ἠπειρῶτες μεγάλοι εὐεργέτες (σ. 17), ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου (σ. 25), Λιγγιάδες (σ. 28), Πωγωνίσκος (σ. 34), μονὴ Ἀγγελομάχων Κουρέντων (σ. 48).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ